

รายงานการวิจัย

รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

แบบนวัตกรรมวิถีวัฒนธรรม

Management model for ethnic diverse communities

through Inno-Life cultural

สุธาณี แสงมุกดา

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก

กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)

สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประจำปีงบประมาณ 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม มีจุดประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม 2. พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม และ 3. ประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ประชาชนในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 379 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ คนในชุมชน รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินรูปแบบ ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 274 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 72.30 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67-1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.955 และค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามมีค่าระหว่าง 0.224-0.827 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพชุมชนอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรียังคงมีความผสมผสานระหว่างวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านและการพัฒนาเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์กระเหรี่ยงที่มีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตไปตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง แต่ยังคงมีความพยายามในเรื่องของการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ยั่งยืนและคงอยู่กับชาติพันธุ์ของตนเอง 2. รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรมมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาชุมชน เช่น ชุมชนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงต้องการเพิ่มรายได้ให้คนในชุมชนแต่ยังคงรักษาประเพณีของชุมชนไว้ 2) การวางแผน เช่น การวางแผนจัดตั้งตลาดโอ๊ะป่อยขึ้นจากความร่วมมือของคนในชุมชนและหน่วยงานภายนอก 3) การดำเนินงาน เช่น ผู้ใหญ่บ้านจะแบ่งหน้าที่ให้กับคนในชุมชนช่วยกันดูแล แม้แต่เด็กๆ ในชุมชนที่ช่วยกันเก็บขยะในตลาดไปคัดแยกก่อนทิ้ง และ 4) การติดตามประเมินผล เช่น ผู้ใหญ่บ้านจะติดตามการดำเนินงานของตลาดตั้งแต่เริ่มเปิดตลาด โดยการใช้วิทยุสื่อสารกับทุกฝ่ายที่ดูแลตลาดจนกระทั่งตลาดปิด 3. ผลประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. รูปแบบการบริหารจัดการชุมชน, 2. ความหลากหลายทางชาติพันธุ์, 3. นวัตกรรมวัฒนธรรม

ABSTRACT

The objectives of this research on Management model for ethnic diverse communities through Inno-Life cultural were: 1. to study the conditions of ethnic diverse communities through Inno-Life cultural. 2. to develop management model. and 3. to assess and certify management model. The sample group used in the quantitative research was 379 people in Suan Phueng District Ratchaburi Province and the sample groups used in qualitative research were 10 people in the community, including those involved in managing the ethnically diverse community in Suan Phueng District Ratchaburi Province. The tools used are questionnaires, interviews, and formative assessments. A total of 274 questionnaires were returned, representing 72.30 percent, with a consistency index of 0.67-1.00. The confidence value of the entire questionnaire was 0.955 and the discriminatory power of the questions was between 0.224-0.827. Data were analyzed by analysis content and exploratory factor analysis (EFA).

The results of the research were as follows: 1. Community conditions in Suan Phueng District Ratchaburi Province still has a combination of the traditional way of life of the villagers and economic development from tourism. The majority of the population is of the Karen ethnic group who have changed their way of life according to changing social and economic conditions. There are also efforts to preserve nature and local culture to be sustainable and remain with their own ethnicity. 2. Management model for ethnic diverse communities through Inno-Life cultural, there are 4 steps: 1) Community education, such as the Thai Karen community wants to increase income for people in the community. But still maintaining the traditions of the community. 2) Planning, such as planning the establishment of Oh Poi Market through the cooperation of people in the community and outside agencies. 3) Operations, such as the village headman will share duties with people in the community to take care of each other, even children in the community who help collect trash in the market and sort it before throwing it away. and 4) Evaluation, such as the village headman will monitor the market's operations since the market opened. By using radio to communicate with all parties in charge of the market until the market closes. 3. The results of the evaluation of the suitability of management model for ethnic diverse communities through Inno-Life cultural were at the highest level. The feasibility of management model for ethnic diverse communities through Inno-Life cultural is at a high level.

Keywords: 1. community management model, 2. ethnic diversity, 3. Inno-Life cultural

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรมสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ 2566

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินเครื่องมือการวิจัย และผู้เชี่ยวชาญที่สละเวลาในการให้สัมภาษณ์และประเมินรูปแบบเพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำจิตวิญญาณของชาติพันธุ์ ประชาชนในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามจนได้ข้อมูลนำมาวิเคราะห์ผลการวิจัยและข้อสรุปของการวิจัยที่เป็นประโยชน์ทางการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้คงมีประโยชน์บ้างไม่มากนักน้อยสำหรับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

สุธาสิณี แสงมุกดา
หัวหน้าโครงการวิจัย
16 กันยายน 2567

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญรูปภาพ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	5
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.5 นิยามศัพท์	6
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	7
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชน	9
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์	22
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมวัฒนธรรม	38
2.4 บริบทอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี	55
2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	62
2.6 สรุปกรอบแนวความคิด	81
3 วิธีดำเนินการวิจัย	82
3.1 การศึกษาก่อนลงพื้นที่	82
3.2 รูปแบบการวิจัย	83
3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	83
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	85
3.5 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	87
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	87
3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	89

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
	3.8 สรุปกระบวนการวิจัย	91
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	93
	4.1 ผลการศึกษาสภาพชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม	93
	4.2 ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบ นวัตกรรมวัฒนธรรม	98
	4.3 ผลการประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม	116
	4.4 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	122
5	สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	124
	5.1 สรุปผลการวิจัย	125
	5.2 อภิปรายผลการวิจัย	126
	5.3 ข้อเสนอแนะ	128
	บรรณานุกรม	131
	ภาคผนวก	102
	ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	103
	ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์	110
	ภาคผนวก ค แบบประเมินรูปแบบ	149
	ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือ	155
	ภาคผนวก จ ผลการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC)	157
	ภาคผนวก ฉ ผลการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability)	162
	ภาคผนวก ช ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย	165
	ประวัตินักวิจัย	167

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	แสดงงานประเพณีในรอบปีของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี	61
2.2	การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการชุมชน	79
3.1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของประชาชนในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี	84
4.1	ผลการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลาย ทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม	100
4.2	ความถี่และค่าร้อยละของข้อมูลแสดงสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง	102
4.3	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย และ ระดับความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความ หลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม	105
4.4	แสดงผลค่า KMO : Kaiser-Mayer-Olkin Measurers of Sampling Adequacy	109
4.5	ลำดับองค์ประกอบรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความ หลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม	110
4.6	ตัวประกอบหลักที่ 1 การดำเนินงาน (Operation)	110
4.7	ตัวประกอบหลักที่ 2 การวางแผน (Planning)	112
4.8	ตัวประกอบหลักที่ 3 การศึกษาชุมชน (Studying the community)	113
4.9	ตัวประกอบหลักที่ 4 การติดตามประเมินผล (Evaluation)	114
4.10	ผลประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหาร จัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม	117
4.11	ผลประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหาร จัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาชุมชน (Studying the community)	118
4.12	ผลประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหาร จัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning)	119

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.13	ผลประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงาน(Operation)	120
4.14	ผลประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมขั้นตอนที่ 4 การติดตามประเมินผล (Evaluation)	121

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่		หน้า
2.1	กรอบแนวคิดการวิจัย	81
3.1	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	92
4.1	การใส่บาตรพระล่องแพร ตลาดไธ้ะป๋อย	94
4.2	ตลาดบ้านมอญห้วยน้ำใส	95
4.3	การแต่งกายของเด็กหญิงชาวไทยเชื้อสายมอญ	96
4.4	ข้าวเหนียวหมูปิ้งห่อใบตองของชาวกะเหรี่ยงในตลาดไธ้ะป๋อย	98
4.5	รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม	116
5.1	รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม	126

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตและความเชื่อระหว่างกลุ่มคนในสังคม ซึ่งรวมถึง ค่านิยม วิถีชีวิต ศาสนา ภาษา ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีที่ปรากฏในการกระทำของกลุ่มคนนั้น ๆ การที่วัฒนธรรมมีความหลากหลายแสดงว่ามีลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มคนหรือชุมชนต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับประวัติศาสตร์ สภาพแวดล้อม และประสบการณ์ของแต่ละกลุ่ม โดยวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการรวมกลุ่มคนและสร้างเสริมความเชื่อมั่นและเอื้อประโยชน์ระหว่างบุคคลในสังคม นอกจากนี้ วัฒนธรรมยังมีผลกระทบต่อทัศนคติ พฤติกรรม และมานุษยวิทยาของบุคคลในสังคมนั้น ๆ โดยวัฒนธรรมมักเกิดขึ้นแบบไม่รู้ตัวหรือไม่ระบุชัดเจน เพราะมักเกิดขึ้นโดยส่วนใหญ่ในระดับบังคับ ข้อบังคับ และสังคม โดยไม่ระบุชัดเจนว่าเป็นวัฒนธรรมหรือเพียงแค่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสังคม ในปัจจุบันวัฒนธรรมมักมีอิทธิพลต่อแนวคิด การปฏิบัติ และการตอบสนองของบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในสังคมนั้น ๆ โดยการรับรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความสอดคล้องในสังคมที่หลากหลายทางวัฒนธรรมและหลากหลายชาติพันธุ์

ประเทศไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมค่อนข้างมาก นอกจากประชากรไทยทั่วไปแล้วยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายกระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ มีภาษา วัฒนธรรม และประเพณีที่แตกต่างกันไปจากชนกลุ่มใหญ่ กลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายเหล่านี้ส่วนใหญ่ผสมกลมกลืนภายใต้ นโยบายบูรณาการของรัฐและมีฐานะเป็นพลเมืองของรัฐไทย แต่เป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีโอกาสจะได้รับผลกระทบสูงกว่าคนกลุ่มอื่นจากการเปลี่ยนแปลง ทำให้ต้องประสบปัญหาในมิติต่าง ๆ ทั้งความมั่นคง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ท่ามกลางสถานการณ์โลกและประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เกิดเป็นความท้าทายในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะภาวะวิกฤตทางภาษาและวัฒนธรรม แม้จะมีความพยายามอนุรักษ์ไว้ในระดับหนึ่ง

นอกจากจะมีความหลากหลายทางชีวภาพแล้วยังมีความหลากหลายทางประวัติศาสตร์ ภาษา และวัฒนธรรมของประชาชนในชาติ ซึ่งรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าต่าง ๆ ที่มีวิถีชีวิตแตกต่างกันไป โดยแบ่งได้ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ภาษาทั้งสิ้นถึง 70 กลุ่ม กระจายอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ แบ่งออกเป็นสองลักษณะ คือ 1) ความสัมพันธ์เชิงเชื้อสายหรือตระกูลภาษา ซึ่งแบ่งเป็นตระกูลใหญ่ๆ ได้ 5 ตระกูล ได้แก่ ตระกูลไท (24 กลุ่ม), ตระกูลออสโตรเอเชียติก (23 กลุ่ม), ตระกูลออสโตรเนเซียน (3 กลุ่ม), ตระกูลจีน-ทิเบต (21 กลุ่ม) และตระกูลม้งเมี่ยน (2 กลุ่ม) และ 2) ความสัมพันธ์เชิงสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ภาษา กลุ่มชาติพันธุ์ทั้งกว่า 70 กลุ่ม จากตระกูลภาษาต่าง ๆ นั้น มีสถานภาพทางสังคมหรือมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันไปในระดับประเทศ ระดับท้องถิ่นภูมิภาค

และระดับชุมชน โดยมีภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ใช้เชื่อมโยงกลุ่มชาติพันธุ์ภาษาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (นภาพร อัคระรังษีกุล, 2562)

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) จึงได้จัดทำฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยขึ้นตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2541 มีการแนะนำกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสิ้น 36 กลุ่ม โดยจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ตามตระกูลภาษา 5 ตระกูล คือ กลุ่มตระกูลภาษาไท-กะไต กลุ่มตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก กลุ่มตระกูลภาษาจีน-ทิเบต กลุ่มตระกูลภาษาออสโตรเนเซียน กลุ่มตระกูลภาษาม้ง-เมี่ยน อย่างไรก็ตามกลุ่มชาติพันธุ์มีความหลากหลายมากขึ้น และมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของประเทศไทย ซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก เมื่อไม่มีผู้รับผิดชอบปรับปรุงข้อมูลในฐานให้ทันสมัย จึงทำให้มีการยกเลิกการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าว จากการสรุปปัญหาเกี่ยวกับชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ของคณะทำงานฐานข้อมูลงานวิจัยทางชาติพันธุ์ในประเทศไทยที่เสนอในปี พ.ศ. 2552 ให้ทำการปรับชื่อเรียกชาติพันธุ์ตามที่คนในใช้เรียกตนเอง เพราะชื่อที่คนอื่นเรียกมักมีนัยความหมายไปในทางเหยียดหยามและม้อคติ ทำให้กลุ่มที่ถูกเรียกด้วยชื่อเหล่านั้นไม่พึงพอใจ ในปี 2558 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) จึงพัฒนาฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยขึ้นใหม่ โดยแนะนำกลุ่มชาติพันธุ์ตามชื่อที่กลุ่มเรียกตนเองหรือต้องการให้สังคมเรียก ตลอดจนค้นคว้าวิจัยให้มีเนื้อหา ทันสมัย แสดงให้เห็นพลวัตและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับบริบทและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในปัจจุบัน โดยมุ่งหมายที่จะสื่อสารกับสาธารณะให้บุคคลทั่วไปมีความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางชาติพันธุ์และรู้จักวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มากขึ้น

กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มักอาศัยอยู่รวมกันในชุมชน และบางชุมชนก็มีหลากหลายชาติพันธุ์ ซึ่งการจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากสามารถสร้างสังคมที่เป็นอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืนและยังเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยเช่นกัน โดยหากมองในเรื่องของการกระจายอำนาจและการเปิดโอกาสนั้น การสนับสนุนและส่งเสริมความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในชุมชนช่วยให้ทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร การศึกษา การอาชีพ และการเข้าถึงบริการสาธารณะอย่างเท่าเทียม และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ยังส่งเสริมการเปิดโอกาสให้กลุ่มต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรม และการพัฒนาในชุมชน ซึ่งช่วยกระตุ้นการสร้างสรรคและการนำเสนอไอเดียใหม่ ๆ ที่มีประโยชน์ต่อทุกคน

ในด้านเศรษฐกิจนั้น การตอบสนองต่อความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในชุมชนช่วยสร้างตลาดที่หลากหลายและยั่งยืนที่สนับสนุนการพัฒนาธุรกิจและการสร้างรายได้สำหรับกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน นอกจากนี้ การสนับสนุนความหลากหลายทางชาติพันธุ์ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้ชุมชนมีความยืดหยุ่นในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลง และมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การสร้างและส่งเสริมความหลากหลายทาง

ชาติพันธุ์ในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่สร้างผลประโยชน์อย่างหลากหลายต่อทุกคนในชุมชนนั้น ๆ และเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน

ปัญหาของการจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์สามารถอธิบายได้ในหลายแง่มุม คือ การจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ต้องพิจารณาถึงความแตกต่างในวัฒนธรรม ภาษา และความเชื่อของประชากร การเข้าใจและปรับตัวต่อวัฒนธรรมแต่ละแบบจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อป้องกันการเกิดความเข้าใจผิดพลาดหรือการขัดแย้งทางวัฒนธรรมที่อาจเกิดขึ้นในด้านความไม่เท่าเทียม คือ ปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจที่ทำให้กลุ่มคนบางกลุ่มมีสิทธิและโอกาสมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในชุมชน ซึ่งอาจทำให้เกิดความขัดแย้งและความไม่พอใจที่เข้ามาก่อให้เกิดปัญหาในชุมชน

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเรื่องความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก บางกลุ่มชาติพันธุ์อาจพบว่าการเข้าถึงทรัพยากรและบริการพื้นฐาน เช่น การศึกษา การบริการสุขภาพ หรือการติดต่อสื่อสารมีความยากลำบาก ซึ่งส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์นั้นได้รับผลกระทบ และบางครั้งความหลากหลายทางชาติพันธุ์อาจสร้างความขัดแย้งหรือการแย่งชิงทรัพยากรระหว่างกลุ่ม ที่ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งและการขาดความสงบสุขในชุมชน

จากกระแสความรับผิดชอบต่อสังคม วิถีชีวิต การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นกำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวและมีแนวโน้มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและกระแสโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่ดั้งงาม ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความสำคัญต่อสังคม เพราะทำให้เกิดความมั่นคง เกิดความเป็นระเบียบ ความสามัคคีในหมู่คณะ ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของคนในชุมชน (พันธุ์วดี จิระชัย, 2544) แต่ในสภาพปัจจุบันวัฒนธรรมไทยทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นได้ถูกแทรกซึมจากวัฒนธรรมต่างชาติ และมีอิทธิพลเหนือจิตใจของคนไทย โดยเฉพาะเยาวชนที่รับวัฒนธรรมตะวันตก โดยไม่ได้พิจารณาเลือกรสรว่าเหมาะสมสำหรับสังคมไทยหรือไม่ ซึ่งเห็นได้จากเรื่องการแต่งกาย การประพฤติปฏิบัติระหว่างเพศชาย และเพศหญิง ภาษา และการเคารพนับถือผู้ใหญ่และผู้มีพระคุณ เช่น บิดามารดา ครู อาจารย์ เป็นต้น การปล่อยให้วัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามีอิทธิพลเหนือวัฒนธรรมไทย อาจจะมีผลเสียหายร้ายแรง ยิ่งกว่าการยึดครองดินแดนประเทศหลายร้อยเท่า (ชาลี ถาวรานุรักษ์, 2534) ดังนั้น รัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด โรงเรียน และประชาชน จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณี

แนวคิดที่เกิดจากการนำคำว่า “นวัตกรรม” ผสมกับคำว่า “วิถีชีวิต” เป็นการนำผู้คนจากข้างนอกเข้าไปสัมผัสวิถีชีวิต เรียนรู้วัฒนธรรมความเป็นอยู่ อาหารการกิน และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอชาติตระการ, 2567) ดังนั้น กระบวนการที่วัฒนธรรมของกลุ่มบุคคลหรือสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตามเวลา ผ่านการสืบทอดและปรับปรุงขึ้นเอง โดยไม่จำเป็นต้องมีการแก้ไขสายพันธุ์ทางชีววิทยา เรียกว่า นวัตกรรมวัฒนธรรม โดยนวัตกรรมวัฒนธรรมทำให้มนุษย์สามารถ

ปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งส่งผลให้มีการเพิ่มขึ้นของความรู้ ความสามารถ และวัฒนธรรมใหม่ๆ กระบวนการนี้สามารถเกิดขึ้นผ่านการสื่อสาร การศึกษา และประสบการณ์ทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ นวัตกรรมวัฒนธรรมมีความสำคัญในการเข้าใจว่าทำไม วัฒนธรรมมีความหลากหลาย อดีตและปัจจุบันมีความแตกต่างกัน และวิวัฒนาการทำงานอย่างไรเมื่อเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในสังคมและโลก

การนำนวัตกรรมวัฒนธรรมมาจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์สามารถทำได้ โดยการตระหนักถึงความหลากหลายทางพันธุ์และวัฒนธรรมของชุมชน และการรับรู้ถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความสามารถในการปรับตัวด้วยเครื่องมือและวิธีการต่าง ๆ ที่มีอยู่ เช่น การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์และการสื่อสาร การใช้สื่อต่าง ๆ เช่น สื่อออนไลน์ วิดีโอ หรือการนำเสนอทางสื่อเพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักในวัฒนธรรมและความหลากหลายทางพันธุ์ในชุมชน หรือการสร้างพื้นที่ทางการศึกษา โดยการสนับสนุนโครงการการศึกษาที่สนับสนุนความหลากหลายทางพันธุ์และวัฒนธรรม เช่น การสนับสนุนการศึกษาเพื่อศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนที่หลากหลายทางพันธุ์

การส่งเสริมสุขภาพและการบริการสาธารณะ โดยการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับสุขภาพ และการบริการสาธารณะที่เหมาะสมกับความต้องการและวัฒนธรรมของกลุ่มชน การสร้างโอกาสให้กับชุมชนในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ เช่น การจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การอบรม หรือการเปิดโอกาสให้กับครูและผู้นำชุมชนในการศึกษาวัฒนธรรม และการสร้างนโยบายที่สนับสนุนความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมในชุมชน และการสร้างโครงสร้างองค์กรที่สามารถรองรับความหลากหลายนี้ได้เหมาะสม

การจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์เป็นกระบวนการที่ต้องพิจารณาถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการปรับตัว การสร้างพื้นที่และโอกาสที่เหมาะสมสำหรับทุกคนในชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะสนับสนุนการสร้างชุมชนที่เป็นระบบและยั่งยืน จึงเห็นได้ว่าการบริหารจัดการชุมชนแบบนวัตกรรมวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในการพัฒนาชุมชนที่ยังคงรักษาประเพณี และวัฒนธรรมในทุกๆ ด้านของชีวิต ปัญหาที่น่าสนใจในงานวิจัยนี้อาจมีหลายประการ เช่น การปรับตัวของวัฒนธรรมในกระบวนการบริหาร ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรม หรือแม้กระทั่งความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนและผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยในชุมชน การศึกษาปัญหานี้ช่วยเสริมสร้างการเข้าใจถึงความสำคัญของการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมในชุมชน การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม และการผนวกเข้ากับนวัตกรรมเพื่อให้การบริหารจัดการชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเทศไทยมีหลายชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ก็เป็นอีกแห่งหนึ่งที่มีชุมชนและชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอาศัยอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก

มีวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนกะเหรี่ยงที่ดำรงรักษาอยู่ มีวัด และสถานที่รวบรวม ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชนกะเหรี่ยงไว้ให้ศึกษา และเป็นชุมชนที่น่าสนใจ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลความรู้ในการบริหารจัดการชุมชน เป็นรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างพื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจ ชุมชนในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งผลวิจัยที่ได้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรมในจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

1.2 ปัญหาวิจัย

- 1) สภาพชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรมเป็นอย่างไร
- 2) รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรมเป็นอย่างไร
- 3) ผลการประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรมเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม
- 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม
- 3) เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

- 1) ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 27,721 คน (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 379 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครซี มอร์แกน (Krejcie and Morgan) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling)
- 2) ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการเก็บข้อมูลงานวิจัย คือ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

3) ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ แบบนวัตกรรม

4) ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาดำเนินการปีพ.ศ. 2567

1.5 นิยามศัพท์

รูปแบบการบริหารจัดการชุมชน หมายถึง กระบวนการในการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง และต้องมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่งกระบวนการบริหารจัดการชุมชนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาชุมชน การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล

การศึกษาชุมชน หมายถึง การเสาะแสวงหาข้อมูลต่างๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง การปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนที่แท้จริง

การวางแผน หมายถึง การให้ประชาชนร่วมตัดสินใจและกำหนดโครงการเป็นการนำปัญหาที่ประชาชนตระหนัก และยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกันหาสาเหตุ แนวทางแก้ไขและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะแก้ไขภายใต้ขีดความสามารถของประชาชนและการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก

การดำเนินงานตามแผนและโครงการ หมายถึง การกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้ ซึ่งจะมีผู้ให้คำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

การติดตามประเมินผล หมายถึง การติดตามดูแลการทำงานที่ประชาชนทำ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคแล้วนำผล การปฏิบัติงาน ตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบเพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อไป

นวัตกรรมวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการและลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของวัฒนธรรมในระยะเวลาต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อทัศนคติ ความคิดเห็น พฤติกรรม และรูปแบบการใช้ชีวิตของบุคคลในสังคมทั้งใหญ่และเล็ก โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมวัฒนธรรม คือ การเรียนรู้และเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และการมีอิทธิพลของเทคโนโลยี

การเรียนรู้และเข้าใจ หมายถึง การศึกษาวัฒนธรรมทั้งของตนเอง และวัฒนธรรมอื่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมนั้นๆ ทั้งในส่วนที่มีความคล้ายคลึงกัน หรือแตกต่างกัน โดยยอมรับและสามารถที่จะอยู่ร่วมกันในชุมชนได้

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การติดต่อสังคมกับชุมชนอื่น ๆ และวัฒนธรรมอื่น ๆ อาจส่งผลต่อการรับรู้ การเปลี่ยนแปลง และการปรับตัวของวัฒนธรรมของชุมชน

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ หมายถึง โครงสร้างเศรษฐกิจที่แตกต่างจากเดิม และการเกิดเศรษฐกิจใหม่ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งส่งผลต่อวัฒนธรรมที่หลากหลายในชุมชน

การมีอิทธิพลของเทคโนโลยี หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหรือคงอยู่ของวัฒนธรรมที่เกิดจากเทคโนโลยี เช่น การใช้สื่อโซเชียลมีเดียเผยแพร่วัฒนธรรม การรับรู้วัฒนธรรมอื่นผ่านเทคโนโลยี

ชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ หมายถึง ชุมชนในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1) ผู้นำชุมชนสามารถนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนของชุมชนเพื่อบริหารและพัฒนาชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่ช่วยพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

3) หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางหรือปรับใช้รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในชุมชนอื่นๆ ได้

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม วิถีวัฒนธรรม มีจุดประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม วัฒนธรรม 2. พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม วัฒนธรรม และ 3. ประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม วิถีวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของแนวคิดและทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยและได้สรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชน

2.1.1 ความหมายของการบริหารจัดการชุมชน

2.1.2 ลักษณะของการบริหารจัดการชุมชน

2.1.3 องค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชน

2.1.4 กระบวนการบริหารจัดการชุมชน

2.1.5 แนวทางการบริหารจัดการชุมชน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์

2.2.1 ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์

2.2.2 ความเป็นมาและการปรากฏขึ้นของกลุ่มชาติพันธุ์

2.2.3 ลักษณะความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์

2.2.4 แนวทางในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์

2.2.5 การพัฒนาไปสู่ความทันสมัยในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมวัฒนธรรม

2.3.1 ความหมาย และความสำคัญของนวัตกรรม

2.3.2 ประเภทของนวัตกรรม

2.3.3 องค์ประกอบของนวัตกรรม

2.3.4 กระบวนการสร้างนวัตกรรม

2.3.5 วิถีชีวิต ความหมาย และความสำคัญของวัฒนธรรม

2.3.6 หน้าที่ของวัฒนธรรม

2.3.7 นวัตกรรมวัฒนธรรม

- 2.4 บริบทตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
 - 2.4.1 ประวัติความเป็นมา
 - 2.4.2 ที่ตั้งและอาณาเขต
 - 2.4.3 การแบ่งเขตการปกครอง
 - 2.4.4 วัฒนธรรมชาติพันธุ์
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 2.5.2 งานวิจัยต่างประเทศ
- 2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชน

2.1.1 ความหมายของการบริหารจัดการชุมชน

ณรัชชอร์ ศรีทอง (2558) ได้สรุปเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการ (process) ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการส่งเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับคนในชุมชน การให้ความรู้ เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง และที่สำคัญอีกประการคือ ชุมชนต้องมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วม (participation) ในทุกขั้นตอน สมาชิกในชุมชนต้องมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระในทุกขั้นตอนของการทำกิจกรรมได้แก่ การร่วมให้ข้อมูลร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรม การลงมือ ปฏิบัติกิจกรรมในชุมชนร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรมและร่วมสรุปบทเรียนที่ได้ร่วมกันทำกิจกรรม เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นและนำสิ่งดีไปปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป ซึ่งสมาชิกในชุมชนจะเกิดความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของชุมชน (sense of belonging)

ในอดีตที่ผ่านมาจะใช้คำว่า “การพัฒนาชุมชน” ตามที่เสนห์ จุ้ยโต (2551) มองว่าการพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาที่ใช้พลังชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง คนในชุมชนย่อมรู้ปัญหาของชุมชนได้ดีที่สุด การพัฒนาชุมชนเป็นภารกิจหลักขององค์การภาครัฐที่เรียกว่า กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยเป็นแกนนำในการพัฒนา ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาชุมชนต้องอยู่บนแนวคิดพื้นฐานและหลักการพัฒนาชุมชน และได้กล่าวไว้ในอดีตที่ผ่านมาคำว่า “การบริหารจัดการชุมชน” ยังไม่ได้มีการนำมาใช้ ซึ่งถ้ามองจากความหมายจะเห็นว่าทั้ง 2 นี้ มีความหมายที่เหมือนกัน และ สุพรรณิ ไชยอำพร และสนิท สมัครการ (2546) ยังได้กล่าวเช่นเดียวกันว่า การพัฒนา คือ ลำดับขั้นตอนที่เคลื่อนไหวจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่ง และอีกสภาพหนึ่งต่อๆ กันไป (a set of action) เมื่อพูดถึงการพัฒนาชุมชนก็หมายความว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวจากสภาพหนึ่ง

ไปสู่อีกสภาพหนึ่งได้นั้นก็คือประชาชน หรือสมาชิกในชุมชนที่ต้องเกิดความตระหนักถึงสภาพของชุมชน เข้าร่วมวิเคราะห์สถานการณ์กำหนดปัญหาและความต้องการ และตัดสินใจปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงสถานการณ์รอบด้านในชุมชนเพื่อการเปลี่ยนแปลง ไปในทางที่ดีขึ้นเชิงสร้างสรรค์ตามความต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชน

นอกจากนั้น อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ (2548) ได้ผสมผสานแนวคิดเรื่องนियามการบริหาร จัดการองค์กรกับแนวคิดเรื่ององค์ประกอบชุมชนได้วิเคราะห์ถึงประเด็นสำคัญของการบริหารจัดการชุมชนไว้ได้ 3 ประเด็น คือ

1. การบริหารจัดการชุมชนอาจไม่ใช่เพียงแค่การกระทำที่ก่อให้เกิดการดำเนินกิจกรรม โดยคนหมู่มากที่อยู่ร่วมกันเท่านั้น หากแต่ต้องดำเนินกิจกรรมต่างๆ เหล่านั้นด้วยความสมัครใจและมีความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันด้วย เมื่อองค์ประกอบต่างๆ ภายในชุมชนที่ต้องบริหารจัดการนั้นเป็นเรื่องของส่วนรวม และหลายสิ่งก็ล้วนเป็นสาธารณะสมบัติ

2. ในการบริหารจัดการชุมชนนั้น ต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งน่าจะเป็นเป้าหมายร่วมกันของชุมชนเป็นสำคัญ

3. บทบาทภารกิจสำคัญในการบริหารจัดการชุมชน อาจแบ่งได้ 2 ระดับคือ บทบาทหน้าที่ในการคิดและวางแผนเชิงนโยบายมีหัวหน้ากลุ่มหรือผู้นำเป็นผู้กระทำ และบทบาทหน้าที่ในเชิงปฏิบัติการหรือการลงแรงกระทำซึ่งสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ร่วมกันกระทำ

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า “การบริหารจัดการชุมชน” หรือในอดีตใช้คำว่า “การพัฒนาชุมชน” หมายถึงกระบวนการที่เกิดอย่างต่อเนื่องโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนแล้วนั้น ชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2543) ยังได้มองว่า การพัฒนาชุมชนเป็นระบบที่มีชีวิต มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกตลอดเวลา ดังนั้นชุมชนต้องมีการปรับตัว มีการเรียนรู้ มีการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็ง โดยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ คน ครอบครัว องค์กรชุมชนที่มีความสามารถในการรับรู้ การเรียนรู้ กล่าวคือมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นผู้กำหนดและขับเคลื่อนกระบวนการและโครงสร้างการพัฒนาขึ้นมาโดยชุมชนเพื่อสามารถดำรงอยู่ได้ในสภาวะการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงทั้งในระดับประเทศและระดับโลก

ประเสริฐ วัฒนกุลวงษ์ (2541) ได้ให้ความหมาย “การพัฒนาชุมชน” โดยสรุปได้เป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมประชาชนให้มีความรู้สึกระตือรือร้น ในการพัฒนาความคิดและความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาลกับประชาชน และระหว่างประชาชนด้วยกัน โดยการที่ชุมชนช่วยกันคิด ช่วยกันวางแผนและร่วมลงมือดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงสภาพและมาตรฐานความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น และสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่นโดยอาศัยกำลังความสามารถของประชาชนและความช่วยเหลือของรัฐบาลร่วมกัน นอกจากนี้การพัฒนาชุมชนยังหมายถึงวิธีการ กระบวนการอย่างหนึ่งที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือน ส่งเสริม

ประชาชนในชนบทให้เกิดความคิดริเริ่ม เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในท้องถิ่นให้ก้าวหน้า รวมถึงการที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการตนเองได้ตามระบบประชาธิปไตย

อภิชาติ โขษิตวานิช (2560) กล่าวว่า การบริหารจัดการหรือการพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการที่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่งประกอบไปด้วย ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพ การดำเนินงานที่มุ่งพัฒนาสมาชิกในชุมชน การดำเนินงานที่คำนึงถึงความต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่ และดำเนินงานตามแนวทางของประชาธิปไตย เพื่อชุมชนสามารถปรับตัว เรียนรู้ พัฒนาความคิดและความสามารถของประชาชน พัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็ง ดำรงอยู่รอดในกระแสความเปลี่ยนแปลงในระดับประเทศและระดับโลก นอกจากนี้ยังเป็นกระบวนการที่มุ่งจะชักจูงและส่งเสริมประชาชนให้มีความรู้สึกกระตือรือร้น สนใจที่จะเข้าร่วมมือ ดำเนินการปรับปรุงเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองด้วยความสมัครใจ และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน และร่วมรับผิดชอบในผลของการบริหารจัดการชุมชน

จากการศึกษาทบทวนเอกสาร ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความหมายของการบริหารจัดการชุมชน จากความหมายของการพัฒนาชุมชน และการบริหารจัดการชุมชน ที่ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายความหมายไว้ข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าทั้ง 2 คำนี้มีความหมายที่เหมือนกัน สำหรับงานวิจัยนี้ใช้คำว่า การบริหารจัดการชุมชน หมายถึง กระบวนการในการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง และต้องมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ได้แก่ การให้ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น การกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรม การลงมือปฏิบัติกิจกรรมในชุมชน การร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรม และร่วมสรุปบทเรียนที่ได้ร่วมกันทำกิจกรรม เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นและนำสิ่งดีไปปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป

2.1.2 ลักษณะของการบริหารจัดการชุมชน

นักวิชาการได้ให้ความหมายและอธิบายถึงลักษณะการบริหารจัดการชุมชนที่สำคัญไว้ดังนี้

จากการที่ ณิชชอร์ ศรีทอง (2558) ได้กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนไว้ จึงทำให้สรุปได้ว่า การบริหารจัดการชุมชนที่ดีต้องมีลักษณะที่สามารถส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมกันทำงาน และมีการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่ชุมชนกำลังประสบอยู่ และเพื่อการพัฒนาต่อไปซึ่งสอดคล้องกับเสนห์ จุ้ยโต (2551) ที่ได้กล่าวถึงบริหารจัดการชุมชนว่า มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ สรุปได้ดังนี้ คือ

1. การบริหารจัดการต้องมีลักษณะเป็นวิธีการ แนวทางปฏิบัติที่ทำให้การบริหารจัดการบรรลุเป้าหมาย โดยผู้ที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการ หรือผู้นำชุมชนต้องคำนึงถึงเป้าหมายของชุมชนเป็น

สำคัญ โดยการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรมโดยให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วม เรียกว่า การบริหารโดยวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Management Objective) ซึ่งจะทำได้สามารถกำหนดกลยุทธ์ วิธีการและแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายชุมชน ดังนั้น ผู้บริหารจัดการหรือผู้นำชุมชนต้องเป็น นักคิดเชิงระบบอยู่ตลอดเวลาทั้งในระยะสั้นและระยะ ยาว

2. ลักษณะการบริหารจัดการชุมชนเป็นทั้งศาสตร์ (Science) และศิลปะ (art) ดังนั้น ผู้บริหารจัดการชุมชนต้องเรียนรู้ศาสตร์ของการบริหาร มีการพัฒนาตนเองโดยการศึกษาเล่าเรียน ฝึกอบรม และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งหลักของการบริหารจัดการคือ การคิดอย่างเป็นระบบ และ นอกจากนั้นผู้นำชุมชนต้องนำแนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา ชุมชนให้ มากขึ้น เพื่อให้ชุมชนประสบความสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

3. ลักษณะประการสุดท้าย คือ การบริหารจัดการต้องมีลักษณะการบูรณาการ (integration) คือการบริหารจัดการ ทรัพยากรทุกส่วนด้วยกระบวนการบริหารจัดการที่ดี เพื่อบรรลุเป้าหมายของ ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เช่น ทรัพยากรคน (Man) ทรัพยากรเงิน (Money) ทรัพยากรวิธีการ (Method) ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ (Material) ทรัพยากรเครื่องจักร (Machine) ทรัพยากรเทคโนโลยี (Technology) ทรัพยากรความรู้ (Knowledge) เป็นต้น

ดังนั้นจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและทฤษฎีต่างๆ สามารถสรุปได้ว่าลักษณะของการ บริหารจัดการชุมชน มีลักษณะการบริหารที่เป็นกลยุทธ์ วิธีการ มีลักษณะแบบบูรณาการ (integration) ทรัพยากรต่างๆ ของชุมชนด้วยกระบวนการบริหารจัดการที่ดี ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ อย่างคุ้มค่า และตอบสนองวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่แท้จริงของชุมชน โดยการส่งเสริมให้ทุกคนได้ มีโอกาส ร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ และร่วมกันดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ และการบริหารจัดการนั้น ต้องมีลักษณะที่ก่อให้เกิดคนในชุมชนได้เกิดการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

2.1.3 องค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชน

การบริหารจัดการเป็นกระบวนการอย่างหนึ่ง ซึ่งการบริหารจัดการจะประสบความสำเร็จได้ นั้นจำเป็นต้องมีองค์ประกอบต่างๆ ตามที่นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายไว้ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

โกวิท พวงงาม (2553) ได้กล่าวว่าองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจัดการ ชุมชน คือ 1) สมาชิกที่มีศักยภาพในการพัฒนา หมายความว่า ต้องเชื่อว่าคนในชุมชนเป็นผู้ที่มีความสามารถ และพัฒนาได้ 2) มีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม หมายความว่า การบริหารจัดการ ชุมชนต้องยึด หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (people's participation) เช่น การร่วมคิดร่วม วิเคราะห์ ร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งกล่าวได้ ว่าเป็นการพัฒนาชุมชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน 3) หลักการพึ่งตนเอง หมายถึง การบริหาร จัดการต้อง พัฒนาให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ โดยรัฐให้ความช่วยเหลือเฉพาะในส่วนที่เกินขีด ความสามารถของ

ประชาชน รวมถึงการเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้นำชุมชนให้มีความสามารถ ในการพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง สามารถสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ 4) มีทรัพยากร ในชุมชนเพื่อใช้เป็นทุนทางสังคมในชุมชนเป็นหลักในการบริหารจัดการประชาชนในชุมชนเกิด ความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) เกิดความรักความหวงแหนชุมชน

นอกจากนั้น ประเสริฐ วัฒนกุลวงษ์ (2541) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 8 ประการในการพัฒนาชุมชน ให้เจริญก้าวหน้าตามนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่สอดคล้องกัน ซึ่งสรุปได้ ดังนี้ 1) มีจุดมุ่งหมายที่จะยกมาตรฐานการครองชีพของคนในชุมชนให้ดีขึ้นตลอดจนการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและทัศนคติของประชาชน 2) วัตถุประสงค์หรือความต้องการที่แท้จริงของชุมชน หมายถึง การบริหารจัดการต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ 3) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง ผู้นำมีหน้าที่ในการส่งเสริมกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรู้จักช่วยตนเอง 4) ความร่วมมือ หมายถึง การบริหารจัดการชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจาก ประชาชนกับประชาชน และประชาชนกับหน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาล 5) การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและเอกชน หมายถึง องค์กรภาครัฐและเอกชนจะให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เกินศักยภาพของ ชุมชน 6) ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการชุมชนต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญใน สาขาวิชาต่างๆ ในการให้ความรู้แก่ชุมชน 7) ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น หมายถึง การพัฒนาชุมชนจะต้องคำนึงถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นหลัก และ 8) ระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การดำเนินงานต่างๆของชุมชนต้องดำเนินตามแนวทางของ ระบอบประชาธิปไตย

อภิชาติดา โฆษิตวานิช (2560) สรุปองค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชนในประเด็นที่คล้ายคลึงกันของนักวิชาการต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. สมาชิกในชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนา และพึ่งตนเองได้
2. ทรัพยากรในชุมชน หรือทุนทางสังคม
3. วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายความต้องการที่แท้จริงของชุมชน
4. องค์กรภาครัฐและเอกชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน
5. หลักการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม
6. ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ
7. การบริหารจัดการตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย

2.1.4 กระบวนการบริหารจัดการชุมชน

ณรัชชอร์ ศรีทอง (2558) ได้สรุปกระบวนการพัฒนาชุมชนไว้ว่า เป็นกระบวนการเสริมสร้างความเป็นชุมชน (Communityness) ของชุมชนให้มีความเข้มแข็งขึ้นโดยการส่งเสริมให้คนและครอบครัว ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมที่แตกต่างกันได้มีโอกาส ร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ การ

ทำงานร่วมกันของคนหลายฝ่ายให้ความสำคัญต่อคน องค์กร ชุมชน เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเอง นำไปสู่การพึ่งตนเองได้โดยมีความเชื่อว่าทุกชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง การพัฒนาชนบท อย่างเป็นองค์รวมต้องไม่เร่งรัดการพัฒนาแต่เป็นกระบวนการทำงานเรียนรู้ร่วมกันของบุคคล องค์กร หน่วยงานหลายๆ ฝ่ายเป็นกระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกการรับรู้ และจริยธรรมที่ถูกต้องต่อชีวิต ต่อเพื่อนมนุษย์และต่อการพัฒนา โดยมีผู้อธิบายเกี่ยวกระบวนการพัฒนาชุมชนไว้ดังนี้ คือ

พิชัย โคมละ (2557) การปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็น กระบวนการดังนี้

1. การศึกษาชุมชน เป็นการเสาะแสวงหาข้อมูลต่างๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง การปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อทราบปัญหาและความ ต้องการของชุมชนที่แท้จริง วิธีการในการศึกษาชุมชนอาจต้องใช้หลายวิธีประกอบกัน ทั้งการ สัมภาษณ์ สังเกตการสำรวจและการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนด้วยเพื่อให้ได้ ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด กลวิธีที่สำคัญที่นักพัฒนาต้องใช้ในขั้นตอนนี้คือ การสร้าง ความสัมพันธ์กับคนในชุมชนเพราะหากปราศจากสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างพัฒนากับชาวบ้านแล้ว เป็นการยากที่จะได้รู้และเข้าใจปัญหาความต้องการจริงๆ ของชาวบ้าน ความสัมพันธ์อันดีจนถึงขั้น ความสนิทรักใคร่และศรัทธา จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน

2. การให้การศึกษแก่ชุมชน เป็นการสนทนาและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับประชาชนเป็นการ นำข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากขั้นตอนการศึกษาชุมชนมาวิเคราะห์ถึงปัญหาความต้องการและสภาพที่ แท้จริง ผลกระทบความรุนแรงและความเสียหายต่อชุมชน กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การกระตุ้น ให้ประชาชน ได้รู้เข้าใจและตระหนักในปัญหาของชุมชน ซึ่งในปัจจุบันก็คือ การจัดเวทีประชาชนเพื่อ ค้นหาปัญหาร่วมกันของชุมชน

3. การวางแผน/โครงการ เป็นขั้นตอนให้ประชาชนร่วมตัดสินใจและกำหนดโครงการเป็นการ นำปัญหาที่ประชาชนตระหนัก และยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกันหาสาเหตุ แนวทางแก้ไข และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะแก้ไขภายใต้ขีด ความสามารถ ของประชาชนและการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือการให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขปัญหา วิธีการวางแผนและการเขียนโครงการ โดยใช้ เทคนิคการวางแผนแบบให้ประชาชนมีส่วนร่วม

4. การดำเนินงานตามแผนและโครงการ โดยมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและ โครงการที่ได้ตกลงกันไว้ กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือ การเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนใน 2 ลักษณะคือ

4.1 เป็นผู้ปฏิบัติงานทางวิชาการ เช่น แนะนำการปฏิบัติงาน ให้คำปรึกษาหารือใน การ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

4.2 เป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

5. การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการตามโครงการ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่พบได้อย่างทันท่วงที กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือการติดตามดูแลการทำงานที่ประชาชนทำ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคแล้วนำผลการปฏิบัติงาน ตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ สามารถกระทำได้โดย

5.1 แนะนำให้ผู้นำท้องถิ่น หรือชาวบ้านติดตามผลและรายงานผลด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจา รายงานเป็นลายลักษณ์อักษรหรือการจัดนิทรรศการ เป็นต้น

5.2 พัฒนาการเป็นผู้รายงานผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจา ต่อผู้บังคับบัญชาและผู้เกี่ยวข้อง เสนอผลการปฏิบัติงานต่อที่ประชุม ทำบันทึกรายงานตามแบบฟอร์มต่างๆ ของทางราชการ เสนอผลการปฏิบัติงานต่อที่ประชุม ทำบันทึกรายงานตาม

อริญ จิตตะเสโน และคณะ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การพัฒนานั้น มีกระบวนการหลักๆ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาหาข้อมูล ทั้งข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลเฉพาะทาง เฉพาะเรื่อง ข้อมูลเชิงลึก ข้อมูลด้านกว้าง ทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ เมื่อได้ข้อมูลแล้วต้องวิเคราะห์

2. การอนุรักษ์ คือ การรักษาของดีๆ สิ่งดีๆ เอาไว้ เช่น ความคิดปัญญาดี วัฒนธรรมดีๆ ทรัพยากรที่ดีทั้งที่ธรรมชาติสร้างและมนุษย์สร้าง

3. การปรับตัว เมื่อคิดจะทำอะไรก็ต้องปรับตัว ปรับความคิดและปรับจิตใจด้วยการปรับตัวนั้น เน้นที่คนเป็นหลักทั้งด้านรูปธรรม และนามธรรม

4. การปรับปรุง คือเราอาจจะมีอะไรดีๆ อยู่บ้างแล้วก็ค่อยๆ ปรับปรุงให้ดีขึ้นไม่จำเป็นต้องเริ่มต้นใหม่เป็นการประหยัดทั้งเวลาและทรัพยากรไปด้วย

5. การเปลี่ยนแปลงในการทำงานอาจจะมีอะไรบ้างอย่าง ต้องเปลี่ยนแปลงบ้าง เช่น การตรงต่อเวลา การรักษาระเบียบในการประชุม เป็นต้น

6. การแข่งขัน ในบางครั้งต้องมีการแข่งขันกันบ้างในฐานะกัลยาณมิตรระหว่างกลุ่มประเภทเดียวกันบ้าง ก็ควรทำเพื่อให้เกิดแรงกระตุ้นและรู้จักรับผิดชอบ

7. การต่อสู้ ซึ่งการต่อสู้มุ่งเน้นที่การต่อสู้กับตัวเอง เอาชนะใจตัวเองเป็นหลัก เช่น ต่อสู้กับความโลภความเห็นแก่ตัว ความขี้เกียจ ความไม่รับผิดชอบ

8. การแก้ไข การทำงานย่อมมีปัญหาบ้าง อุปสรรคบ้าง เราต้องหาทางแก้ไขไปเป็นเรื่อยๆ ทั้งด้านภาระงาน ด้านการเงิน ด้านคน และด้านอื่นๆ

9. การพัฒนา การนำเอาของดีๆ สิ่งดีๆ มาใช้ให้เป็นนั่นเอง สำคัญที่ผลของการพัฒนา จะต้องอยู่กับคนหมู่มาก

อภิชาติดา โฆษิตวานิช (2560) สรุปกระบวนการของการบริหารจัดการพัฒนาชุมชน ได้ดังนี้

1. การศึกษาชุมชน หาข้อมูลต่างๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจสังคมการเมือง การปกครองและสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนที่แท้จริง
2. ให้การศึกษาแก่ชุมชน เป็นการสนทนาและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับประชาชน
3. การวางแผน/โครงการ กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป็นขั้นตอนให้ประชาชนร่วมตัดสินใจและกำหนดโครงการเป็นการนำเอาปัญหาที่ประชาชนตระหนัก และยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกัน หาสาเหตุ แนวทางแก้ไข จัดลำดับความสำคัญของปัญหา และให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ
4. การดำเนินงานตามแผนและโครงการ โดยมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันได้
5. การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการตามโครงการเพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่พบได้อย่างทันท่วงที
6. การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค เป็นการนำผลจากการประเมินผลมาใช้ประโยชน์ในการป้องกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการพัฒนาให้หมดสิ้นไป ทั้งในขณะที่กำลังดำเนินงาน งานที่จะดำเนินต่อไปและโครงการพัฒนาอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันทำให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

2.1.5 แนวทางการบริหารจัดการชุมชน

พิชัย โคมละ (2557) ได้กล่าวว่า จากปรัชญาและแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชน คือ 1) ยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของประชาชนคือ ต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนมีศักยภาพ มีความสามารถที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองได้ โดยต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุดในการคิด การวางแผนเพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวของเขาเอง โดยมีนักพัฒนาเป็นผู้กระตุ้น แนะนำและส่งเสริม 2) ยึดหลักการพึ่งตนเอง หมายความว่า ต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเอง โดยการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน ส่วนรัฐบาลจะช่วยเหลือสนับสนุน และช่วยเหลือในสิ่งที่เกินขีดความสามารถหรือเกินศักยภาพของประชาชน 3) ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิดตัดสินใจวางแผน ปฏิบัติตามแผนและติดตามประเมินผลในกิจกรรม หรือโครงการใดๆ ที่จะทำในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม และ 4) ยึดหลักประชาธิปไตย ในการทำงานพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มด้วยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจและทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกันภายใต้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

นอกจากแนวทางการบริหารจัดการที่กล่าวมา 4 หลักข้างต้นแล้วนั้นแล้วโกวิทย์ พวงงาม (2553) ยังได้อธิบายหลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชนไว้อีก 12 ข้อซึ่งมีแนวทางที่สอดคล้องกัน ดังนี้

1. หลักการทำงานในรูปกลุ่ม เนื่องจากการดำเนินงานพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้คิดตัดสินใจ วางแผน ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบกลุ่มเป็นแหล่งฝึกพลังความคิด ความรู้ ความสามารถของชุมชน จึงจำเป็นต้องใช้หลักการทำงานกลุ่มเป็นศูนย์กลาง ทำให้เกิดพลังในการพัฒนาชุมชนได้อย่างเต็มที่

2. หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำ การค้นหาผู้นำชุมชนเพื่อให้เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน ได้ผู้นำชุมชนอาจมีทั้งที่เป็นทางการ ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในชุมชน และได้รับการแต่งตั้งจากหน่วยงานราชการอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร มีระเบียบข้อบังคับในการทำหน้าที่ มีค่าตอบแทนในการดำรงตำแหน่ง และมีวาระการสิ้นสุดตำแหน่งอย่างชัดเจน และผู้นำชุมชนแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่ได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการ แต่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถเป็นพิเศษ เป็นที่ยอมรับ และได้รับความเคารพนับถือจากประชาชนในชุมชน เช่น ข้าราชการเกษียณอายุราชการ ราษฎรชาวบ้านในด้านต่างๆ การพัฒนาชุมชนต้องค้นหาผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการให้พบ และพัฒนาบุคลิกภาพ ความรู้ เจตคติและทักษะในการนำประชาชนในชุมชนให้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลายในชุมชนได้อย่างราบรื่น สร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชนในชุมชน

3. หลักการประสานงาน เนื่องจากการดำเนินงานพัฒนาชุมชนเป็นงานที่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับบุคคลหลายฝ่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน หลักการประสานงานจึงมีความจำเป็นเพื่อใช้ในการประสานงานระหว่างบุคคล ประสานหน่วยงาน ประสานงานเพื่อการจัดการทรัพยากร ประสาน เรื่องงบประมาณ ประสานเพื่อการวางแผนงาน โครงการ รวมถึงการประสานผลประโยชน์ และประสานพื้นที่เพื่อให้การดำเนินงานไม่เกิดความซ้ำซ้อน

4. หลักการจัดการชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนและประชาชนได้เรียนรู้หลักการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง ร่วมกันดำเนินงานบริหารจัดการชุมชนมีความสามารถในการศึกษาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา จัดทำแผนและโครงการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ประเมินผลและสรุปบทเรียนได้ด้วยตนเองในสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลง

5. หลักการบูรณาการ เป็นการบริหารจัดการโดยผสมผสานองค์ประกอบต่างๆ ให้เป็นเอกภาพ เพื่อสร้างพลังในการพัฒนาชุมชนสามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลงในเป้าหมายที่มีร่วมกันได้อย่างมีคุณภาพ

6. หลักการพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic) การดำเนินการพัฒนาองค์ประกอบต่างๆ ของชุมชนไปพร้อมๆ กัน เนื่องจากองค์ประกอบต่างๆ ของชุมชนมีความเชื่อมโยงกันและสัมพันธ์กัน

7. หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable) การพัฒนาชุมชนต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม แต่ต้องส่งเสริมสนับสนุนให้สิ่งแวดล้อม ชุมชนและวัฒนธรรมชุมชนดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ถาวร ยั่งยืน และไม่ล่มสลายไปได้โดยง่าย

8. หลักการใช้วัฒนธรรมชุมชน ซึ่งวัฒนธรรมชุมชนเป็นสิ่งที่ประชาชนยอมรับและนำมาปฏิบัติ ในชีวิตประจำวันจนกลายเป็นวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งหมายถึงวัตถุประสงค์ของ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ที่คนในชุมชนใช้ รวมถึงภูมิปัญญาของชุมชนที่เป็นวิถีชีวิตวิถีทำในการดำรงชีวิต ซึ่งการพัฒนาชุมชน จำเป็นต้องใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นหลัก เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของชุมชน (sense of belonging) ร่วมกัน

9. เพื่อรับหลักการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของคนในชุมชนและการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากภายนอกชุมชน ความรู้ใหม่ๆ มีความตื่นตัวในการพัฒนาตนเองพัฒนาชุมชนร่วมกัน

10. หลักการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน การสร้างเครือข่ายก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์และกำลังคนระหว่างกัน ซึ่งการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้นั้นทำได้ทั้งเครือข่ายในชุมชนด้วยตนเองและเครือข่ายภายนอกชุมชน

11. หลักการขยายผลงานพัฒนาชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ ความสำเร็จของงานพัฒนาชุมชนจะเป็นการสร้างกำลังใจ ความศรัทธา และความเชื่อมั่นในการทำงานพัฒนาชุมชนให้ประสบผลสำเร็จอย่างต่อเนื่อง

12. หลักการสมทบ การพยายามใช้ทุนของชุมชนอย่างเต็มศักยภาพ และสำหรับส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชนก็สามารถขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนได้ในระยะแรก

เสน่ห์ จุย์โต (2551) ได้กล่าวว่า การปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ หน่วยงานที่ดำเนินการตามหลักการพัฒนาชุมชน ควรยึดหลักเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาชุมชนจะต้องมีแบบแผน วิธีการที่แน่นอนและมีเหตุผล
2. ใช้หลักการให้การศึกษาแก่ประชาชน โดยเน้นการเรียนรู้ด้วยการฝึกหัดทำจริง และให้ประชาชนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ
3. การดำเนินงานของหน่วยงาน ควรจะมุ่งทำงานกับกลุ่มคนมากกว่าที่จะทำงานกับรายบุคคลรวมทั้งประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่มีความชำนาญเฉพาะ ไม่ควรจะทำให้สำเร็จภายในหน่วยงานเดียวความรู้เกี่ยวกับค
4. ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับค่านิยมของสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่จะพัฒนาเป็นอย่างดี
5. การพัฒนาควรจะดำเนินการให้ครอบคลุมทั้งชุมชน

6. เป้าหมายของการพัฒนาจะต้องแสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่สมาชิกในสังคมนั้นจะได้รับ และจะต้องเป็นสิ่งซึ่งสมาชิกและนำในชุมชนนั้นต้องการ

7. การดำเนินงานในขั้นต้น ควรจะมีการนำทัศนะและสร้างแนวความคิดร่วมโดยวิธีการสาธิต และทดลองให้เห็นจริงจึงเสียก่อนที่จะขยายโครงการออกอย่างกว้างขวาง

8. ชุมชนจะต้องเป็นตัวการที่มีบทบาทในการพัฒนา ต้องใช้หลักการรวมกลุ่มประชาชนให้เกิดพลังกลุ่มที่ถาวร เพื่อเป็นตัวจักรกลในการดำเนินโครงการพัฒนา

9. การพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ไม่ว่าจะเป็นวสดุอุปกรณ์หรือบุคคล

10. กระบวนการพัฒนาชุมชนจะต้องเป็นสิ่งซึ่งสมาชิกในสังคมนั้นเห็นว่าถูกต้องทุกขั้นตอน และเป็นที่ยอมรับของประชาชนและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และโครงการต้องสนองตอบความต้องการของประชาชนมากที่สุด

11. ต้องใช้เวลาในการดำเนินงาน หันมายอมรับสิ่งใหม่ๆ หรือวิธีการใหม่ที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตต้องค่อยๆ ทำไม่ควรเร่งรัดจนเกินไป และควรจะเริ่มจากสิ่งทีประชาชนคุ้นเคยอยู่แล้ว ไปสู่สิ่งใหม่เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติให้

12. ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องทำตัวให้เป็นที่เคารพนับถือของสมาชิกในชุมชน และในขณะเดียวกันต้องพยายามหลีกเลี่ยงไม่ทำตัวของเขาให้เป็นบุคคลที่ขาดไม่ได้ในการพัฒนา พยายามมอบความรับผิดชอบการดำเนินงานให้ประชาชนมากที่สุด ไม่ควรถือว่าเป็นโครงการของทางราชการ

จากแนวทางการบริหารจัดการชุมชนที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ยังสอดคล้องปาริชาติ วลัยเสถียร (2543) ได้อธิบายถึงหลักการที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนไว้ 4 หลักสามารถสรุปได้ คือ การบริหารจัดการชุมชนต้องดำเนินการบนแนวทางของการมีส่วนร่วม การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานทุกขั้นตอน โดยการพัฒนานั้นต้องเกิดจากความสมดุลทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในลักษณะองค์รวม approach) นอกจากนั้น ยังต้องใช้หลักการพึ่งตนเองเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ ประชาชนในชุมชนต้องมีอิสระในการคิด ตัดสินใจ ลงมือปฏิบัติโดยใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรภายในชุมชนให้ได้มากที่สุด เมื่อประชาชนในชุมชนได้เรียนรู้และปฏิบัติมากก็จะเพิ่มความเชื่อมั่น และความรู้สึกที่พึ่งตนเองให้สูงขึ้นบนพื้นฐานของความเสมอภาค การมีอำนาจต่อรองมีสิทธิมีเสียงมากขึ้น นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development) และสุดท้ายหลัก การบริหารจัดการบนแนวทางของวัฒนธรรมท้องถิ่น ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น การดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชน จึงควรสอดคล้องกับวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของประชาชนในชุมชน และพัฒนา บุญยรัตพันธุ์ (2517) ยังได้อธิบายเพิ่มเติมในหลักของความมีศักดิ์ศรี และศักยภาพของประชาชน และหลักประชาธิปไตย งานพัฒนาชุมชนต้องให้ความเสมอภาคแก่ประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนทุกคน ด้วยการเปิดโอกาสให้พูดคุย

กัน ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน มีความรับผิดชอบร่วมกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยใช้วิธีทางแห่งประชาธิปไตย ที่ถือเสียงข้างมากเป็นสำคัญ

จากแนวทางการบริหารจัดการชุมชนที่ต้องดำเนินงานโดยยึดหลักที่มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้นสอดคล้องกับกรมการพัฒนาชุมชน ได้ประยุกต์หลักการดำเนินงานพัฒนาโดยทั่วไปข้างต้นให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนยึดถือ และนำไปเป็นหลักปฏิบัติเรียกว่าหลัก 4 ป. คือ ประชาชน ประชาธิปไตย ประสานงาน และประหยัด

1. ประชาชน (People Oriented) ในการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ทุกคนต้องทำงานกับประชาชนและทำให้ประชาชนพัฒนาทัศนคติของประชาชนทุกเพศทุกวัย โดยการเพิ่มพูนทักษะพิจารณาสถานการณ์และปัญหาของชุมชนและประชาชนเป็นหลักในเรื่องงาน

2. ประชาธิปไตย (Democracy Oriented) ในการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องทำงานในรูปคณะกรรมการ ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นในระดับหมู่บ้านและตำบลสนับสนุนให้ประชาชนรวมกลุ่มกันริเริ่มกิจกรรมเพื่อปรับปรุงท้องถิ่นด้วยตนเองอาศัยหลักการเข้าถึงประชาชนในการทำงานและร่วมงานกับผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในรูปกลุ่ม

3. ประสานงาน (Co-ordination Oriented) ในการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องร่วมมือประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรทั้งของรัฐบาลและเอกชนชักนำบริการของนักวิชาการไปสู่ประชาชน และกระตุ้นให้ประชาชนไปหานักวิชาการเพื่อรับบริการตามความต้องการโดยเหมาะสมพัฒนาการจะเป็นผู้เชื่อมประสานงานระหว่างนักวิชาการกับประชาชน

4. ประหยัด (Economy Oriented) ในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องให้ประชาชนช่วยเหลือตัวเองเป็นหลัก รัฐบาลช่วยเหลือในสิ่งซึ่งเกินความสามารถของประชาชนเท่านั้น ในการจัดทำกิจกรรมพัฒนาต่างๆ พยายามนำทรัพยากรในชุมชนทั้งในด้านกำลังคนและวัสดุมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ทุกฝ่าย ร่วมคิดและวางแผนการปฏิบัติงานตามกิจกรรมไว้ล่วงหน้าจึงจะทำให้ประหยัดแรงงาน เวลา วัสดุอุปกรณ์และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

ทั้งนี้องค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดหลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชนไว้ 10 ประการ คือ

1. ต้องสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน
2. ต้องเป็นโครงการอเนกประสงค์ที่ช่วยแก้ปัญหาได้หลายด้าน
3. ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปพร้อมๆ กับการดำเนินงาน
4. ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่
5. ต้องแสวงหาและพัฒนาให้เกิดผู้นำในท้องถิ่น
6. ต้องยอมรับให้โอกาสสตรีและเยาวชนมีส่วนร่วมในโครงการ
7. รัฐต้องเตรียมจัดบริการให้การสนับสนุน
8. ต้องวางแผนอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพทุกระดับ

9. สนับสนุนให้องค์กรเอกชน และอาสาสมัครต่างๆ เข้ามีส่วนร่วม

10. ต้องมีการวางแผนให้เกิดความเจริญแก่ชุมชนที่สอดคล้องกับความเจริญในระดับชาติ

อภิชาติดา โฆษิตวานิช (2560) สรุปแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชนจากแนวทางไว้
ดังนี้

1. ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักการบริหารจัดการชุมชน
เจ้าหน้าที่ทุกคนต้องทำงานกับประชาชน

2. ยึดปัญหาของชุมชนและประชาชนเป็นหลักในเรื่องงาน ต้องเป็นโครงการนอกประสงค์
ที่ช่วยแก้ปัญหาได้หลายด้าน

3. ยึดหลักประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานทำงาน ในรูปคณะกรรมการ ซึ่งเป็นตัวแทนของ
ประชาชนในท้องถิ่นในทุกระดับ โดยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจ และ
ทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกัน

4. ยึดหลักการประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรทั้งของรัฐบาลและเอกชน ประสานงาน
ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานไม่เกิดความซ้ำซ้อน ประหยัด เกิดประโยชน์อย่าง
สูงสุด

5. ยึดหลักความประหยัด หลักการพึ่งตนเองของประชาชนให้ประชาชนช่วยเหลือตัวเองเป็น
หลัก พยายามนำทรัพยากรในชุมชนทั้งในด้านกำลังคนและวัสดุมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดรัฐบาล
หรือหน่วยงานภายนอกช่วยเหลือในสิ่งซึ่งเกินความสามารถของประชาชนเท่านั้น

6. ยึดหลักความมีศักดิ์ศรี และศักยภาพของประชาชนชุมชน

7. หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำ การค้นหาผู้นำชุมชนเพื่อให้เป็นแกนนำในการพัฒนา

8. หลักการบูรณาการ พัฒนาแบบองค์รวม (holistic) เป็นการผสมผสานองค์ประกอบ ต่างๆ
ของ การพัฒนาชุมชนให้เป็นเอกภาพ เพื่อสร้างพลังในการพัฒนา และเพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบ
ยั่งยืน (Sustainable) ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม

9. หลักการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์
ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์

10. หลักการขยายผลงานพัฒนาชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ

11. กระบวนการพัฒนาชุมชนจะต้องมีแบบแผน วิธีการที่แน่นอนและมีเหตุผล

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์

2.2.1 ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์เป็นศัพท์ที่บัญญัติขึ้นในสาขามนุษยวิทยา เริ่มใช้ตั้งแต่ ค.ศ.1970 เพื่อหลีกเลี่ยงในการดูถูกเหยียดหยามทางวัฒนธรรม เพราะช่วยให้ปรับเปลี่ยนความสนใจศึกษาถึงความเป็นชาติพันธุ์ (ethnicity) คำว่า กลุ่มชาติพันธุ์บางครั้งคนไทยใช้คำว่า เชื้อชาติ โดยมีผู้ให้คำนิยามของกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

อมรา พงศาพิชญ์ (2545) กล่าวว่า กลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic group) หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น คนไทย คนพม่า คนกระเหรี่ยง คนจีน คนลาว กลุ่มคนม้ง เป็นต้น นอกจากนี้ยัง ได้ให้ความหมายของศัพท์ที่เกี่ยวข้องและควรให้คำนิยามด้วยเพื่อให้ผู้ศึกษาได้เกิดความเข้าใจชัดเจนขึ้น คือ

กลุ่มเชื้อชาติ (racial group) หมายถึง กลุ่มที่มีลักษณะทางกายภาพที่คล้ายคลึงกัน การแบ่งกลุ่มเชื้อชาติ (race) มักแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ นีกรอยด์ (negroid) มงโกลอยด์ (mongoloid) และคอเคซอยด์ (caucasoid) ในตอนหลังได้เพิ่มออสตราลอยด์ (australoid) และโพลีเซียน (Polynesian) ในความหมายนี้กลุ่มชาติพันธุ์จึงเป็นส่วนย่อยของกลุ่มเชื้อชาติ

กลุ่มเชื้อชาติ (national group) หมายถึง กลุ่มคนที่เป็นสมาชิกของประเทศเดียวกันและหมายความถึงการเป็นสมาชิกของประเทศนั้นๆ ตามกฎหมาย โดยที่ลักษณะทางกายภาพและวัฒนธรรมอาจแตกต่างกันได้

ยศ สันตสมบัติ (2544) ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่พูด ภาษาเดียวกัน เป็นหน่วยทางสังคมการเมือง และระบบเครือญาติเดียวกัน ผ่านประสบการณ์ทาง ประวัติศาสตร์ชุดเดียวกัน และมีแบบแผนทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2548) ได้ให้ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ว่า เป็นกลุ่มชน ที่มีลักษณะแตกต่างกันทางวัฒนธรรม

นอกจากนี้ ความเข้าใจในสังคมไทยเท่าที่ผ่านมาเกี่ยวกับความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชน มักจะแสดงออกด้วยการนิยามความหมาย 3 ประการด้วยกัน คือ ชนกลุ่มน้อย ชนเผ่า และชาวเขา ซึ่งแล้วแต่นัยที่แสดงถึงความเป็นคนอื่นและความด้อยกว่า ทั้งในเชิงอำนาจและวัฒนธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับชนกลุ่มใหญ่และยังมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างปัญหาในการวิจัย เพราะการนิยามความหมายเช่นนั้น มีลักษณะหยุดนิ่งตายตัว โดยไม่ได้ให้ความสนใจกับความเป็นตัวตน ความเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชนต่างๆ นอกจากความพยายามที่จะดูกลืนทางวัฒนธรรมให้กลายเป็นเช่นคนส่วนใหญ่ ซึ่งปัจจุบันวงการทางวิชาการต่างๆ โดยเฉพาะสาขามนุษยวิทยาได้เสนอให้เรียกกลุ่มชนที่มีลักษณะแตกต่างกันทางวัฒนธรรมว่า กลุ่มชาติพันธุ์

(ethnic groups) ซึ่งเริ่มใช้มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 เพื่อหลีกเลี่ยงในเชิงการดูถูกเหยียดหยามทางวัฒนธรรม เพราะจะช่วยให้ปรับเปลี่ยนความสนใจไปศึกษาความเป็นชาติพันธุ์ (ethnicity) ที่มีความหมายเกี่ยวกับกระบวนการแสดงความเป็นตัวตนทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชน ซึ่งจะสอดคล้องกับพัฒนาการของสังคมในปัจจุบันที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมบทบาทในทางการเมืองและการพัฒนามากขึ้น ภายใต้สภาวะที่ประเทศต่างๆ ก็ยอมรับและเข้าใจความเป็นพหุสังคม (plural society) ในสังคมของคนมากขึ้นด้วย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2546)

จากความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว สรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่มีภาษาพูด ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน รวมทั้งเป็นหน่วยทางสังคมการเมือง และระบบเครือญาติ และผ่านประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ชุดเดียวกัน ตลอดจนการมีแบบแผนทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งเป็นลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเดียวกัน แต่ถ้าต่างกลุ่มกันก็ย่อมมีลักษณะของสิ่งต่างๆ ดังกล่าวแตกต่างกันออกไปของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

2.2.2 ความเป็นมาและการปรากฏขึ้นของกลุ่มชาติพันธุ์

ในส่วนของความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ อมรา พงศาพิชญ์ (2541) กล่าวว่า กลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะเด่น คือ เป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน บรรพบุรุษในที่นี้ หมายถึง บรรพบุรุษทางสายเลือด และบรรพบุรุษทางวัฒนธรรม ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือด และทางวัฒนธรรมอยู่ด้วยพร้อมๆ กันไป เป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างเอกลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์ และในขณะเดียวกันสามารถเร้าอารมณ์ ความรู้สึกให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นับถือศาสนาเดียวกัน ซึ่งความคิดเรื่องชาติพันธุ์นี้ คายส์ (C.F. Keys, 1992 อ้างอิงใน อมรา พงศาพิชญ์, 2541) มองว่า พิจารณาแยกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ

1. แบบที่ชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานใกล้เคียงกัน พึ่งพาอาศัยกัน
2. แบบที่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในลักษณะชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย โดยมีรายละเอียดในแต่ละรูปแบบ ดังนี้

1. แบบที่ชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานใกล้เคียงกัน พึ่งพาอาศัยกัน การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไม่จำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์จากแง่มุมชนกลุ่มน้อย ชนกลุ่มใหญ่เสมอไป ในบางประเทศที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยหลายกลุ่ม ความสัมพันธ์กันเองเป็นเรื่องที่น่าศึกษา ตัวอย่างเช่น ชาลส์ เอฟ คายส์ (Charles F. Keyes) เสนอว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งรกรากอยู่ในบริเวณเดียวกันจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะที่พึ่งพากันในอดีต เนื่องจากความเจริญเกิดขึ้นในที่ราบลุ่มเป็นส่วนใหญ่ ในการศึกษาชาวเขาในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะพบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติ

พันธุ์ต่างๆ ในลักษณะเป็นคู่ เช่น ถั่ววะ/คนเมือง คนคะฉิ่น/คนฉาน คนกระเหรี่ยง คนพม่า คนม้ง/คนจีน ทั้งนี้เป็นเพราะเกิดการพึ่งพากันระหว่างชาวเขาซึ่งเจริญน้อยกว่ากับคนพื้นราบซึ่งเจริญกว่า และสามารถผลิตสิ่งของต่างๆ ที่ชาวเขาไม่สามารถผลิตได้

2. แบบที่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในลักษณะชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย ในกรณีที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ใกล้เคียงกันและเข้ากันไม่ได้ นั้น จะพบว่าเป็นเพราะวัฒนธรรมเข้ากันไม่ได้ วัตถุประสงค์ทางการเมืองไม่ตรงกันและต่างกลุ่มต่างไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน ความเข้ากันไม่ได้ ทำให้เกิดความขัดแย้งในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมองจากความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่

ประเทศต่างๆ ทุกประเทศมีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มอาศัยกันอยู่ภายในประเทศ กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจในการปกครองคือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ แต่กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศที่กลุ่มของตนไม่ได้มีอำนาจในการปกครองประเทศคือชนกลุ่มน้อย ในประเทศไทยเราชนกลุ่มใหญ่คือคนไทย และชนกลุ่มน้อยก็คือคนจีน คนญวน คนลาว คนเขมร ชาวเขาเผ่าต่างๆ สรุปได้ว่า ความเป็นมาในเรื่องของชาติพันธุ์ สามารถพิจารณาแยกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ 1. แบบที่ชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานใกล้เคียงกัน พึ่งพาอาศัยกัน 2. แบบที่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในลักษณะชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย เป็นเพราะวัฒนธรรมเข้ากันไม่ได้ วัตถุประสงค์ทางการเมืองไม่ตรงกันและต่างกลุ่มต่างไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน ความเข้ากันไม่ได้ทำให้เกิดความขัดแย้งในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมองจากความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่

เมื่อกล่าวถึงคำว่าชาติพันธุ์สิ่งที่เราเข้าใจมักจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และแตกต่างไปจากกลุ่มคนส่วนใหญ่ของสังคม ในขณะที่เดียวกันภายใต้กรอบคิดของการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ก็มักจะต้องเกี่ยวข้องกับการเป็นชนกลุ่มน้อยที่ไร้พลังอำนาจในการจัดการตนเอง เนื่องจากมีถิ่นที่อยู่อาศัยที่ห่างไกล อยู่ในพื้นที่ป่าหรือภูเขาสูง มีความยากลำบากในการคมนาคม การจัดการศึกษาและการเข้าถึงบริการสุขภาพ ขาดสิทธิในการเข้าถึงและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เผชิญกับการสูญเสียทางอัตลักษณ์และวัฒนธรรมดั้งเดิม (นภาพร อัคระรังษีกุล, 2562) ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมและโดยเฉพาะจากผู้ที่ครองอำนาจนำและเป็นกลุ่มครอบงำทางวัฒนธรรมหลักของสังคม จึงมักสร้างคู่ตรงข้ามระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับกลุ่มคนทั่วไปในสังคมให้ปรากฏเกิดเป็นเส้นแบ่งที่มีขอบเขตและพรมแดนในการแยกกันระหว่าง “เขา” กับ “เรา” โดยใช้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมทั้งในด้านการด้อยทางอำนาจ การเมือง สังคม และเศรษฐกิจในเป็นกรอบกฎเกณฑ์ในการสร้างความเป็นชาติพันธุ์ที่ด้อยกว่าให้ปรากฏ

อย่างไรก็ตามความสนใจที่มีต่อคำว่าชาติพันธุ์ได้ปรากฏและเป็นที่สนใจจากสังคมในหลากหลายแวดวง โดยเฉพาะในแวดวงวิชาการและการพัฒนาประเทศที่สัมพันธ์กับความเป็นรัฐชาติ

ชาติพันธุ์ได้ถูกสร้างให้มีความหมายและนำเสนอตัวตนในรูปแบบที่แตกต่างออกไปโดยเฉพาะชาติพันธุ์ที่ปรากฏไปพร้อมกับการเคลื่อนไหวทางการเมือง และการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพที่สอดคล้องกับอุดมการณ์โลกเสรีนิยมใหม่ อันเป็นผลมาจากการถูกกระทำในลักษณะของการกดขี่ข่มเหง การถูกเอารัดเอาเปรียบและถูกกีดกันสิทธิที่พึงมีจากอำนาจรัฐ ส่งผลให้เกิด กระแสการเรียกร้องเพื่อปลดแอกตัวเองและปกครองตนเองมากยิ่งขึ้น (สิทธิเดช วงศ์ปรัชญา, 2559) ขณะเดียวกันความเคลื่อนไหวทางสังคมก็หันมาให้ความสนใจกับเสียงของกลุ่มคนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่เคยถูกกล่าวถึง เนื่องจากในโลกเสรีนิยมใหม่ให้คุณค่าต่อความเสมอภาค เคารพในคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นแก่กลุ่มคนดั้งเดิมที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล (พิเชษฐ สายพันธ์, 2557) ความเป็นชาติพันธุ์ที่ปรากฏและดำรงอยู่จึงเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นทั้งจากคนในกลุ่มชาติพันธุ์ และคนภายนอก ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมบนพื้นฐานความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียม ภายใต้อำนาจชาติพันธุ์จึงมีการต่อรองและช่วงชิงความหมายกันตลอดเวลา โดยเฉพาะในบริบทที่สัมพันธ์กับรัฐชาติสมัยใหม่ที่มีอำนาจเหนือกว่ากลุ่มชาติพันธุ์ในปัจจุบัน (ประสิทธิ์ ลีปรีชา, 2557)

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับที่มาของคำว่าชาติพันธุ์ (ethnic) พบว่า เป็นคำที่ปรากฏขึ้นมาแทนที่คำว่าเชื้อชาติ (Race) และชนเผ่า (Tribe) (ปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2550) เนื่องจากกระแสของการต่อต้านเชื้อชาติ (race) ได้สร้างความแตกต่างและแบ่งแยกผู้คนด้วยการกำหนดลักษณะชีวภาพและพันธุกรรมในยุคล่าอาณานิคม อันเป็นผลจากการเฟื่องฟูของความรู้ทางวิทยาศาสตร์และทฤษฎีวิวัฒนาการในช่วงทศวรรษที่ 19 ซึ่งทำให้เกิดความพยายามในการสร้างคำอธิบายทางสังคม โดยยึดหลักการทางวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐาน และได้มีการพัฒนาชุดความรู้เพื่อจัดจำแนกมนุษย์ภายใต้ชุดคำอธิบายที่เรียกว่า “เชื้อชาติ” (race) (พิเชษฐ สายพันธ์, 2557) ขึ้นมาภายใต้ความเชื่อที่ว่าเชื้อชาติบางเชื้อชาติ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศยุโรป (ผิวขาว) จะมีความฉลาดมากกว่าผู้คนในประเทศแถบแอฟริกาและเอเชียหรือพวกผิวสี คำว่า “เชื้อชาติ” จึงถูกนักล่าอาณานิคมผิวขาวอ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมในการเข้าปกครองและกดขี่ชนผิวดำและผิวสีในทวีปต่างๆ ตลอดจนนำไปสู่การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เพื่อรักษาเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ที่บริสุทธิ์ของตนไว้ (Keyes Jessica, 1997) ผลจากความรุนแรงที่ปรากฏและแผ่ขยายไปทั่วโลกจึงทำให้นักมานุษยวิทยาเสนอให้ใช้คำว่า กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic group) ขึ้นมาใช้เรียกกลุ่มทางสังคมแทนคำว่าเชื้อชาติ และนำมาสู่แถลงการณ์ของยูเนสโกในปี 1950 ว่าด้วยปัญหาเรื่องเชื้อชาติ (UNESCO Statement : The Race Question) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นให้มีการใช้คำว่าชาติพันธุ์อย่างแพร่หลาย (พิเชษฐ สายพันธ์, 2557)

ในกลางทศวรรษ 1950 คำว่า กลุ่มชาติพันธุ์จึงเป็นทางเลือกสำหรับใช้จำแนกความแตกต่างของกลุ่มคน โดยอาศัยมาตรการทางวัฒนธรรมเป็นหลัก ไม่มีการแยกแยะว่าใครมีวัฒนธรรมสูงหรือเจริญกว่ากลุ่มอื่น (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, 2547) ซึ่ง Raoul Naroll (1964) ได้จำแนกให้เห็นมาตรการทางวัฒนธรรมประกอบด้วยลักษณะทางวัฒนธรรมบางอย่าง, อาณาเขตทางภูมิศาสตร์,

องค์การทางการเมืองและการปกครอง, ภาษา, การปรับตัวเชิงนิเวศ, และโครงสร้างชุมชน การสร้างมาตรฐานทางวัฒนธรรมดังกล่าวขึ้น ถือเป็นเกณฑ์แสดงให้เห็นความเป็นอัตวิสัยที่ถูกนำมาใช้เพื่อจำแนกกลุ่มคน

การปรากฏขึ้นของคำว่าชาติพันธุ์นั้น เป็นผลมาจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการก่อรูปของรัฐใหม่ (พิเชฐ สายพันธ์, 2557) ในประเทศโลกที่สามภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง กล่าวคือในช่วงเวลาดังกล่าวถือเป็นช่วงของการฟื้นฟูและสร้างชาติขึ้นมาใหม่ ประเทศต่างๆ ทั่วโลกอยู่ในช่วงฟื้นฟูภายหลังสงคราม หลายประเทศได้มีการประกาศเอกราชจากประเทศอาณานิคมตะวันตก โดยเฉพาะในประเทศแถบแอฟริกาและเอเชีย ซึ่งก่อให้เกิดประเทศและรัฐชาติใหม่ๆ ตามมา (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2546) ภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีการทำให้ทันสมัยอย่างตะวันตก (modernization theory) ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาในประเทศโลกที่สาม หากแต่ภายใต้บริบทสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายของกลุ่มเชื้อชาติและชาติพันธุ์ต่างๆ การสร้างชาติที่อ้างการรวมชาติและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ และสร้างเอกลักษณ์ชุดใหม่ขึ้นมาสวมรอยหรือที่เรียกว่า “เอกลักษณ์ประจำชาติ” (nation identities) ภายใต้การเชิดชูเอกลักษณ์ของกลุ่มเชื้อชาติ ชาติพันธุ์หลักในสังคม โดยไม่จำเป็นต้องเป็นชนกลุ่มใหญ่ในสังคม ในด้านหนึ่งจึงเป็นการเก็บกด ปิดกั้น ความแตกต่างหลากหลายของกลุ่มเชื้อชาติ ชาติพันธุ์อื่นๆ / ไว้ภายใต้เอกลักษณ์ชนิดใหม่ที่เรียกว่า “ความเป็นพลเมือง” (citizenship) ที่มุ่งให้เกิดการยึดถือค่านิยมและคุณค่าเป็นพื้นฐานร่วมแบบเดียวกัน จึงเป็นการปลุกสำนึกความรู้สึกแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ให้ชัดเจนและรุนแรงขึ้น ทำให้ความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ กลายเป็นประเด็นการเมืองขึ้นมา (politicized ethnicities) และนำไปสู่การต่อสู้ขัดแย้งทาง การเมืองบนพื้นฐานของความรู้สึกเรื่องเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ที่รุนแรงมากขึ้น ด้วย (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2549)

นับตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา การถกเถียงเกี่ยวกับสิทธิการแสดงออกทางวัฒนธรรม จึงกลายเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นชนกลุ่มน้อยของรัฐ กลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้มีการเรียกร้องต่อสู้ทางการเมือง ให้รัฐเปิดโอกาสและยอมรับการดำรงอยู่บนพื้นฐานสิทธิทางวัฒนธรรมของพวกเขา ขณะเดียวกันก็มีความพยายามในการฟื้นฟู แสดงออก เชิดชู และนำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อไม่ให้ถูกกลืนกลายหรือถูกทำลายไปจากชนกลุ่มใหญ่หรือจากอำนาจรัฐที่เหนือกว่า (Helly, 2000 อ้างถึงใน เจษฎา เนตะวงศ์, 2564) ปรากฏการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นบนพื้นฐานความเชื่อในความเป็นอิสระของมนุษย์ที่ต่อยอดให้เห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ นำมาสู่การแสวงหาอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ในโลกเสรีนิยมใหม่ ที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่างแสวงหาแนวทางและวัตถุประสงค์ของมาต่อเติมจินตนาการและความปรารถนาของตน เพื่อทำให้ตัวเองเป็นในสิ่งที่อยากจะเป็น (นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2557) ความสนใจที่มีต่อประเด็นทางชาติพันธุ์จึงเป็นเสมือน

เครื่องบ่งชี้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ถูกทำให้เป็นจริงภายใต้บริบทเชิงการเมือง ในแง่นี้ชาติพันธุ์จึงเป็นสิ่งที่ถูกใช้มากกว่าจะเป็นสิ่งที่มีเนื้อแท้ (Comaroff and Comaroff, 2009) ผ่านปฏิบัติการที่เป็นพลังขับเคลื่อนการแสวงหารากเหง้าทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

พลวัตการเปลี่ยนแปลงต่อการปรากฏขึ้นของคำว่าชาติพันธุ์ ได้แสดงให้เห็นว่าชาติพันธุ์ได้กลายมาเป็นคุณสมบัติที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ทางการเมือง เพื่อช่วงชิงพื้นที่และอำนาจ เพราะคุณสมบัติทางชาติพันธุ์ได้ก่อให้เกิดภาวะที่มั่นคงเชิงอัตลักษณ์และตัวตนให้เกิดขึ้นในกลุ่มสังคมของมนุษย์ที่แสวงหาความมั่นคง เพื่อยืนยันฐานที่แตกต่างจากกลุ่มอื่นให้ ปรากฏ (พิเชฐ สายพันธ์, 2557) ความพยายามในการเชิดชูสิทธิทางชาติพันธุ์และการเคลื่อนไหว เพื่อการอนุรักษ์ พื้นฟูวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์จึงปรากฏขึ้นอย่างแพร่หลายในสังคมเสรีนิยมใหม่สอดคล้องกับคุณค่าพื้นฐานว่าด้วยความเสมอภาค การเคารพในคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มชาติพันธุ์ที่เคยถูกจำกัดสิทธิหรือถูกมองข้ามมานาน ดังนั้น เมื่อพิจารณาประเด็นทางชาติพันธุ์ที่สัมพันธ์กับโลกเสรีนิยมใหม่ (นฤพนธ์ ต้วงวิเศษ, 2557) ที่ให้ความสำคัญกับการลดอำนาจครอบงำและการแทรกแซงจากรัฐ การปรากฏและเติบโตขึ้นต่อความ สนใจในประเด็นชาติพันธุ์จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการกดขี่และจัดระเบียบชีวิตแบบใหม่ โดยที่นายทุนและผู้ปกครองไม่ใช่ผู้กดขี่ หากแต่เป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เรียกตนเองว่ากลุ่มชาติพันธุ์เหล่านั้นได้กลายมาเป็นเครื่องมือของอำนาจในการจัดการและควบคุมตนเองภายใต้ความสัมพันธ์เชิงสินค้า การสร้างสัญญาเพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณค่าต่อการบริโภค ตลอดจนเพื่อการอนุรักษ์ การเยียวยา การเรียกร้องสิทธิ การสร้างความเป็นเจ้าของ และสร้างสำนึกทางชาติพันธุ์ให้ปรากฏและดำรงอยู่

2.2.3 ลักษณะความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์

ลักษณะของความแตกต่างทางชาติพันธุ์โดยการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในลักษณะชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่พอสรุปได้ 5 ลักษณะ (อมรา พงศาพิชญ์, 2541) ดังนี้

1. เกิดจากการแบ่งแยกโดยวัฒนธรรม ในสังคมบางสังคมมีการแบ่งชนชั้น และคนที่อยู่ในชนชั้นที่ต่ำสุด คือ เป็นกลุ่มชนที่อยู่นอกระบบสังคมนั้น เช่น จัณฑาลในอินเดีย เอทา หรือบูราคูในประเทศญี่ปุ่น คนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน แต่ถูกสังคมระบุว่าเป็นคนนอกระบบหรือคนกรีด

2. เกิดจากการแบ่งแยกจากลักษณะภูมิศาสตร์ กลุ่มชนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างจากกันส่วนใหญ่ และตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่ห่างไกล เช่น ชาวเขาในประเทศต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์ พบปัญหาว่าถูกตัดขาดจากสังคมส่วนใหญ่ ไม่ได้รับข่าวสารจากส่วนกลางอย่างสม่ำเสมอ การขาดการสื่อสารที่ดีนี้มีผลทำให้เกิดความเข้าใจผิดและอาจทำให้ชนกลุ่มน้อยมีปฏิริยาต่อต้านชนกลุ่มใหญ่ได้ ตัวอย่างของชาวเขาในประเทศพม่า และชาวเขาในประเทศไทย

3. เกิดจากการผนวกดินแดน การขยายอาณาของประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยการผนวกดินแดนเพิ่ม อาจเกิดจากการตกลงกันตามสนธิสัญญาหรือการสู้สงคราม ตัวอย่างของการตกลงตาม

สนธิสัญญาคือ กรณีสหรัฐอเมริกาซื้อดินแดนซึ่งปัจจุบัน คือ รัฐต่างๆ ในภาคตะวันออกวันเฉียงใต้ตาม สนธิสัญญาเรียกว่า “Louisiana Purchase” ในปี คศ. 1803 หรือการที่สหรัฐอเมริกาซื้อดินแดน ซึ่งปัจจุบัน คือ รัฐอลาสกาในปี คศ. 1867

4. เกิดจากการย้ายถิ่น ลักษณะการเกิดชนกลุ่มน้อยที่เกิดจากการย้ายถิ่น มีสาเหตุมาจากการที่ คนจำนวนหนึ่งอพยพถิ่นเข้าไปอยู่ในสังคมอื่น จากคนในสังคมที่ตนย้ายเข้าไปอยู่โดยที่คนกลุ่มนี้มี ลักษณะทางวัฒนธรรมแตกต่าง การเกิดชนกลุ่มน้อยจากการย้ายถิ่นได้มีหลายกรณี เช่น

1. การอพยพทาสจากแอฟริกาไปทวีปอเมริกาและยุโรป
2. การอพยพแรงงานเกณฑ์จากบริเวณหนึ่งไปยังอีกบริเวณหนึ่ง
3. การว่าจ้างอพยพเพื่อไปเป็นคนงาน

5. เกิดจากการตกเป็นประเทศอาณานิคม การเกิดชนกลุ่มน้อยในประเทศอาณานิคมนี้ ลักษณะแตกต่างจากกรณีต่างๆที่กล่าวมาทั้ง 4 กรณี ทั้งนี้ เพราะอาณานิคมเกิดจากการที่มหาอำนาจ เข้ามามีอำนาจในการเมืองการปกครองของประเทศอื่น ผู้อพยพเข้ามาเป็นผู้ที่มีอำนาจมากกว่าและ สามารถออกกฎหมายบังคับต่างๆ ทำให้เจ้าของประเทศซึ่งมีจำนวนมากกว่ามีลักษณะของผู้อยู่ได้ ปกครอง

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของความแตกต่างทางชาติพันธุ์โดยการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในลักษณะชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่แบ่งได้ 5 ลักษณะ คือ 1. เกิดจากการแบ่งแยกโดย วัฒนธรรม 2. เกิดจากการแบ่งแยกจากลักษณะภูมิศาสตร์ 3. เกิดจากการผนวกดินแดน 4 เกิดจาก การย้ายถิ่น 5. เกิดจากการตกเป็นประเทศอาณานิคม

2.2.4 แนวทางในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์

จากการนำเสนอให้เห็นที่มาของคำว่าชาติพันธุ์ดังที่กล่าวมาในข้างต้น ทำให้พบว่า ชาติพันธุ์ ไม่ได้ดำรงอยู่อย่างเป็นอิสระ หากแต่มีความสัมพันธ์กับบริบทสังคม การเมืองและการพัฒนาประเทศ ขณะเดียวกันยังถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเป้าหมายและประโยชน์ บางอย่าง ภายใต้การกำหนดนิยามความหมายเพื่อสร้างตัวตนทางชาติพันธุ์ในรูปแบบที่หลากหลาย การกล่าวเช่นนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจชาติพันธุ์ไม่ได้เพียงมิติหรือมุมมอง เดียว หากแต่มีแนวทางในการศึกษาเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจชาติพันธุ์ภายใต้กรอบแนวคิดที่ หลากหลาย ดังที่ ประสิทธิ์ ลีปรีชา นำเสนอให้เห็นแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์ผ่านกรอบกระบวน ททัศน์ (paradigm) โดยให้ความหมายกระบวนทัศน์ว่าเป็น กรอบหรือแง่มุมในการอธิบายปรากฏการณ์ ทางสังคม ในที่นี้คือปรากฏการณ์ทางชาติพันธุ์ โดยกระบวนทัศน์นั้นจะหมายรวมถึงกฎ ทฤษฎี ที่ นำมาใช้ในการอธิบาย ตลอดจนเป็นการกำหนดแนวทางในการศึกษาหรือวิธีการในปฏิบัติเพื่อสร้าง ความรู้ความจริงเกี่ยวกับชาติพันธุ์ ทั้งนี้เมื่อกาลเวลา บริบทสังคม การเมืองเปลี่ยน กรอบในการศึกษา ทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมอาจเปลี่ยนไปด้วยหรือที่เรียก กระบวนทัศน์เปลี่ยน (paradigm

shift) (ประสิทธิ์ ลีปรีชา, 2557) จากการศึกษาทบทวนแนวทางในการศึกษาชาติพันธุ์ของนักมานุษยวิทยาตะวันตกและมีอิทธิพลต่อการศึกษาชาติพันธุ์ในสังคมไทย พบว่ามีการนำเสนอให้กรอบคิดหรือมุมมองที่ใช้ในการอธิบาย ชาติพันธุ์ในลักษณะต่างๆ โดยแบ่งออกเป็น

กระบวนทัศน์ว่าด้วยสิ่งกำหนดสร้าง (Primordia list view) เป็นกรอบกระบวนทัศน์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีวิวัฒนาการและสำนักคิดประวัติศาสตร์ ซึ่งวางอยู่บนกรอบคิดพื้นฐานทางชีววิทยา (biology) ที่ถูกกำหนดโดยปัจจัยทางสายเลือด (genetic) กับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ สะท้อนให้เห็นลักษณะของมนุษย์ในสังคมว่ามีความผูกพันพื้นฐาน (primordial attachment) ที่ถูกกำหนดไว้แล้วหรือถูกให้มาตั้งแต่เกิด (givens) เป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งปรากฏชัดในสังคม (ประสิทธิ์ ลีปรีชา, 2557) โดย Marcus Banks (1996) อธิบายเพิ่มเติมว่าปรากฏการณ์ทางชาติพันธุ์นั้น มีลักษณะถาวรและเป็นรากฐานของอัตลักษณ์ของการเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นการแสดงออกเพื่อให้เห็นจิตสำนึกชาติพันธุ์ที่มีอยู่ในตัวเอง โดยสามารถพิจารณาได้จากความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ความผูกพันทางสายโลหิต การมีภาษาพูดแบบเดียวกัน รวมถึงจารีตประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่ม ดังตัวอย่างการศึกษาวัฒนธรรมการปลูกสร้างบ้านเรือนของชาวกะเหรี่ยงที่สัมพันธ์กับนิเวศวิทยาวัฒนธรรมไร่หมุนเวียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นการศึกษาชาติพันธุ์ผูกติดอยู่กับกับวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงที่มีอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการปลูกบ้านเรือนที่พักอาศัยและการทำเกษตรแบบไร่หมุนเวียนที่สะท้อนให้เห็นวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ผูกติดและสร้างความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงให้ปรากฏและดำรงอยู่ (อัครพงศ์ อนุพันธ์พงศ์, 2550)

เจษฎา เนตะวงศ์ (2564) กล่าวว่า การมองชาติพันธุ์ภายใต้กรอบกระบวนทัศน์นี้มีความแน่นอนตายตัวผูกพันอยู่กับความคิดทางวัฒนธรรม และไม่ได้ให้ความสำคัญกับปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์กับ โลกภายนอกที่มีความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย การศึกษาภายใต้กรอบกระบวนทัศน์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าชาติพันธุ์นั้นเป็นสิ่งที่มีอยู่แล้ว และถูกนำมาอธิบายกลุ่มคนให้มีลักษณะและสำนึกทางชาติพันธุ์แบบเดียวกัน โดยไม่ได้จำแนกแยกแยะความแตกต่างระหว่างสมาชิกและกลุ่มย่อยภายในชาติพันธุ์เดียวกัน ไม่เห็นความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสังคมหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนพลวัตการเปลี่ยนแปลงของแบบแผนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่สอดคล้องตามบริบทสังคม การเมือง การทำความเข้าใจชาติพันธุ์ภายใต้กระบวนทัศน์ว่าด้วยสิ่งกำหนดเพียงมิติเดียวจึงยังไม่สะท้อนปรากฏการณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้อย่างครอบคลุม

ทั้งนี้ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคม การเมืองและเศรษฐกิจที่มีการพัฒนาอย่างเป็นพลวัต มุมมองที่มีต่อการศึกษาชาติพันธุ์จึงได้มีการขยายขอบเขตในทำความเข้าใจและอธิบายความเป็นชาติพันธุ์มากขึ้น ดังปรากฏกระบวนทัศน์ว่าด้วยการเป็นเครื่องมือของชาติพันธุ์ (instrumentalist paradigm) โดยมีการอธิบายว่าตัวตนหรืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นั้นถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือหรือกลไกในการแสดงบทบาทและสถานภาพทางสังคม เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์บน

ความสัมพันธ์ที่มีกับคนอื่นในสังคมใหญ่ (ประสิทธิ์ ลีปรีชา, 2557) การมองชาติพันธุ์ภายใต้กระบวนการทัศน์ดังกล่าวเกิดขึ้นท่ามกลางบริบทสังคมการเมืองในช่วงกลางทศวรรษ 1950 เป็นต้นมา ที่ยังมีการปกครองในลักษณะประเทศเจ้าอาณานิคมยุโรปมีอิทธิพลเหนือประเทศอาณานิคม ขณะเดียวกันอิทธิพลของรัฐชาติสมัยใหม่ก็เริ่มมีบทบาทต่อวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยที่อยู่ภายใต้อาณาเขตของรัฐมากขึ้น นอกจากนี้ผลจากการพัฒนาไปสู่การเป็นเมืองอุตสาหกรรมในประเทศตะวันตกและประเทศอาณานิคมได้ทำให้เกิดกระบวนการกลายเป็นเมือง ยังเป็นเงื่อนไขเชิงจิตให้ผู้คนจากท้องถิ่นที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ได้มาอยู่รวมกันในเมือง ทำให้เกิดการปะทะสังสรรค์ระหว่างชาติพันธุ์ และประเด็นทางชาติพันธุ์จึง เริ่มมีความโดดเด่นขึ้นมาและถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแสดงบทบาทของตนเพื่อต่อรองให้ได้ประโยชน์ของตน (Clifford Geertz, 1973) เป็นการใช้ชาติพันธุ์มาเป็นเครื่องมือในการแสดงตัวตน หรืออัตลักษณ์ของตนหรือของชุมชน

การมองชาติพันธุ์ภายใต้กระบวนการทัศน์ดังกล่าวได้ปรากฏผ่านตัวอย่างการศึกษาการนำอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ “พวน” มาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยว สะท้อนให้เห็นการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมและการพัฒนา เพื่อนำเสนอและแสดงอัตลักษณ์ในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นต้น (ดวงกมล เวชวงศ์, 2554) การมองชาติพันธุ์ภายใต้กระบวนการทัศน์ดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นั้นมีแหล่งกำเนิดมาจากแหล่งเดียวกันและส่งผลให้ทุกคนในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นมีอัตลักษณ์แบบเดียวกัน สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการภายในกลุ่ม ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการต่อรองผลประโยชน์ทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจ ดังนั้นเมื่อความเป็นชาติพันธุ์ได้ถูกทำให้ปรากฏและมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับบริบทและเงื่อนไขทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ความเป็นชาติพันธุ์จึงถูกนำเสนออย่างมีพลัง หากแต่มุมมองภายใต้กระบวนการทัศน์ดังกล่าวยังคงมองว่าความเป็นชาติพันธุ์นั้นเป็นสิ่งที่มีความหมายแล้วไม่ได้ขยายขอบเขตหรือนำเสนอให้เห็นว่าความเป็นชาติพันธุ์นั้นสามารถประกอบสร้างขึ้นมาใหม่ได้

อย่างไรก็ตาม ความสนใจต่อการศึกษาด้านชาติพันธุ์ได้ขยายขอบเขตมุมมองต่อการศึกษาชาติพันธุ์ไปสู่การมองว่าชาติพันธุ์ไม่ได้เป็นสิ่งที่มียุ่ก่อนแล้ว ดังปรากฏการศึกษา ภายใต้กระบวนการทัศน์ที่เรียกว่า กระบวนทัศน์ว่าด้วยการสร้าง (Constructivist paradigm) โดยมองว่าตัวตนหรืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นั้นมีความหลากหลายและเป็นพลวัตที่เลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงได้ สามารถสร้างขึ้นมาใหม่ได้ภายใต้บริบทความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นกรอบในการมองชาติพันธุ์ที่สอดคล้องกับยุคหลังความทันสมัย (postmodernism) กล่าวคืออิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ที่แพร่หลายในช่วงทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา ได้ส่งผลต่อกลุ่มชาติพันธุ์ให้ลุกขึ้นมาโต้ตอบกับอำนาจและการครอบงำของรัฐชาติ ขณะเดียวกันก็มีการใช้กลไกของโลกาภิวัตน์ในการรื้อฟื้นและสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ขึ้นมาใหม่ มุมมองภายใต้กระบวนการทัศน์ว่าด้วยการสร้างจึงเป็นการทลายขอบเขตและพรมแดนของชาติพันธุ์ที่มี

มาแต่เดิมลงไป และแสดงให้เห็นว่าชาติพันธุ์นั้น สามารถประกอบสร้างขึ้นมาใหม่บนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ และครอบคลุมถึงความสัมพันธ์กับรัฐชาติและกระแสโลกาภิวัตน์ด้วย ดังปรากฏการศึกษาการเมืองวัฒนธรรมของหนุ่มสาวปกากะญอ โดยนำเสนอให้เห็นว่าคนหนุ่มสาวปกากะญอได้ประกอบสร้างอัตลักษณ์ขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้ในการขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมร่วมกับเครือข่ายเกษตรกรภาคเหนือ โดยนำเสนอให้เห็นว่าอัตลักษณ์ที่สร้างขึ้นนั้นอยู่บนความสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวทางการเมืองว่าด้วยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่กลุ่มชาติพันธุ์นั้นถูกจำกัดสิทธิในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ อันเป็นผลมาจากการบังคับใช้กฎหมายและประกาศใช้นโยบายอนุรักษ์ของรัฐ จึงส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอได้เข้าร่วมกับขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยนำเสนอให้เห็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์แบบใหม่ในฐานะนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สามารถอยู่อาศัยและใช้ประโยชน์ร่วมกับผืนป่าได้อย่างยั่งยืน (กุศล พยัคฆ์ศักดิ์, 2555) ถือเป็นกรนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์แบบใหม่ที่ถูก ประกอบสร้างขึ้นบนความสัมพันธ์กับบริบทสังคม การเมืองที่ให้คุณค่ากับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษาชาติพันธุ์ภายใต้กระบวนทัศน์ว่าด้วยการสร้างจึงนำเสนอให้เห็นชาติพันธุ์ในมุมมองใหม่ๆ โดยเฉพาะการประกอบสร้างชาติพันธุ์ที่สอดคล้องสัมพันธ์กับบริบทสังคมการเมือง และเศรษฐกิจ

จากการนำเสนอให้เห็นกระบวนทัศน์ในการศึกษาชาติพันธุ์ ถือเป็นกรอบในการสร้างความรู้ความจริงในเกี่ยวกับชาติพันธุ์ในมิติและมุมมองที่แตกต่าง ซึ่งนำเสนอให้เห็นว่าปรากฏการณ์ทางชาติพันธุ์นั้นเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ภายใต้กรอบความสนใจที่สัมพันธ์กับความคิดความเชื่อของประวัติศาสตร์และบริบทสังคม การเมืองและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตชาติพันธุ์สำหรับการศึกษาจึงไม่ใช่การศึกษาเพื่อค้นหาคำอธิบายในลักษณะของการต่อยอดหรือผลิตปรากฏการณ์ทางชาติพันธุ์ให้ปรากฏชัดขึ้น หากแต่เป็นการมองชาติพันธุ์ในฐานะสิ่งประกอบสร้างที่ถูกสร้างขึ้นอย่างเป็นกระบวนกร ภายใต้การอ้างสิทธิและเสรีภาพ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ ต่อรองภายใต้ความสัมพันธ์กับบริบทสังคมการเมืองที่ดำเนินไป โดยเฉพาะความสัมพันธ์กับบริบทการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยที่ทำให้ความเป็นชาติพันธุ์ได้ปรากฏขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดอัตลักษณ์และตัวตนของกลุ่มคนทั้งจากรัฐชาติและกลุ่มชาติพันธุ์เอง ดังนั้นการศึกษานี้จึงต้องการชี้ให้เห็นว่าชาติพันธุ์ไม่ได้ดำรงอยู่อย่างเป็นอิสระ หากแต่มีกระบวนการประกอบสร้างอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน และถูกกลุ่มคนในฐานะที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์นำไปใช้ภายใต้กลยุทธ์ที่หลากหลาย เพื่อสร้างการยอมรับและได้รับประโยชน์สูงสุดจากสนามชาติพันธุ์ที่ถูกประกอบสร้างขึ้น (Primordia paradigm) แต่การประกอบสร้างเหล่านั้นก็ไม่ได้เป็นการประกอบสร้างที่มีขึ้นมาอย่างลอย ๆ หากแต่ยังมีการนำเอาภาพลักษณ์ที่อยู่ในกระบวนทัศน์ว่าด้วยสิ่งกำหนดสร้าง (list view) และกระบวนทัศน์ว่าด้วยการเป็นเครื่องมือของชาติพันธุ์ (instrumentalist มาเป็นทรัพยากรหรือทุนในการประกอบสร้างความเป็น

ชาติพันธุ์ขึ้นด้วย ซึ่งทำให้เห็น ว่าแม้ว่าผู้วิจัยจะเห็นด้วยกับกระบวนทัศน์ที่เชื่อว่าความเป็นชาติพันธุ์ เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น แต่ก็ไม้อาจละทิ้งความเชื่อมุมมองในกระบวนทัศน์อื่นได้เพราะในโลก แห่งความเป็นจริงชุมชนชาติพันธุ์มีความสามารถที่จะหีบฉวยเอาทั้งสัญญา คุณค่า ความหมายและ สิ่งต่างๆ รอบตัวมาใช้ ประโยชน์ในการยืนยันอัตลักษณ์ของชุมชนตนเอง

อย่างไรก็ตามนอกจากกระบวนทัศน์ต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นจะมีมุมมองต่อความเป็นชาติพันธุ์ที่ แตกต่างกันไปแล้ว นักคิดในกลุ่มทฤษฎีต่างๆ ก็ยังมีมุมมองต่อความเป็นชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน ออกไป กล่าวคือ ในกลุ่มนักคิดแนวโครงสร้าง การทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นชาติพันธุ์นั้น โดยพื้นฐานแล้วมีเป้าหมายเพื่อการจัดแบ่งและจำแนกความแตกต่างของกลุ่มคนในสังคม โดยใน แนวคิดทฤษฎีสังคมศาสตร์ยุคคลาสสิก ในกลุ่มมาร์กซิสมองว่า ชาติพันธุ์นั้นเป็นรูปแบบหนึ่งของ จิตสำนึกปลอม (false consciousness) (ปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2550) ซึ่งท้ายที่สุดจะถูกแทนที่ ด้วยจิตสำนึกแท้ทางชนชั้น ภายใต้แนวคิดมาร์กซิส ที่มีตรรกะแบบวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ได้ช่วยใน การจัดจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ตามหลักการวิวัฒนาการแบบเส้นตรงให้กับรัฐสังคมนิยม ดังปรากฏใน ประเทศสังคมนิยมในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่ความสนใจเกี่ยวกับชาติพันธุ์ที่มาพร้อมกับการปฏิบัติ โดยคาสส์ (ปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2550) ได้วิเคราะห์ให้เห็นถึง 2 กระแสคิดที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อ การวางรากฐานชาติพันธุ์วิทยาที่ใช้วิทยาศาสตร์ในการจัดจำแนก กลุ่มชนทั้งที่มาจากสำนักมาร์กซิสต์ และไม่ใช่มาร์กซิสต์ โดยในแนวทางที่มาจากสำนักมาร์กซิสต์นั้น นำโดย Vladimir Llyich Ulyanov Lenin (V.I. Lenin) ได้รับอิทธิพลจากนักมานุษยวิทยาอเมริกัน Lewis Henry Morgan ที่เสนอระบบ การจัดจำแนกสังคมมนุษย์จากโครงสร้างสังคม (ครอบครัวและรัฐ) เศรษฐกิจ (ยังชีพและปัจจัยการ ผลิต) วัฒนธรรม (ภาษาและศาสนา) โดยแบ่งสังคมออกเป็น 3 ขั้นตอนวิวัฒนาการ คือ คนป่า (savagery) อนารยชน (barbarianism) และ อารยชน (civilization) ซึ่งส่งอิทธิพลโดยตรงต่อแนวคิด วัตถุนิยมประวัติศาสตร์ของมาร์กและเอน เกลส์ โดยรับการพัฒนาต่อมาโดยเลนินและสตาลิน เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาศาสตร์ทางด้านชาติพันธุ์วิทยา และแพร่หลายจากการนำไปใช้โดยพรรค คอมมิวนิสต์ของประเทศสังคมนิยมทั้งหลาย ซึ่งสตาลินได้ให้ความหมายว่าด้วยชนชาติหรือชนเผ่า (nation) ว่าหมายถึง “ชุมชนเสถียรที่วิวัฒน์ มาจากประวัติศาสตร์ และก่อรูปจากรากฐานรากของภาษา ดินแดน ชีวิตทางเศรษฐกิจ และจิตใจ ร่วมกัน ดังแสดงออกในรูปของวัฒนธรรมร่วม

ในขณะที่กลุ่มนักมานุษยวิทยาตะวันตก โดยเฉพาะในอังกฤษและอเมริกาที่ไม่ใช่สำนักมาร์ก ซิสต์ ได้รับเอาการจัดจำแนกสังคมแบบวิวัฒนาการเส้นตรงของมอร์แกน มาพัฒนาเป็นมโนทัศน์ว่า ด้วยชนเผ่า (tribe) โดยสถาบันมานุษยวิทยา (the Royal Anthropology Institute) ของสหราชอาณาจักรได้ให้ความหมายของชนเผ่าไว้ว่า เป็นกลุ่มที่อยู่อย่างง่าย ๆ ร่อนเร่หรือตั้งหลักปักฐานใน ท้องถิ่นที่ชัดเจน พูดภาษาเดียวกัน มีรูปแบบการปกครองที่ไม่ซับซ้อน และสามารถรวมตัวกันเพื่อ ปฏิบัติร่วมกันได้ เช่น การทำสงคราม (Freire-Marreco and Myres อ้างใน Charles, 2002) อย่างไร

ก็ตามภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองแนวคิดที่ว่าด้วยชนเผ่าและวิวัฒนาการ แบบเส้นตรงถูกแทนที่ด้วยแนวคิดเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic group) ที่มุ่งจำแนกกลุ่มต่างๆ ด้วยภาษาและวัฒนธรรมเชิงวัตถุวิสัยเข้ามาแทนที่

ทฤษฎีว่าด้วยเชื้อชาติ (racial theories) ถือเป็นชุดความรู้ที่มีอิทธิพลต่อการจัด จำแนกผู้คนมากที่สุด โดยมีจุดกำเนิดในยุโรปนับแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 ได้รับความนิยมแพร่หลายและถูกนำมาใช้โดยนักมานุษยวิทยาตะวันตกที่เข้ามาศึกษาชนกลุ่มชนในทวีปเอเชียในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ทฤษฎีดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับการใช้มาตรวัดทางชีววิทยา (biometric measurement) ซึ่งเป็นวิธีการเชิงวัตถุวิสัยในการศึกษาจัดจำแนกกลุ่มคนตามคุณลักษณะทาง กายภาพ (traits) โดยไม่สนใจระบบการแบ่งกลุ่มที่มีมาก่อน ด้วยมีเป้าหมายที่จะชี้ให้เห็นถึงความ เชื่อมโยงระหว่างความแตกต่างทางชีวภาพกับความแตกต่างของพฤติกรรมของกลุ่มชน ซึ่งภายหลังกวีวิทยาศาสตร์ได้ปฏิเสธตรรกะเหล่านี้ เนื่องจากมองว่ามนุษย์ไม่อาจใช้เกณฑ์ทาง ชีวภาพมากำหนดพฤติกรรมเพียงอย่างเดียวได้

ส่วน Emile. Durkheim (อ้างถึงใน ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2550) ได้ให้ความสำคัญกับความขัดกันระหว่างสังคมประเพณีและสังคมสมัยใหม่มากกว่าจะทำความเข้าใจถึงการดำรงอยู่ของจิตสำนึกร่วมของกลุ่มชนก่อนสังคมสมัยใหม่ มีเพียง Max Weber ซึ่งเป็นนักทฤษฎีในยุคคลาสสิกที่ได้ให้นิยามกลุ่มชาติพันธุ์ว่าหมายถึง พวกกลุ่มชนที่มีความเชื่อแบบอัตวิสัยเกี่ยวกับเชื้อสายร่วม ทั้งนี้เนื่องมาจากรูปลักษณะทางกายภาพที่คล้ายคลึงกันหรือประเพณีที่เหมือนกัน หรือทั้ง หรือเฉพาะความทรงจำเกี่ยวกับการถูกปกครองโดยอาณานิคมหรือการอพยพย้ายถิ่น (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2550) สิ่งที่ Weber เน้นคือการรับรู้เชิงอัตวิสัย (Subjective perception) ถือเป็นความแตกต่างจากนักคิดคนอื่น ๆ ที่เชื่อเรื่องการถูกกำหนดมาก่อนโดยโครงสร้าง ที่ส่ง อิทธิพลต่อแนวคิดที่ว่าด้วยเชื้อชาติ (race) ที่ให้ความสำคัญกับหลักการทางชีวภาพที่เป็นตัวกำหนด สร้างความแตกต่างของกลุ่มคน นอกจากนี้เว็บเบอร์ยังอธิบายให้เห็นว่าชาติพันธุ์นั้นไม่ได้เป็นการ รวมกลุ่มโดยธรรมชาติหรือเป็นไปด้วยตัวมันเอง แต่เกิดจากการกระทำที่อยู่นบนพื้นฐาน ความคิด ความเชื่อ และการตีความร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การมีสำนึกในประวัติศาสตร์ ร่วมกัน มีความทรงจำร่วมกัน และความผูกพันในแผ่นดินตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีที่ยึดถือร่วมกัน เป็นต้น

ดังนั้นในแนวคิดทฤษฎีสังคมศาสตร์ยุคคลาสสิก จะพบว่า Weber เป็นนักคิดที่พยายามนำเสนอความคิดเกี่ยวกับชาติพันธุ์ที่หนีห่างจากแนวคิดที่เป็นวัตถุวิสัย (Objective) ที่ยึดกรอบลักษณะทางชีวภาพ การใช้ภาษา เครื่องแต่งกาย บ้านเรือน ฯลฯ ซึ่งจับต้องและเห็นเป็น รูปธรรมในการจัดจำแนกและอธิบายความเป็นชาติพันธุ์ หรือแม้แต่เรื่องเชื้อชาติ (race) ที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากแนวคิดกลุ่มวัตถุนิยมและทฤษฎีวิวัฒนาการ ที่ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการแบ่งเขา แบ่งเรา สร้างความแตกต่างระหว่างกลุ่มชนบนพื้นฐานความแตกต่างทางชีวภาพ ลักษณะทางร่างกาย ซึ่งได้นำมาสู่ความขัดแย้ง เช่นฆ่ากันระหว่างกลุ่มคน ชาติพันธุ์ที่เว็บเบอร์ นำเสนอซึ่งเน้นไปที่การรับรู้

เชิงอัตวิสัย ซึ่งให้เห็นการกระทำที่เกิดจากจิตสำนึกร่วมผ่านประวัติศาสตร์ความทรงจำ ความผูกพันกับผืนแผ่นดิน ขนบธรรมเนียมประเพณี จนก่อรูปเป็นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่มีลักษณะร่วมกันมากกว่า

ในขณะที่ความเป็นชาติพันธุ์ในทัศนะของกลุ่มทฤษฎีแนวตีความจะมีความแตกต่างออกไป ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2550) นำเสนอให้เห็นว่า การรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของมนุษย์นั้นได้ถูกสร้างและหล่อหลอมผ่านสถาบันทางสังคมในรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ถูกซึมซับและเรียนรู้โดยสมาชิกในสังคม ในแง่นี้วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่มียู่แล้ว แต่ก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้จากปฏิสัมพันธ์ ประสบการณ์ และการตีความของบุคคล สำหรับ Clifford Geertz (1973) การตีความจึงเป็นวิธีการสำคัญในการทำความเข้าใจชาติพันธุ์ โดยพิจารณาจากวัฒนธรรมซึ่งเป็นโครงสร้าง ความหมายของสัญลักษณ์ที่ปรากฏและเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับการตีความประสบการณ์ และปฏิสัมพันธ์อันเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้สัญลักษณ์ต่างๆ นั้นมีนัยสำคัญทางชาติพันธุ์ขึ้น เช่น การมีประวัติศาสตร์บรรพบุรุษร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์จะต้องขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความทรงจำที่ได้เรียนรู้ ซึมซับ และตีความมาในแบบเดียวกัน จะทำให้เกิดสำนึกของการเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน เป็นต้น ดังนั้นการตีความมักจะเกิดขึ้นในรูปแบบของตำนาน เรื่องเล่า เพลง การแสดง พิธีกรรมต่างๆ ฯลฯ ซึ่งเป็นที่มาและนำเสนอให้เห็นสิ่งที่มีความทรงจำร่วม และหล่อหลอมให้เกิดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ร่วมกัน ทั้งนี้สิ่งสำคัญคือบุคคลเหล่านั้นต้องมีการเรียนรู้และซึมซับเข้าภายในตน และกลายเป็นอัตลักษณ์ส่วนบุคคล

อย่างไรก็ตามมุมมองที่มีต่อความเป็นชาติพันธุ์ของนักคิดในแนวหลังโครงสร้างนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือฟูโกต์ ได้นำเสนอกรอบความคิดสำคัญในการพิจารณาอำนาจและเทคโนโลยีของอำนาจในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐชาติสมัยใหม่ ชาตินิยม และอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ โดยชี้ให้เห็นว่าการจัดจำแนกทางชาติพันธุ์เป็นเทคโนโลยีของอำนาจชนิดหนึ่ง ที่ช่วยให้รัฐรู้จัก “คนของตน” ด้วยการสร้างเส้นแบ่งพรมแดนทางชาติพันธุ์ขึ้น ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ประกอบไปด้วยเนื้อหาความแตกต่างที่เด่นชัดและแยกขาดจากกัน เส้นแบ่งดังกล่าวแม้จะถูกสร้างขึ้นโดยรัฐ และไม่เกี่ยวข้องกับการนิยามตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ แต่กลับส่งผลต่อการก่อรูปของจิตสำนึกทางชาติพันธุ์ขึ้นมาใหม่ การจัดจำแนกทางชาติพันธุ์จึงไม่ได้เป็นเครื่องมือที่ถูกใช้โดยรัฐเท่านั้น แต่ยังถูกใช้โดยกลุ่มชาติพันธุ์ในการจัดจำแนกความแตกต่างระหว่างกันอีกด้วย

2.2.5 การพัฒนาไปสู่ความทันสมัยในการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์

การกล่าวถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์และความเป็นชาติพันธุ์ดังที่กล่าวมานี้ นั้นได้แสดงให้เห็นว่าการปรากฏขึ้นและดำรงอยู่ของความเป็นชาติพันธุ์นั้นมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองอย่างใกล้ชิด ซึ่งส่งอิทธิพลต่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และอธิบายความเป็นชาติพันธุ์ในมิติที่หลากหลายทั้งในระดับญาณวิทยาที่มองความเป็นชาติพันธุ์ว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่ก่อนแล้ว หรือในด้านหนึ่งที่อธิบายว่าเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น สัมพันธ์กับโครงสร้าง

สังคม รวมถึงการใช้ความเป็นชาติพันธุ์ในฐานะที่เป็นเครื่องมือเพื่อต่อสู้ ต่อรองทางเมืองบนฐานอัตลักษณ์ ขณะเดียวกันวิธีการศึกษาหรือการเข้าถึงความเป็นชาติพันธุ์ที่ผ่านมาในยุคเริ่มแรกก็เป็นไปในลักษณะที่คนนอกเข้าไปศึกษา สร้างคำอธิบายผ่านการตีความวิถีชีวิต วัฒนธรรมของกลุ่มคน นำเสนอให้เห็นเรื่องราวที่แตกต่างและในยุคต่อมาก็ปรับเปลี่ยนวิธีการศึกษาโดยนำเสนอให้เห็นตัวตนและเสียงจากคนในมากขึ้น การศึกษาชาติพันธุ์จึงเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง แต่มีลักษณะที่แสดงให้เห็นว่าการทำความเข้าใจความเป็นชาติพันธุ์ไม่สามารถที่จะอธิบายภายใต้มุมมองหรือกระบวนทัศน์ใดกระบวนทัศน์หนึ่ง แต่ต้องพิจารณาภายใต้มุมมองที่หลากหลาย และรอบด้าน เพื่อนำเสนอให้เห็นความเป็นชาติพันธุ์ในลักษณะที่สะท้อนความเป็น พลวัตมากกว่าการอธิบายแบบแนบนิ่งตายตัว อย่างไรก็ตามการศึกษาที่ผู้วิจัยมุ่งมองต่อการศึกษาความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงว่าเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นและขณะเดียวกันชาวกะเหรี่ยงก็เป็น ผู้สร้างความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงให้ปรากฏและดำรงอยู่ไปพร้อมกันด้วย การทำความเข้าใจความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจึงไม่อาจละเลยมิติใดมิติหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลวัตของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ดำเนินไปพร้อมกับกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยที่ถือเป็นกรอบแนวคิดที่สัมพันธ์ต่อการปรากฏและดำรงอยู่ของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในบริบทประเทศไทย ดังนั้นเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยที่สัมพันธ์กับพลวัตการเปลี่ยนความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง การวิจัยครั้งนี้จึงได้ศึกษา ทบทวนแนวคิดดังกล่าวเพื่อนำมาเป็นกรอบในการทำความเข้าใจและนำเสนอให้เห็นพลวัตการสร้างความเป็นชาติพันธุ์ ได้ดังนี้

การพัฒนา (development) ถือเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นครั้งแรกในคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยถูกนำมาใช้เรียกการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป ซึ่งสังคมในยุคนั้นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการทำเกษตรไปสู่การประกอบอาชีพด้านอุตสาหกรรม ผู้คนต่างอพยพย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมือง วิธีการผลิตแบบยังชีพเปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อการค้า (commercialization) เกิดการขยายตัวเมือง และการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม (สนธยา พลศรี, 2547) ทั้งนี้ได้มีการนิยามการพัฒนาว่าหมายถึงการทำให้ดีขึ้นหรือการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิม ที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์กระบวนการเปลี่ยนแปลง วิวัฒนาการหรือการ เติบโต ที่สัมพันธ์กับการอธิบายการเติบโตของอุตสาหกรรมและระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ นอกจากนี้ ยังมีสัมพันธ์กับมิติอื่นๆ ที่ต้องการแสดงให้เห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เช่น การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเมือง และการพัฒนาชนบท (บงกชมาศ เอกเอี่ยม, 2564) อย่างไรก็ตามได้มีการนำเสนอให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นในสังคมทั่วไป สามารถอธิบายได้ตามแนวคิดทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory) ซึ่งให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการสร้างความมั่งคั่งของสังคม ปรากฏผ่านการเป็นสังคมอุตสาหกรรมมีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง แสดงให้เห็นการเป็นสังคมที่มีความทันสมัย หรือ จะถูกเรียกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว (developed countries) ส่วนสังคมที่ยังไม่ทันสมัย ยากจน และมีความขาดแคลนทางเศรษฐกิจจะถูกจัดให้อยู่ตรงกันข้ามและถูกจัด

ประเภทว่าเป็นประเทศด้อยพัฒนา หรือประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งประเทศเหล่านี้ต้องมีการพัฒนาแนวทางการพัฒนา ประเทศให้เป็นเหมือนประเทศตะวันตกที่เป็นต้นแบบของการพัฒนา

ทั้งนี้ Rostow (1971) ได้มีการนำเสนอให้เห็นกรอบของการพัฒนาที่เป็นลำดับซึ่งแสดงให้เห็นให้เห็นขั้นตอน กระบวนการและเป้าหมายของการพัฒนาที่ถูกนำมาใช้เป็นแม่แบบในการ กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ (The stages of economic growth) โดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นสังคมประเพณีหรือสังคมโบราณ (Traditional Society) ซึ่งเป็นสังคมเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม ไม่ได้มีเทคโนโลยีที่ซับซ้อน ประสิทธิภาพการผลิตมีจำกัด อาศัยกำลังแรงงานของผู้คนเป็นสำคัญ ดังปรากฏในสังคมชุมชนชาติพันธุ์ในยุคก่อนทันสมัย ที่มักจะมีเรื่องเล่า เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นการดำรงชีวิตบนฐานภูมิปัญญา มีความคิดความเชื่อที่ผสมกลมกลืนกับธรรมชาติ 2) ขั้นเตรียมการ (Pre-conditions for take-off) เป็น ขั้นตอนของสังคมที่กำลังเปลี่ยนผ่าน (Transitional society) ไปสู่สังคมอุตสาหกรรมที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ดังปรากฏในชุมชนชาติพันธุ์ ที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงผ่านพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวยให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับสังคม ชุมชนภายนอกมากขึ้น เช่น การก่อสร้างถนนหรือเส้นทางสำหรับเข้าออกชุมชน เชื่อมกับสังคม ภายนอก ซึ่งจะนำพาสินค้า วัสดุสิ่งของเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสู่ชุมชน ขณะเดียวกันชุมชนก็มี การนำผลผลิตที่มีออกไปสู่สังคม และตลาดภายนอกมากขึ้น แสดงให้เห็นขั้นตอนของการ เตรียมการของสังคมที่กำลังเปลี่ยนผ่าน 3) ขั้นทะยานขึ้น (Take-off) เป็นช่วงที่การพัฒนา - เศรษฐกิจสามารถเอาชนะอุปสรรคและการต่อต้านจากสังคมประเพณี เนื่องจากมีการยอมรับเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้อย่างกว้างขวาง เกิดการลงทุนในแบบอุตสาหกรรมและขยายตัวอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันพลังทางการเมืองและระบบราชการก็เป็นเงื่อนไขที่เอื้อต่อการพัฒนามากขึ้น ในขั้นนี้หากพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนชาติพันธุ์จะเห็นพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จากแนวนโยบายของรัฐในยุคสมัยต่างๆ ทั้งในด้านการพัฒนา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลกระทบต่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตสู่การพึ่งพาเทคโนโลยีและทรัพยากรจากภายนอกชุมชน มากขึ้น แม้จะแสดงให้เห็นการเข้าใกล้เป้าหมายของการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย แต่ในด้านหนึ่งก็ได้ส่งผลกระทบต่อการสั่นคลอนระเบียบ แบบแผน วิถีปฏิบัติดั้งเดิมของชุมชนที่สืบทอดกันมา 4) ขั้นขยายตัวหรือการขับเคลื่อนไปสู่ความเติบโตเต็มที่ (Drive to Maturity) เป็นขั้นลงทุนขนาดใหญ่ โดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมใหม่ที่มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและมีความซับซ้อนในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเทคนิคการผลิตให้ก้าวหน้า 5) ขั้นอุดมโภคหรือขั้นของการบริโภคขนาดใหญ่ (The Age of High Mass - consumption) เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคของมวลชน โดยมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เน้นความเจริญเติบโตไปสู่การผลิตสินค้าเพื่อการบริโภคและบริการ ต่างๆ การอธิบายให้เห็นขั้นตอนของการพัฒนาเศรษฐกิจดังที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการพิจารณาพลวัตการเปลี่ยนแปลงของชุมชนชาติพันธุ์ในยุคปัจจุบันจะเห็นถึงการ เปลี่ยนแปลง

ของมุมมองที่มีต่อความเป็นชาติพันธุ์ที่ถูกให้ความหมายว่าเป็นสินค้าชนิดหนึ่งที่ถูกผลิตขึ้นเพื่อตอบสนองการบริโภคของมวลชนที่นิยมความแปลกใหม่หรือความแตกต่างของวิถีชีวิต วัฒนธรรม อัตลักษณ์การแสดงออก ดังนั้นภายใต้กรอบคิดของการพัฒนาเราจึงไม่สามารถตัดสินชุดความรู้ได้อย่างเด็ดขาดว่าการดำรงอยู่ชุมชนชาติพันธุ์ในปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนใดของการพัฒนา เนื่องจากภายใต้โครงสร้างของความเป็นชุมชนชาติพันธุ์ยังมีการปะทะกันของระเบียบแบบแผน ความคิดที่สืบทอดมาจากสังคมดั้งเดิมกับการรับเอาชุดความรู้ ความคิดสมัยใหม่เข้าไปภายในชุมชน บางครั้งจึงเกิดความไม่ลงรอยของการพัฒนา ซึ่งจำเป็นต้องมีการทำความเข้าใจและค้นหาคำอธิบายอย่างรอบด้าน เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาที่หลากหลาย

ดังนั้นการทำความเข้าใจการพัฒนา ในด้านหนึ่งจึงแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อสร้างเปลี่ยนแปลงต่อสังคมหรือประเทศเพียงอย่างเดียว แต่การพัฒนาได้มีระเบียบแบบแผนที่แสดงให้เห็นระบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมที่คอยสร้างความหมายและกำกับแบบแผน แนวปฏิบัติให้เป็นไปเหมือนประเทศตะวันตกหรือที่เรียกว่า “วาทกรรมการพัฒนา” ซึ่งเป็นเทคนิคกระบวนการในการจัดระเบียบ เพื่อกำกับการพูดถึง เขียนถึง วิเคราะห์ถึง ผ่านการพัฒนาให้เป็นความรู้และความจริง ดังปรากฏความสนใจที่มีประเด็นชาติพันธุ์ในช่วงที่ผ่านมาที่รัฐไทยได้มีการพัฒนาองค์ความรู้ ศึกษาค้นคว้าสร้างงานวิจัยเพื่อนำเสนอข้อมูลเพื่อตอบสนองความอยากรู้อย่างเป็นระเบียบแบบแผน เช่น การจัดตั้งศูนย์วิจัยชาวเขาขึ้นในปี พ.ศ. 2507 ทำหน้าที่ค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ และนำผลมาใช้ในการวางนโยบายให้ดีขึ้น โดยเน้นการวิจัยชาวเขาเผ่าสำคัญ 6 เผ่า คือ แม่ัว, เย้า, มูเซอ, ลีซอ, อีเก้อ และกะเหรี่ยงในพื้นที่ภาคเหนือ (ธีระวุฒิ อรุณเวช, 2544) นอกจากนี้ยังมีเทคนิควิธีที่เรียกว่าการทำให้กลายเป็นเรื่องปกติ ธรรมดา (normalization) ผ่านการสร้างสถาบัน องค์กร หน่วยงานที่มีบทบาท ภารกิจเกี่ยวกับการ พัฒนา ตลอดจนการสร้างระบบผู้เชี่ยวชาญขึ้นมาเพื่อตัดสินว่าอะไรคือสิ่งที่เรียกว่าการพัฒนาหรือ ด้อยพัฒนา การพิจารณาการพัฒนาในมุมมองนี้จึงทำให้เห็นการพัฒนาไม่ใช่เรื่องของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหรือการพัฒนาอุตสาหกรรมเพียงอย่างเดียว แต่เต็มไปด้วยเรื่องราวของ การควบคุม การจัดระเบียบ การใช้อำนาจ และความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2549) การนำเอาแนวคิดการพัฒนามาใช้เป็นกรอบในการศึกษาพลวัตการเปลี่ยนแปลง ของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในครั้งนี้ จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยขยายขอบเขตและมุมมองต่อการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในประวัติศาสตร์และบริบทปัจจุบันได้ครอบคลุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม

2.3.1 ความหมาย และความสำคัญของนวัตกรรม

ความหมายของนวัตกรรม

นวัตกรรม (Innovation) หมายถึง สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม และหมายรวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากความสามารถในการใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะ และประสบการณ์ทางเทคโนโลยีหรือการจัดการมาพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการผลิตหรือบริการใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ตลอดจนการปรับปรุง เทคโนโลยี การแพร่กระจายเทคโนโลยี การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการฝึกอบรมที่นำมาใช้เพื่อเพิ่ม มูลค่าทางเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะในรูปแบบของการเกิดธุรกิจการลงทุน ผู้ประกอบการหรือตลาดใหม่หรือรายได้แหล่งใหม่รวมทั้งการจ้างงานใหม่ (เกียรติพงษ์ อุฒมธนธีระ, 2563)

พันธุอาจ ไชยรัตน์ (2547) ได้นิยามความหมายของนวัตกรรมในเชิงเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า นวัตกรรม คือ การนำแนวคิดใหม่หรือการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบใหม่ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ โดยให้ความหมายในเชิงแคบไว้ว่า นวัตกรรม คือ ผลผลิตของความสำเร็จทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีร่วมกับพลวัตของกิจกรรมของสังคม ในขณะที่ความหมายในเชิงกว้างหมายถึง แนวความคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ใหม่ ที่ส่งผลกระทบต่อปัจเจกบุคคลหรือองค์กรที่รับเอาสิ่งเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ ตลอดจนการนำกิจกรรมไปสู่การแสวงหาความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ การสร้างตลาดใหม่ ผลิตภัณฑ์ใหม่ กระบวนการและบริการใหม่ โดยลักษณะการทำในสิ่งที่แตกต่างจากคนอื่นโดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว ให้กลายมาเป็นโอกาส และนำไปสู่แนวคิดใหม่ที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2558) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้ว่า นวัตกรรม คือ “สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ และสังคม”

โทมัส ฮิวส์ Hughes (1989) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้ว่า “เป็นการนำเอาวิธีการใหม่ มาปฏิบัติหลังจากที่ได้ผ่านการทดลอง และได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับแล้ว และมีความแตกต่างจากการปฏิบัติเดิมที่เคยปฏิบัติมา”

พงศกร เอี่ยมสะอาด, ศุภกร ลีมคุณธรรมโม และประสพชัย พสุนนท์ (2559) ให้ความหมายว่า นวัตกรรม คือ กระบวนการการสร้างให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งใหญ่และเล็กไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงมากหรือน้อยต่อผลิตภัณฑ์บริการและกระบวนการในการเสนอ ความใหม่กับองค์กร ซึ่งเพิ่มคุณค่าให้กับลูกค้าและความรู้ขององค์กร

ขณะที่ Porter (1990) กล่าวว่า นวัตกรรมองค์กรเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญมากในการสร้างให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งนวัตกรรมองค์กรนั้นไม่ได้หมายถึงเฉพาะ

เทคโนโลยีหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เท่านั้น หากแต่หมายรวมถึงการเปลี่ยนเทคโนโลยีการดำเนินการแบบเดิมมาสู่เทคโนโลยีการดำเนินการแบบใหม่ ๆ อีกด้วย โดยองค์กรจะต้องพยายามสร้างโอกาสและเงื่อนไขที่นำไปสู่นวัตกรรม ด้วยการนำองค์กรเข้าไปตอบสนองความต้องการของตลาดที่มีความซับซ้อน ที่มีการสร้างกฎเกณฑ์แห่งคุณภาพที่อยู่ในระดับยอดเยี่ยมอยู่เสมอ ตลอดจนต้องมีการเปรียบเทียบกับคู่แข่งตลอดเวลาซึ่งคู่แข่งนับเป็นปัจจัยกระตุ้น ให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมองค์กร

Herkema (2003) กล่าวว่า นวัตกรรมเป็นการใช้ความคิด หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ ในองค์กรและนวัตกรรมสามารถเป็นได้ทั้งผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการใหม่ หรือเทคโนโลยีใหม่ ซึ่งอาจจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเฉียบพลันหรือค่อยเป็นค่อยไป

Lemon and Sahota (2003) ให้ความหมายว่า นวัตกรรมเป็นผลจากการใช้ความรู้ในเรื่องตลาดใหม่ และหรือความรู้เชิงเทคนิคใหม่ ๆ ที่นำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์

Schilling (2008) ให้ความหมายว่า นวัตกรรมเป็นเรื่องของการนำความคิดไปใช้ในเชิงปฏิบัติ เพื่อให้ได้สิ่งใหม่ หรือกระบวนการใหม่

สรุปได้ว่านวัตกรรม หมายถึง สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ และสังคม เกิดจากความคิดของคน เป็นการสร้างสิ่งที่มีอยู่เดิมให้กลายเป็นสิ่งใหม่ที่แตกต่างโดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมรอบตัวให้ในการสร้างโอกาสใหม่ ๆ และมีการถ่ายทอด หรือส่งต่อแนวคิดนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

ความสำคัญของนวัตกรรม

จากแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน โดยใช้โมเดลประเทศไทย 4.0 เน้นการขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยนวัตกรรม ทั้งนี้สถาบันการศึกษานับเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายดังกล่าวที่รัฐบาลให้ความสำคัญ (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580) นวัตกรรมเกิดขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์ ความมุ่งมั่น และพัฒนาอย่างต่อเนื่องของบุคคลในการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีใหม่ ๆ หรือการเปลี่ยนแปลงทางความคิด การผลิต หรือองค์กร ไม่ว่าจะการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเกิดขึ้นจากการปฏิวัติการเปลี่ยนแปลง หรือการพัฒนาต่อยอด (อนันต์ มณีรัตน์, 2559) ปัจจัยสำคัญที่สรรค์สร้างให้เกิดนวัตกรรม คือ คนหรือบุคคลผนวกด้วยปัญญาความรู้ และทักษะความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญของการสร้างประสิทธิภาพของการทำงาน และขับเคลื่อนองค์กรให้เติบโตอย่างมั่นคง (สนั่น เกษารีย์, 2551) กล่าวว่า ความพยายามสร้างนวัตกรรม เป็นการคิด และทำความเข้าใจให้เกิดผลเชิงประจักษ์เป็นพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมของบุคคล ซึ่งแบ่งเป็น 3 มิติ คือ การสร้างความคิด การสนับสนุนความคิด และการทำให้ความคิดเป็นจริง (ประเวช ชุ่มเกษรกุลกิจ และศจีมาจ ฦ วิเชียร,

2561) ทั้งนี้นวัตกรรมที่สร้างขึ้นจะมีคุณภาพอย่างไร สามารถสะท้อนได้จากนวัตกรรมนั้นสร้างความพึงพอใจตามวัตถุประสงค์ที่ผู้ผลิตผลงานตั้งไว้ รวมถึงมีการบอกต่อ หรือมีผู้นำไปปฏิบัติ

2.3.2 ประเภทของนวัตกรรม

David Smith (2006) ได้มีการจำแนกประเภทของนวัตกรรมใน 4 ลักษณะ และได้ให้ความหมายที่แตกต่างกันอันประกอบด้วย การจำแนกตามเป้าหมาย (The Target of Innovation) การจำแนกตามระดับของการเปลี่ยนแปลง (The Degree of Change) การจำแนกตามขอบเขตของผลกระทบ (The Area of Impact) จำแนกตามกระบวนการที่ทำให้เกิดนวัตกรรม (Process of Innovation)

1) การจำแนกตามเป้าหมาย (The Target of Innovation) ซึ่งแบ่งออกเป็น

- นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) หมายถึง การพัฒนาและนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยีหรือวิธีการใช้ รวมถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ถือเป็นผลิตผลขององค์กร โดยอาจอยู่ในรูปของสินค้าซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบ และส่วนประกอบ โดยมีตัวแปรหลักที่สำคัญในการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ 2 ตัวแปร คือ ตัวแปรที่ 1 คือ โอกาสทางด้านเทคโนโลยี หมายถึง องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เครื่องมือ อุปกรณ์ และกระบวนการที่จะทำให้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เกิดขึ้นได้ ตัวแปรที่ 2 คือ ความต้องการของตลาด หมายถึง ความต้องการของผู้บริโภคที่มีความต้องการในผลิตภัณฑ์ใหม่และพร้อมที่จะซื้อ ส่งผลให้ผู้เป็นเจ้าของนวัตกรรมได้รับประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจหรือสังคม

- นวัตกรรมด้านการบริการ (Services Innovation) จะใช้การพัฒนาและนำเสนอแบบเดียวกับนวัตกรรมผลิตภัณฑ์แต่จะเป็นนวัตกรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่จะเป็นรูปแบบของการบริการ เช่น การเปลี่ยนแปลงของการเงิน การธนาคาร หรือโปรแกรมชั้นของเครือข่ายในการสื่อสาร เป็นต้น

- นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) หมายถึง การประยุกต์ใช้แนวคิดวิธีการ หรือกระบวนการใหม่ ๆ ที่ส่งผลให้กระบวนการผลิต และการทำงานโดยรวมมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เป็นการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงในองค์กรทั้งในด้านเครื่องมือในกระบวนการผลิต การจัดจำหน่าย หรือรูปแบบการจัดการภายในองค์กร โดยมีเป้าหมายที่จะนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมของผลิตภัณฑ์ ให้ถึงมือผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้องค์กรมีความได้เปรียบทางการแข่งขันนวัตกรรมกระบวนการส่วนใหญ่ จะมุ่งเน้นการควบคุมคุณภาพ และการปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต และการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รวมถึงกิจกรรม หรือกระบวนการที่เกี่ยวข้อง

2) จำแนกตามระดับของการเปลี่ยนแปลง (The Degree of Change) ซึ่งแบ่งออกได้เป็น

- นวัตกรรมในลักษณะเฉียบพลัน (Radical Innovation) เป็นนวัตกรรมที่มีระดับความใหม่ในลักษณะที่มีความแตกต่างไปจากกรรมวิธีและแนวคิดเดิมไปอย่างสิ้นเชิง เป็นการออกแบบและใช้แนวคิดใหม่ทั้งหมดในการพัฒนานวัตกรรม เกิดเป็นต้นแบบใหม่ รวมถึงแนวคิดการออกแบบ และรายละเอียดของโครงสร้าง และองค์ประกอบของนวัตกรรมนั้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นผู้นำตลาดของธุรกิจ และสามารถสร้างมูลค่าทางการตลาดได้มากที่สุด

- นวัตกรรมในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป (Incremental Innovation) เป็นนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจำนวนมาก โดยมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความเชี่ยวชาญขององค์กร ด้านเทคโนโลยีแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นทีละน้อย โดยจะพัฒนาจากพื้นฐานแนวคิดหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการที่มีอยู่เดิมขององค์กร

3) การจำแนกตามขอบเขตของผลกระทบ (The Area of Impact) ซึ่งแบ่งออกเป็น

- นวัตกรรมทางเทคโนโลยี (Technological Innovation) เป็นนวัตกรรมที่มีพื้นฐานหรือขอบเขตของการพัฒนามาจากเทคโนโลยี ซึ่งปัจจุบันมีบทบาทและความสำคัญต่อหลาย ๆ อุตสาหกรรม ทั้งนี้ เนื่องจากเทคโนโลยี ทำให้นวัตกรรมมีการพัฒนาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้เป็นอย่างดี และยังเป็นแรงผลักดันส่งเสริมความก้าวหน้าให้แก่สังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม และความเป็นอยู่ของประชากร ความต้องการของลูกค้า เพื่อสามารถขยายกลุ่มเป้าหมายให้กว้างขึ้น

- นวัตกรรมทางการบริหาร (Administrative Innovation) เป็นเรื่องของการคิดค้น และเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการตลอดจนกระบวนการจัดการองค์กรใหม่ ที่ส่งผลให้ระบบการทำงานการผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการให้บริการขององค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4) จำแนกตามกระบวนการที่ทำให้เกิดนวัตกรรม (Process of Innovation) การผลักดันด้วยเทคโนโลยี (Technology Push) นวัตกรรมเกิดขึ้นจากการลงทุนและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การดึงด้วยความต้องการของผู้บริโภค (Demand Pull) เป็นการพิจารณาจากปัญหาและความต้องการของผู้บริโภคเป็นหลัก แล้วนำมาสร้างและพัฒนา นวัตกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค การผสมผสานทั้งด้านเทคโนโลยีและความต้องการของผู้บริโภค (Coupling) เป็นการสร้างนวัตกรรมโดยคำนึงถึงทั้งความต้องการของผู้บริโภคและเทคโนโลยีที่มีอยู่ เพื่อพัฒนา นวัตกรรมให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค ภายใต้การพัฒนาและยกระดับเทคโนโลยีที่มีอยู่ไปพร้อม ๆ กัน

2.3.3 องค์ประกอบของนวัตกรรม

นวัตกรรมนับเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการทางธุรกิจ (Innovation as a Core Business Process) เปรียบเสมือนหัวใจของกระบวนการทางธุรกิจ ที่แสดงถึงความคิดริเริ่ม ประกอบกับการนำความคิดริเริ่มเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งกระบวนการทางนวัตกรรมนี้เอง จะเป็นส่วนสำคัญที่

ทำให้องค์กรสามารถดำรงอยู่และเจริญเติบโตต่อไปได้ (David Smith, 2006) โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ การค้นหา การเลือกสรร การนำไปปฏิบัติ และการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) การค้นหา (Searching) เป็นการสำรวจสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก เพื่อตรวจจับสัญญาณของโอกาสและอุปสรรค สำหรับการไปสู่จุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

2) การเลือกสรร (Selecting) เป็นการตัดสินใจเลือกสัญญาณที่สำรวจพบแบบนั้น เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กร ทั้งนี้ การเลือกสรรจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับหลักกลยุทธ์ขององค์กรด้วย

3) การนำไปปฏิบัติ (Implementing) เป็นการแปลงสัญญาณที่มีศักยภาพไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และนำสิ่งเหล่านั้นออกไปเผยแพร่สู่ตลาด ทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานที่สำคัญ 4 ประการ คือ

- การรับ (Acquiring) คือ ขั้นตอนของการนำองค์ความรู้ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดเป็นนวัตกรรมขึ้น เช่น การสร้างสรรค์สิ่งใหม่จากกระบวนการทางการวิจัยและพัฒนา การทำวิจัยทางการตลาด ตลอดจนการได้รับองค์ความรู้จากแหล่งอื่น ๆ โดยการถ่ายทอดทางเทคโนโลยี หรือ การค้นคว้าร่วมกัน

- การปฏิบัติ (Executing) คือ การนำโครงการดังกล่าวมาปฏิบัติงานภายใต้สภาพของความไม่แน่นอนต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยทักษะของการแก้ปัญหา

- การนำเสนอ (Launching) คือ การนำนวัตกรรมที่ได้นั้นออกสู่ตลาด โดยอาศัยการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้วัตตกรรมนั้นสามารถเป็นที่ยอมรับจากตลาดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรกของการนำออกสู่ตลาด

- การรักษาสภาพ (Sustaining) คือ การรักษาสถานภาพการยอมรับจากตลาดให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และคงอยู่ให้นานที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ในขณะที่เดียวกันอาจต้องนำนวัตกรรมนั้น ๆ กลับมาทำการแก้ไขปรับปรุง ในแนวความคิดหรือทำการเริ่มใหม่ตั้งแต่ต้น (Re-innovation) เพื่อให้ได้นวัตกรรมที่ผูกพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของตลาดมากขึ้น

- การเรียนรู้ (Learning) เป็นสิ่งจำเป็นที่องค์กรควรที่จะศึกษาและเรียนรู้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการทางนวัตกรรมเพื่อก่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่แข็งแกร่ง และสามารถนำไปใช้พัฒนาวิธีการสำหรับจัดการกับกระบวนการทางนวัตกรรมเหล่านั้นให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

2.3.4 กระบวนการสร้างนวัตกรรม

กระบวนการสร้างหรือการพัฒนาวัตตกรรมนั้นเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ความคิดเหล่านั้นพัฒนาเป็นวัตตกรรม การพัฒนาวัตตกรรมมักมีการเริ่มต้นจากปัญหา

ภายในองค์กร และเกิดการคิดค้นหาวิธีการใหม่ ๆ มาช่วยในการแก้ไขปัญหา การสร้าง หรือพัฒนา นวัตกรรมแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน (เกียรตินิพนธ์ อุตมธนะธีระ, 2561) ดังต่อไปนี้

1) การรับรู้ถึงโอกาส การศึกษารวบรวมเอกสารแนวคิดหลักการเพื่อค้นหาปัญหา สืบค้นว่ามี พัฒนาเรื่องที่น่าสนใจไว้ว่าอย่างไร มีใครที่เคยประสบปัญหาเรื่องนี้มาก่อนหรือไม่ คนที่มีปัญหานี้เขามี แนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไร เพื่อหากรอบแนวคิดหรือแนวทางที่จะนำมาแก้ปัญหาของตนเอง ต่อไป อาจทำได้โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแสวงหาแนวคิด หลักการ การศึกษาเอกสารงานวิจัย และประสบการณ์ของผู้เกี่ยวข้อง

2) การพัฒนาแนวคิด คือ การเลือกรอบแนวคิดมาทำการวางแผนสร้างนวัตกรรม โดยพิจารณาเลือกจากลักษณะของนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ดี เช่น มีการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการ และความจำเป็น น่าเชื่อถือและเป็นไปได้สูงที่จะสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาต่อยอดได้ มีแนวคิด หรือหลักการทางวิชาการรองรับที่น่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ได้จริง ใช้ง่าย สะดวกต่อการใช้และการพัฒนาต่อไป และมีผลการพิสูจน์ว่าใช้ได้ สถานการณ์จริงสามารถแก้ปัญหาได้อย่างน่าพอใจ

3) การแก้ไขปัญหา คือ การสร้างหรือพัฒนานวัตกรรมเพื่อให้สามารถนำมาแก้ไขปัญหาที่มี จะสร้างและดำเนินการตามขั้นตอน เช่น วิเคราะห์จุดประสงค์ กำหนดและออกแบบ ลงมือทำ ตรวจสอบคุณภาพ ทดลองใช้ระยะสั้นเพื่อปรับปรุง และนำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือการพัฒนา การเรียนรู้

4) การพัฒนาต้นแบบ คือ การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมเพื่อพิสูจน์ว่านวัตกรรม ที่สร้าง มานั้น สามารถนำมาใช้ได้ผลตามที่ต้องการหรือไม่ มีการทำได้หลายวิธี เช่น การตรวจสอบ โดยผู้เชี่ยวชาญ การบรรยายคุณภาพ การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม และการประเมินผล

5) การแก้ไขจุดบกพร่อง คือ การปรับปรุงนวัตกรรมที่สร้างขึ้น นำความคิดเห็นหรือ ข้อเสนอแนะมาปรับปรุงนวัตกรรมให้มีคุณภาพเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้มากขึ้น หากประสิทธิภาพ โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจ และการบรรยายคุณภาพก่อนการทดลองใช้และหลังการทดลองใช้ กับผู้เรียนกลุ่มเล็กจะทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นรายละเอียดที่จะปรับปรุงนวัตกรรมได้ง่ายขึ้น

2.3.5 วิถีชีวิต ความหมาย และความสำคัญของวัฒนธรรม

วิถีชีวิต

ประเวศ วะสี (2545) กล่าวว่า วิถีชีวิตชุมชนคือวัฒนธรรม วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมหนึ่งๆ อันประกอบด้วย ความเชื่อร่วมกัน การมีระบบคุณค่าร่วมกัน การทำมาหากิน ภาษา การดูแลรักษาสุขภาพ ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า วัฒนธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ เชื่อมโยงกันอย่างบูรณาการ

ศาสตราจารย์ ดร.อนรรักษ์ ปัญญาวัฒน์ ได้ให้นิยามวิถีชีวิตของชุมชนไว้ว่า เป็นแนวทางการ ดำเนินชีวิตของสมาชิกส่วนใหญ่ในแต่ละชุมชน ที่พิจารณาได้จากสิ่งเหล่านี้ คือ

1. บทบาทที่สมาชิกแสดงออกมาตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล สถาบัน องค์กร และชุมชน โดยที่แต่ละปัจเจกอาจมีหลายบทบาทเมื่อทำหน้าที่อยู่ต่างสถานที่และเวลาหรือแม้แต่เวลาและสถานที่เดียวกัน เปรียบเสมือนครูใหญ่ทำหน้าที่ในโรงเรียนที่มีลูกชายของตนเอง เรียน อยู่ และมีคุณแม่เป็นครูในสังกัดโรงเรียนนี้ด้วย

2. โครงสร้างและหน้าที่ของสมาชิกที่ย่อมเป็นไปตามความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และระหว่างสถาบัน องค์กร และชุมชนที่จะมีเป้าหมายการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แต่เมื่อชุมชนใดมีผลประโยชน์ที่เชื่อมซ้อนกันในเชิงได้เปรียบเสียเปรียบกัน สถานการณ์ย่อมเปลี่ยนแปลงไปในทางลบได้ถ้าปราศจากการประนีประนอมกัน และอาจส่งผลกระทบต่อการทำลาย โครงสร้างและหน้าที่ของอีกชุมชนหนึ่งที่ไม่สามารถปกป้องตนเองได้

3. การกำหนดเงื่อนไขของความสัมพันธ์ ในลักษณะเครือญาติ เพื่อน เครือข่าย คู่ค้าขาย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์รวมกัน หรือคู่แข่งกัน

4. การกำหนดข้อตกลง กฎเกณฑ์ทางสังคมที่อาจพัฒนาขึ้นเป็นระเบียบ บรรทัดฐานทางสังคม ประเพณี และกฎหมายที่มีบังคับ

5. มีการสร้างกลไกทางสังคม เป็น Law enforcement ที่มีพลังและอำนาจบังคับใช้ กฎเกณฑ์ดังกล่าว ในรูปแบบของความเชื่อ พิธีกรรม กลไกทางสังคมที่มีอำนาจและเป็นพลังของตัวแทนของสมาชิก สถาบัน องค์กร และชุมชน ทั้งประเภท Law enforcement ที่มีขอบเขตการบังคับใช้ที่มีวงกว้างแตกต่างกัน ตามอำนาจที่หนุนหลังกลไกนั้น ๆ ทั้งอำนาจที่น่าเชื่อถืออย่างเป็นทางการเป็นผล หรือ อำนาจที่นอกเหนือการควบคุมทางธรรมชาติ (Super Natural Power)

เนื้อหาแห่งวิถีชีวิตของแต่ละชุมชนย่อมแตกต่างกัน แต่ที่เหมือนกันคือการทำหน้าที่ของกลไกทางสังคมที่แฝงไปด้วย ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติที่พัฒนาขึ้นเป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติ ส่วนวิถีชีวิตชุมชนข้อห้าม (Taboo) และกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติก็กลายเป็นบรรทัดฐาน (Norms) ที่ถ่ายทอดเรียนรู้ เพลงพื้นบ้าน สืบต่อกันมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น นิทานปะรำปะรา การละเล่น ละคร เพลงพื้นบ้าน ลิเก ซอ จ้อย (ออก เสียงทางภาคเหนือเป็น จ้อย) ลำตัด นิ้ว บัลเล่ท์ และอาจมีสัญลักษณ์แทนตัวอักษร แต่สะท้อนความเชื่อ หรือข้อห้ามได้ชัดเจน โดยอาจอาศัยความเชื่อ เรื่องผี และสิ่งเหนือธรรมชาติมาเป็นกลไกในการควบคุมพฤติกรรม

ชุมชนย่อมมีวิธีการจัดการความรู้ด้วยตนเอง ความรู้ระดับชุมชน มักเรียกกันว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อาจจำแนกได้หลายสาขาตามประเภทขององค์ความรู้ ซึ่งเนื้อหาขององค์ความรู้ คือ ความ เป็นธรรมชาติ หรือธรรมชาติวิทยา เพียงแต่นักวิชาการมาคิดแตกย่อยเป็นสาขาต่าง ๆ เช่น สาขาหลักๆ ได้แก่ สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นอกจากนี้ ยังมีการแยกแยะองค์ความรู้ย่อยเหล่านี้ออกเป็นเฉพาะด้าน เช่น สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ อาจจำแนกเป็นของ คน ฟิช สัตว์ ถ้าพิจารณาจากคนก็คงดูได้จากสาขาทาง

การแพทย์ พยาบาล ทันตแพทย์ เทคนิคการแพทย์ ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่เส้นผม ประสาท ลงไปถึงสันเท้า ก็ได้ แต่สาขาใดจะสำคัญกว่ากันนั้น ย่อมขึ้นกับบริบทและมิติที่พิจารณากัน อย่างไรก็ตาม ทุกองค์ความรู้ ย่อมมีความสัมพันธ์ต่อกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งวิถีชุมชนต้องพึงพาความเชื่อมโยงเหล่านี้ด้วยความเข้าใจที่ปราศจากความเย่อหยิ่งแต่เอื้ออาทรต่อกัน

ความหมายของวัฒนธรรม

สังคมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง วัฒนธรรมเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคมและจิตใจของมนุษย์ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ช่วยให้โครงสร้างทางสังคมคงอยู่ เพราะมีความผูกพันทางจิตใจของหลายๆ คนเข้าด้วยกัน รากฐานของสังคมคือวัฒนธรรม ดังนั้นการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าขึ้นต้องอาศัยวัฒนธรรมเป็นตัวตั้งหรือเป็นรากฐาน สังคมจึงจะมีความมั่นคงและยั่งยืน (ประเวศ วะสี, 2547)

คำว่า วัฒนธรรม เป็นคำสมาสที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต คำว่า ตน มาจาก วชฺฒน ซึ่งแปลว่า เจริญงอกงาม ส่วนคำว่า ธรรม มาจากภาษาสันสกฤตว่า ธรรม เขียนตาม รูปบาลีสลัวนๆ คือ วชฺฒนธรรม หมายถึง ความดี ซึ่งหากแปลตามรากศัพท์ คือ สภาพอันเป็นความ เจริญงอกงาม หรือลักษณะที่แสดงความเจริญงอกงาม (สุพัตรา สุภาพ, 2521) การศึกษาคำว่า วัฒนธรรมในด้านที่มาของวัฒนธรรม วัฒนธรรมมาจากภาษาละติน 2 คำ คือ Colere และ Cultus คำว่า Colere แปลว่า ปลูกฝังหรือสั่งสอน คำว่า Cultus แปลว่าการปลูกฝังหรือการอบรม เมื่อรวมกันได้คำว่า Culture ในภาษาอังกฤษในภาษาไทยใช้คำว่า “วัฒนธรรม” แปลตามความหมายเดิม ว่า ความเจริญงอกงาม คำว่า “วัฒนธรรม” มาจากคำว่า วัฒนา และคำว่า ธรรมะ คำว่าวัฒนา หมายถึง ความเจริญงอกงาม ส่วนคำว่าธรรมะ หมายถึง คุณความดี ดังนั้น วัฒนธรรม จึงหมายถึง สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะหรือวิถีของหมู่คณะ เหตุที่กล่าวว่าวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของหมู่คณะ เพราะวัฒนธรรมได้แทรกซึมไปทั่วทุกกิจกรรมของการดำเนินชีวิต นับตั้งแต่ภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย การกินอยู่หลับนอน ทุกอิริยาบถของมนุษย์จะได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรม อยู่ตลอดเวลา (พิภพ วังเงิน, 2547) วัฒนธรรมมีคำอธิบายแตกต่างกันหลายความหมาย Kroeber และ Kluckhorn นักมานุษยวิทยาพบว่า มีความหมายที่แตกต่างกันอยู่ 164 ความหมายและ Ott สรุปความหมายแตกต่างกันเป็นจำนวน 58 ความหมาย (Sathe, 1985: citing Kroeber and Kluckhorn. 1952; Shaw and Reyes 1992; citing Kroeber and Kluckhorn 1952; Ott.1989 อ้างถึงใน สุพรรณณี สมานญาติ, 2540) ซึ่งมีนิยามง่ายๆ ที่เป็นวัฒนธรรมในระดับสิ่งประดิษฐ์และความหมายที่ซับซ้อนมากขึ้น มาจากแนวคิดของนักวิชาการหลายสาขา เช่น นักมานุษยวิทยา สังคม วิทยา นักจิตวิทยา นักประวัติศาสตร์ นักการศึกษา วัฒนธรรมจึงมีความหมายแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ที่ต้องการศึกษา โดยนิยามภายในขอบเขตเรื่องนั้นๆ ส่วนใหญ่คำจำกัดความจะเน้นถึงระบบความเชื่อ ค่านิยม สังคมซึ่งอยู่

เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ (สุพรรณิ สมานญาติ, 2540) มีผู้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้มากมาย ดังนี้

พระยาอนุমানราชชน (2496) ได้กล่าวถึง วัฒนธรรมในหลายความหมายว่า วัฒนธรรมหมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงาม ในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวม วัฒนธรรมคือวิถีแห่งชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เรียนกันได้ เอาอย่างกันได้ วัฒนธรรม คือ สิ่งอันเป็นผลิตผลของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบต่อเป็นประเพณี วัฒนธรรม คือ ความคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติและกิริยาอาการหรือการกระทำใดๆ ของมนุษย์ในส่วนรวม ลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกันและสำแดงออกมาให้ ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบประเพณี เป็นต้น วัฒนธรรม คือ มรดกแห่งสังคมซึ่ง สังคมรับไว้และรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม

สุพัตรา สุภาพ (2521) กล่าวว่า วัฒนธรรม มีความหมายครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ใช้ในการปฏิบัติการจัดระเบียบตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยมความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ

ส.ศิวลักษณ์ (2530 อ้างถึงใน จุฑาพรรณ ผดุงชีวิต, 2550) กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง ชีวิตทั้งหมดซึ่งกลุ่มชนหนึ่งใดได้ประพฤติปฏิบัติกันมาจนเป็นวิวัฒนาการสืบต่อกันไป เป็นตัวตนและหัวใจของวัฒนธรรมคือภาษาอันเป็นพาหนะที่สำคัญทางวัฒนธรรม บางครั้งภาษาได้รับการยอมรับว่าเป็นภาษาศักดิ์สิทธิ์ทั้งที่คนในสังคมนั้นอาจมีความรู้เกี่ยวกับภาษานั้นๆ น้อยมาก เช่น ภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในการบันทึกพระไตรปิฎก สะท้อนให้เห็นความจริงบางประการ เช่น ระบบความคิด ความเชื่อต่างๆ ของผู้คนในสังคมนั้นๆ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2535) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกัน

ไพบุลย์ ช่างเรียน (2532) กล่าวว่า วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตที่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งถือปฏิบัติ วัฒนธรรมจึงประกอบด้วย นิสัยหรือความเคยชิน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิธีการ ประพฤติปฏิบัติ ความเชื่อ ค่านิยม รวมทั้งภาษาและวัตถุสิ่งของต่างๆ วัฒนธรรมของสังคมจะซึมซาบเข้าไปในตัวบุคคลนั้นตั้งแต่ออกจากท้องมารดา จนกระทั่งตายไปจากสังคม วัฒนธรรม ทำให้คนรวมตัวเป็นสังคม มีการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบ การเรียนรู้เรื่องของวัฒนธรรมจึงช่วยให้เกิดความเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลหรือมนุษย์ซึ่งถือว่าเป็นสัตว์สังคม คือมีวัฒนธรรมนั้นหาได้มีอิสระรอดพ้นไปจากค่านิยม ปทัสถาน และการลงโทษทางสังคมในส่วนรวมไปได้ไม่ และออกมาในรูปของพฤติกรรมตลอดจนการประพฤติปฏิบัติทั้งในสังคมและองค์การ

ยศ สันตีสัมบัติ (2544) วัฒนธรรมเป็นระบบความเชื่อและค่านิยมทางสังคม ซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์วัฒนธรรมคือกฎระเบียบ หรือมาตรฐานของพฤติกรรมที่คนในสังคมยอมรับ วัฒนธรรม คือวิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มีการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

สุภางค์ จันทวานิช (2533) กล่าวว่า วัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิตและแบบแผนที่คนกลุ่มหนึ่งใช้ร่วมกัน อันหมายถึงคนกลุ่มหนึ่งก็มีวิถีชีวิตแบบหนึ่งต่างกลุ่มก็ต่างมีวิถีชีวิตและต่างพฤติกรรม วิถีชีวิตของคนในสังคมต่างประเภทกันซึ่งอยู่ในสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่แตกต่างกัน ทำให้วัฒนธรรมแบบแผนพฤติกรรมต่างกันไปด้วย

รัชนิกร เศรษฐ (2536) วัฒนธรรม คือ วิถีหรือการดำเนินแห่งชีวิตของชุมชน หมู่หนึ่ง ซึ่งอยู่ร่วมกันในที่หนึ่งหรือประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ อันมีลักษณะปรากฏออกมาให้เห็นได้ เช่น ประเพณี ศิลปะ วรรณคดี ศาสนา ความเชื่อหรืออาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมคือ

1. ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นนิสัยหรือความประพฤติที่เคยชินของสังคมซึ่งมนุษย์เองเป็นผู้สร้าง และปรับปรุงจากธรรมชาติและเรียนรู้จากกันและกัน
2. สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือสร้างขึ้นมาเพื่อความเจริญงอกงามของ ชีวิตส่วนรวม สามารถถ่ายทอดได้ เรียนรู้ได้ เอาอย่างกันได้ สืบทอดกันได้
3. ความคิดเห็น ความรู้สึก การประพฤติปฏิบัติใดๆ ของบุคคลส่วนรวมที่เหมือนๆ กัน โดยแสดงออกทางภาษา หรือทางด้านความเชื่อและระเบียบประเพณี
4. มรดกของสังคมเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้จากการเรียนรู้จากคนอื่น ทั้งที่ตายไปแล้ว และยังมีชีวิตอยู่ โดยรับรู้ไว้เป็นมรดกตกทอดกันมาเป็นลำดับ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541) กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่หล่อหลอมขึ้นผ่านการปฏิสัมพันธ์ หรือได้รับการถ่ายทอดบริบทแวดล้อม เช่น ได้รับการถ่ายทอดจาก ความเชื่อ ศิลปะ จริยธรรม กฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี การศึกษา สื่อมวลชน ฯลฯ กลายเป็นแบบแผนในความคิดและการกระทำของคนในสังคมเป็นส่วนใหญ่ ที่สำคัญวัฒนธรรมมีลักษณะเป็นกลาง สามารถนำมาซึ่งความเจริญงอกงาม หรือความเสื่อมเสียแก่สังคมได้

นิคม มุสิกคามะ (2541) กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตอันเป็น จิตวิญญาณของเผ่าชน ซึ่งอาศัยความรู้ความชำนาญสืบทอดกันมาจากประวัติศาสตร์ คนไทยมีลักษณะพิเศษเป็นผู้มีอัจฉริยะในด้านการเกษตรและศิลปหัตถกรรมที่เป็นเลิศ ทำให้คนไทยสุขภาพสบายใจอยู่เย็นเป็นสุขเป็นคนดีเป็นคนที่อ่อนน้อมถ่อมตน ยึดศีลธรรมหลักธรรมในศาสนา เป็นธรรมนุษย์ชีวิต มีกิริยามารยาทที่เอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ เชื้อบาปกรรมในอดีต คุณงามความดีในชีวิตปัจจุบันและได้รับผลกรรมของชีวิตหลังความตาย

กรมศิลปากร (2542) ให้ความหมายของวัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตทุกด้านของคนทั้งมวลในสังคม ซึ่งหมายถึงวิถีกระทำสิ่งต่างๆ ทุกอย่างนับตั้งแต่วิถีกิน วิถีอยู่ วิถีแต่งกาย วิถีทำงาน วิถีพักผ่อน วิถีแสดงอารมณ์ วิถีสื่อความหมาย วิถีจราจรและขนส่ง วิถีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ตลอดจนวิถีแสดงความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต ทั้งเครื่องมือเครื่องไม้หรือวัตถุสิ่งของต่างๆ ที่นำมาใช้เพื่อการเหล่านั้น ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ไม่ว่าสิ่งของเหล่านั้นจะเป็นสิ่งที้นำมาจากธรรมชาติหรือคิดค้นประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ก็ตาม

กฤษณา วงษาสันต์ และคณะ (2542) กล่าวว่าวัฒนธรรม คือ รูปแบบหรือแบบแผนในการดำรงชีวิตของบุคคลส่วนใหญ่ในสังคม มองใน 2 ลักษณะคือลักษณะที่เป็นภาวะ (Condition) คือมองวัฒนธรรมในแง่กฎเกณฑ์กลางๆ เพื่อเปรียบเทียบว่าคนไหนมีวัฒนธรรมหรือไม่ อีกลักษณะหนึ่งหมายถึง การกระทำ (Action) คือ การนำเอารูปแบบมาถือปฏิบัติในการดำรงชีวิต โดยที่วัฒนธรรมเป็นรูปแบบแห่งพฤติกรรมซึ่งบุคคลส่วนใหญ่ในสังคมยึดถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะในด้านความคิด ความเชื่อ หรือการกระทำและได้มีการสืบทอดต่อกันมา เป็นทอดๆ

รัตนา ศิริชญาณันท์ (2542) กล่าวว่าวัฒนธรรม หมายถึง แบบอย่างของพฤติกรรมทั้งหลายที่ได้มาจากการเรียนรู้และถ่ายทอดภายในผ่านทางสังคม โดยอาศัยสัญลักษณ์ เช่น ศิลปะ ดนตรี ความเชื่อ ค่านิยมและบรรทัดฐาน วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

มาลี ควรคะนิง (2545) กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่เกิดจากการเรียนรู้และการปลูกฝังทางกระบวนการทางสังคม (Socialization) ซึ่งสามารถเลือกสรรความเชื่อ ความคิด ถ่ายทอดทางสังคมโดยอาศัยสัญลักษณ์หรือเป็นแบบของความเชื่อและสิ่งที่คาดหวังต่างๆ ที่มีอยู่ร่วมกันในบรรดาสมาชิกขององค์การและความเชื่อจะกลายเป็นกฎระเบียบของพฤติกรรมปฏิบัติ เรียกว่าบรรทัดฐาน วัฒนธรรมจึงเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้งและคณะ (2546) กล่าวว่า วัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้ หรืออาจเป็นการกำหนด พฤติกรรม ความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน ดังนั้น วัฒนธรรมก็คือ ระบบในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้น มิใช่ระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติตามสัญชาตญาณ

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่ทำให้ความเจริญงอกงามแก่หมู่คณะ (พจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

ประเวศ วะสี (2547) กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมหนึ่งๆ การมีความเชื่อร่วมกัน มีระบบคุณค่าร่วมกัน และการมีวิถีชีวิตร่วมกัน มีบูรณาการองค์ประกอบที่จำเป็นต่อวิถีชีวิตเข้ามาทั้งหมด อันได้แก่ อาชีพหรือเศรษฐกิจ การอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อม การดูแลความปลอดภัย ความเป็นสังคมหรือความร่วมมือกันด้านศิลปะ สุขภาพและการเรียนรู้

นิยพรรณ วรณศิริ (2550) กล่าวว่า วัฒนธรรมคือพฤติกรรมของมนุษย์ที่ได้รับการจัดสรรขึ้นมาด้วยความตั้งใจ ความหมายของวัฒนธรรมมี 2 ความหมายคือความหมายในเชิงมนุษยศาสตร์ วัฒนธรรม หมายถึง ความดีงาม ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมของคน สัตว์ สิ่งของ จะต้องแสดงออกถึง ความดีงามจึงจะเป็นวัฒนธรรม และความหมายในเชิงสังคมศาสตร์แบ่งออกเป็น 2 ความหมาย คือ การให้ความหมายในเชิงสังคมวิทยา (Sociology) นักสังคมวิทยาให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการอบรมปลูกฝังสั่งสอน เรียนรู้ถึงการดำรงชีวิตที่เป็นรูปแบบเดียวกัน แล้วเก็บไว้เป็นมรดกตกทอดส่งต่อให้สมาชิกรุ่นใหม่ของสังคมต่อไป และการให้ความหมายในเชิงมานุษยวิทยา (Antropology) ว่า วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่กลั่นกรองมาจากความคิดที่จะหาวิธีการมาตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ อันได้แก่การตอบสนองความจำเป็นที่มนุษย์จะยืนหยัดในการอยู่รอดเป็นคนได้ในสังคม เช่น การหาอาหารและการกินอาหารเพื่อให้ร่างกายคงอยู่ และเจริญเติบโตตามวัย การจัดกลุ่มอยู่ร่วมกันของมนุษย์ การเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ การสื่อสาร ความคิดต่อกัน การมีจิตใจที่ดีที่มั่นคง ไม่หวั่นไหว หวาดกลัวภัยอันตราย และการขับถ่ายทางเพศ ที่จะไม่เกิดโทษต่อตนเองและผู้อื่น

อคิน รพีพัฒน์ (2551) ให้ความหมายของวัฒนธรรม คือ องค์รวมที่ซับซ้อนซึ่งรวมถึงความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลปกรรม กฎหมาย ประเพณี ความสามารถและลักษณะนิสัย อื่นๆ ที่คนได้รับมาในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม

Gluckhorn และ Kally (1945 อ้างถึงใน ศิลปชัย ศรีเกียรติ, 2541) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรม คือ ลักษณะที่เป็นแบบแผนที่ถูกสร้างขึ้นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน สำหรับการดำรงชีวิตจะเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ชัดเจนมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลก็ได้ และเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่งในฐานะที่เป็นแนวทางสำหรับพฤติกรรมของมนุษย์

Linton (1945 อ้างถึงใน พิภพ วังเงิน, 2547) กล่าวว่าวัฒนธรรม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถเรียนรู้กันได้ (Learned behavior) รวมถึง ความเชื่อ (Beliefs) ค่านิยม (Values) เจตคติ (Attitude) พฤติกรรม (Behavior) และอุดมการณ์ (Ideals) ซึ่งเป็นลักษณะจำเพาะของสังคมหรือประชารณนั้นๆ และเป็นวิถีชีวิตที่ใช้ร่วมกัน

Gluckhorn และ Kally (1954 อ้างถึงใน อัจฉรา สุวรรณ, 2536) มีความเห็นว่า วัฒนธรรมคือทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต อาจเป็นสิ่งที่มีความหมายหรือไม่มีเหตุผลเพื่อเป็นแนวทางของการปฏิบัติหรือพฤติกรรม

Taylor, Edward B. (1877) อธิบายว่าวัฒนธรรม คือ ผลรวมของระบบความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ จริยธรรม ตลอดจนความสามารถและอุปนิสัยต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการเป็นสมาชิกของสังคม วัฒนธรรม เป็นระบบความเชื่อและค่านิยมทางสังคม ซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ เป็นทั้ง

กฎเกณฑ์และระเบียบหรือมาตรฐานของวิถีการดำรงชีวิต (Way of Life) ของคนในกลุ่มจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง (อ้างถึงในพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และพลศักดิ์ จิตร ไกรศรี, 2524)

Spradley (1980 อ้างถึงใน Dermott, 1976 อ้างถึงใน ชิตชนก เชิงเชาว์, 2551) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือความรู้ที่ได้มาซึ่งบุคคลใช้ในการตีความ ประสบการณ์ และสร้างพฤติกรรมขึ้นมา วัฒนธรรมจะครอบคลุมไปยังสิ่งที่บุคคลกระทำ บุคคลรับรู้ ตลอดจนสิ่งที่มนุษย์สร้างและใช้ หรือนักวิจัยเชิงคุณภาพอาจมองวัฒนธรรมเชิงชาติพรรณวรรณา (Ethnography) ว่าหมายถึง พฤติกรรมของบุคคลซึ่งบรรยายจากสิ่งที่พวกเขาเรียนรู้และนำพวกเขาไปสู่การปฏิบัติตนที่คิดว่าเหมาะสมตามสามัญสำนึกที่เกิดขึ้นในชุมชนของเขา

Marsella (1989 อ้างถึงใน จุฑาพรรณ ผดุงชีวิต, 2550) วัฒนธรรม คือ พฤติกรรมการเรียนรู้ร่วมกันซึ่งสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งมายังอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อจุดมุ่งหมายในการสนับสนุนและดำเนินชีวิตของบุคคลและสังคม การปรับตัว การเจริญเติบโตและพัฒนาการ วัฒนธรรมเป็นตัวแทนทั้งสิ่งที่อยู่ภายนอก เช่น บทบาทของสถาบันและสิ่งที่อยู่ภายใน เช่น ค่านิยม ทศนคติ ความเชื่อ เป็นต้น

สรุปได้ว่าวัฒนธรรม คือ วิถีการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับเรื่องต่างๆของมนุษย์ ที่สะท้อนถึงความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก ทศนคติ ค่านิยม ประเพณีและการแสดงออกอันเป็นพฤติกรรมร่วมกันของมนุษย์ในเรื่องต่างๆ โดยมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิต

ความสำคัญของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่เป็นธรรมชาติ วัฒนธรรมมีทั้งสาระและรูปแบบที่เกิดจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับ สังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ วัฒนธรรมคือรูปแบบที่เป็นระบบความคิด วิธีการ โครงสร้างทาง สังคม สถาบัน ตลอดจนแบบแผนและทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น การดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องเข้าใจบริบทและเงื่อนไขแวดล้อม ศักยภาพของมนุษย์ ตลอดจนสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงวิถีชีวิตให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดยั้ง (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2535) เมื่อพูดถึงวัฒนธรรมคนส่วนใหญ่มักนึกถึงการร้องรำทำเพลงและศิลปวัตถุ ทำให้คำว่า วัฒนธรรมไม่มีพลังขับเคลื่อนทางปัญญาและการพัฒนา แท้จริง แล้ววัฒนธรรม เป็นรูปแบบวิธีคิดและรูปแบบวิถีชีวิตที่คนในสังคมส่วนใหญ่ยึดถือในการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมจึงสะท้อนลักษณะนิสัยของคนในสังคมนั้นๆ และที่สำคัญวัฒนธรรม มีนัยยะที่สะท้อนว่าคนในสังคมนั้นเป็นผู้ก่อให้เกิดการพัฒนาหรือเป็นผู้สร้างปัญหาให้กับสังคม การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นการพัฒนาที่เอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง (ประเวศ วะสี, 2547) วัฒนธรรมเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษาและการพัฒนาและมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันจะแยกจากกันไม่ได้ คุณภาพ ของวัฒนธรรมคือคุณภาพการศึกษา (นิคม มูลิกะคามะ , 2541)

ประเวศ วะสี (2547) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นฐานของการพัฒนาในทุกเรื่อง กล่าวคือ โครงสร้างของสัมมาพัฒนา ซึ่งหมายถึงการพัฒนาที่ถูกต้อง อันพึงประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนฐาน ส่วนกลาง และส่วนยอด ฐานมีความสำคัญมาก เพราะถ้าฐานถูกต้องแข็งแรง โครงสร้างทั้งหมดจะมั่นคง ฐานเจตีย์ คือฐานวัฒนธรรม ยอดเจตีย์ คือ ศาสนธรรมหรือการเป็นสังคมที่เข้าถึงความดี ส่วนกลางคือ มัชฌิมาปฏิปทาหรือการพัฒนาที่เชื่อมระหว่างฐานกับยอด ที่ถูกต้อง

ศิริวรรณ ศรีหพล (2524 อ้างถึงใน แผลมไทย พงษ์พรม, 2546) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ มีอิทธิพลเหนือความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม เพราะวัฒนธรรมคือวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นเอง การทำตามวัฒนธรรมของบุคคลจะเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ถ้าบุคคลใดไม่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมของสังคม จะกลายเป็นบุคคลไม่พึงปรารถนา มนุษย์จึงมีพฤติกรรมและความคิดอยู่ในขอบเขตของวัฒนธรรมจนอาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็นลักษณะประจำตัวของมนุษย์ แต่ละกลุ่มจะมีวัฒนธรรมหรือแบบชีวิตของตนเอง บุคคลจะได้รับการอบรมให้รู้จักวัฒนธรรมตั้งแต่เด็ก โดยการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่และครู บางครั้งเมื่อเข้าสังคมพฤติกรรมของบุคคลถูกบังคับโดยปริยายให้ทำตามแบบอย่างตามวัฒนธรรมที่ทุกคนหรือสังคมนั้นๆ ยึดถือโดยอัตโนมัติอย่างไม่รู้สึกรู้สีกตัวจนถือเป็นความเคยชิน นั่นคือพฤติกรรมของคนถูกควบคุมโดยวัฒนธรรมนั่นเอง องค์การใดที่ขาดวัฒนธรรมจะเป็นองค์การที่ขาดศูนย์รวม ขาดพลังยึดเหนี่ยวบุคลากรเข้าด้วยกัน เป็นองค์การที่ขาดขวัญกำลังใจ วัฒนธรรมจะเป็นคาน้ำชั่งช่วยให้บุคลากรทำงานดีขึ้น วัฒนธรรมแข็งแกร่ง (Strong Culture) คือ กฎระเบียบที่ไม่เป็นทางการที่บอกบุคลากรว่าควรปฏิบัติตนอย่างไร องค์การคาดหวังอะไร ควรทำอะไรภายใต้วัฒนธรรมที่แข็งแกร่ง บุคลากรจะไม่เสียเวลาในการพยายามค้นหาว่า ควรปฏิบัติตัวอย่างไร วัฒนธรรมที่แข็งแกร่งจึงมีผลต่อการปฏิบัติงานอย่างมาก บุคลากรจะทุ่มเทการทำงานมากขึ้น 1 - 2 ชั่วโมงต่อวัน จะช่วยลดอัตราการลาออก การขาดงาน วัฒนธรรมในองค์การอาจทำให้บุคลากรเฉื่อยชาหรือปราดเปรี้ยว เป็นผู้จัดการที่ทรหด เป็นครูที่อดทน เป็นคนที่มีความรับผิดชอบ วัฒนธรรมจึงมีผลมากต่อชีวิตการทำงาน องค์การที่แข็งแกร่งยังลดการเข้ามาทำงานอย่างฉาบฉวยของพนักงาน เพราะพนักงานใหม่มักขาดความซาบซึ้งและความเข้าใจวัฒนธรรมองค์การ ทำให้ยากที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับ วัฒนธรรม อันที่จริงแล้วความไม่เข้าใจเป็นเรื่องของความไม่แน่ใจ ในสิ่งที่เห็น ได้ยิน ได้รับรู้ องค์การที่มีวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งจะจัดความไม่แน่ใจนี้ลงได้ เพราะจะชี้ให้เห็นโครงสร้างมาตรฐานและค่านิยมวัฒนธรรมที่มีอยู่ อาจกล่าวได้ว่าองค์การเป็นสถาบันสุดท้ายของสังคมที่สามารถมีบทบาทในการหล่อหลอมค่านิยมที่ถูกต้องแก่คนรุ่นใหม่ในสังคมให้เลิกความจับจด ไม่มีการวางแผนในการทำงาน การใช้ชีวิตหล่อหลอมคนรุ่นใหม่ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ผู้บริหารระดับสูง ผู้จัดการจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมองค์การ คนในทุกอาชีพ ทุกระดับจำเป็นต้องเข้าใจ วัฒนธรรม เข้าใจว่าวัฒนธรรมทำงานกันอย่างไร เพราะวัฒนธรรมมีผลมากต่อชีวิตการทำงาน คนที่เพิ่งเริ่มทำงานอาจคิดว่างานก็คืองาน แต่ความจริงแล้วเมื่อเขาเลือกทำงานที่ใดเท่ากับเขาเลือกวิถีทาง

ดำเนินชีวิตวัฒนธรรมในองค์กร อาจทำให้เขาเป็นครูที่อดทน เป็นคนมีความรับผิดชอบ นิยมการรักษามิตรภาพ ทำงานเป็นทีมหรืออยู่คนเดียว แต่เมื่อเวลาผ่านไปหลายๆ ปี เขาจะปรับเข้ากับวัฒนธรรมนั้นโดยไม่รู้ตัว และเมื่อเปลี่ยนงานใหม่เขาจะพบความประหลาดใจถึงความแตกต่างของที่ทำงานเก่ากับที่ทำงานใหม่

ความตื่นตระหนกทางวัฒนธรรม (Culture Shock) เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ว่าทำไมคนจึงพลัดเมื่อออกจากองค์กรหนึ่งไปทำงานในอีกองค์กรหนึ่ง การที่เขาพลัดมิได้เนื่องมาจากการทำงาน แต่เนื่องมาจากเขาอ่านวัฒนธรรมองค์กรใหม่ไม่ถูกต้อง ไม่เข้าใจและไม่คาดคิดมาก่อน ทุกองค์กรสามารถมีวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งได้ ถ้าผู้บริหารระดับสูงรู้ว่าองค์กร มีวัฒนธรรมลักษณะใดอยู่ แม้ว่าจะมีอยู่อย่างเลื่อนกลางก็ตาม ความสำเร็จในส่วนนี้ขึ้นอยู่กับผู้จัดการระดับสูงสามารถอ่านวัฒนธรรมที่เป็นอยู่ได้ถูกต้องเพียงใด สามารถขัดเกลา ปรับให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมได้อย่างไร ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะสร้างความสำเร็จให้องค์กร โดยการชี้้นำความคิดเห็นสร้างค่านิยมร่วมกันเป็นผู้นำด้านอื่นๆ และเข้าใจความสำคัญของการทำงานร่วมกันกับคนในองค์กร (กรีซ สืบสนธิ, 2537) วัฒนธรรมในสังคมเป็นวิถีทาง ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมนั้นๆ ร่วมยึดถือและกำหนดลักษณะการปฏิบัติงานของกลุ่มในสังคม ตลอดจนเสมือนเป็นมาตรการในการประเมินคุณค่าทางวัตถุและพฤติกรรม ซึ่งพฤติกรรมเป็นผลมาจากวัฒนธรรม วัฒนธรรมจะแสดงออกได้ทั้งจิตใจหรืออารมณ์และความเข้าใจง่าย ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะวัฒนธรรมจะแสดงให้เห็นความเจริญของสังคมทั้งในทางจิตใจและวัตถุ ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่ควรเอาใจใส่พิจารณาถึงซึ่งว่าวัฒนธรรมด้านใดบ้างที่ช่วยส่งเสริมการบริหารพัฒนา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแนวทาง ในการแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ตลอดจนการบริหารพัฒนา เพื่อความเจริญก้าวหน้าของสังคมและประเทศโดยรวม (ไพบูลย์ ช่างเรียน, 2532)

กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรมมีความสำคัญยิ่งต่อวิถีชีวิต ความเชื่อ ความคิดและค่านิยม ควบคุมพฤติกรรม อีกทั้งยังเป็นตัวกำหนดทิศทางให้บุคคล กลุ่มคนในสังคมนั้นๆ ยึดถือแล้วนำไปปฏิบัติให้เป็นไปในแนวเดียวกัน วัฒนธรรมมีผลต่อความสำเร็จขององค์กร เป็นพลังยึดเหนี่ยว บุคลากรเข้าด้วยกัน ภายใต้วัฒนธรรมที่แข็งแกร่งบุคลากรจะทำงานอย่างภาคภูมิใจ ท่วมเทให้กับงาน วัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องวัดและเป็นเครื่องกำหนดความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม

2.3.6 หน้าที่ของวัฒนธรรม

จุฑาพรรธ ผดุงชีวิต (2550) กล่าวว่า วัฒนธรรมเปรียบเสมือนวิถีทางหลักที่มนุษย์ปรับให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และยังให้ความหมายสำหรับชีวิตด้วย วัฒนธรรม สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน ที่ทำให้มนุษย์สามารถสร้างสำนึกเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่รอบตัว เนื่องจากวัฒนธรรมสร้างสรรค์ทุกสิ่งในชีวิตมนุษย์ให้ง่ายขึ้นโดยที่มีเหตุผลหลักๆ อยู่ 2 ประการ กล่าวคือ วัฒนธรรมให้ความหมายต่อเหตุการณ์ วัตถุต่างๆ และผู้คน ทำให้โลกกลายเป็น สถานที่ลึกลับน้อยลง

ประการที่สอง ทำให้ชีวิตสับสนน้อยลงและทำให้ปัจเจกสามารถปรับตัว เข้ากับโลกและกระแสโลกได้ดียิ่งขึ้น

Gutknecht (1982 อ้างถึงใน ศิลปชัย ศรีเกียรติ, 2541) ได้พิจารณาความสำคัญและหน้าที่ของวัฒนธรรมดังนี้

1. เป็นเกณฑ์ในการสร้างกฎ ข้อบังคับ วัฒนธรรมช่วยให้สมาชิกมีกฎทางสังคม ในการตีความหรือแสดงพฤติกรรมในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง
2. เป็นสิ่งกระตุ้น วัฒนธรรมช่วยให้สมาชิกเกิดศรัทธา มีแรงจูงใจให้แต่ละคน ปรับลักษณะเฉพาะของตนให้มีบทบาท ค่านิยม ฯลฯ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์การ
3. เป็นเครื่องผนึกกำลัง วัฒนธรรมช่วยให้สมาชิกผสมผสานติดต่อสมาคมกันและช่วยให้องค์การบรรลุเป้าหมาย

สรุปได้ว่าวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมมีระเบียบ มีข้อบังคับ มีกฎหมาย วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่กำหนดหน้าที่ บทบาท และพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ ช่วยควบคุมและสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้แก่สังคม เป็นเครื่องผนึกกำลังเข้าด้วยกันของมนุษย์ นอกจากนั้น วัฒนธรรมยังก่อให้เกิดการสร้างหรือพัฒนาสิ่งของเครื่องใช้เพื่อความสะดวกต่อการดำรงชีพ ทำให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้า วัฒนธรรมประกอบด้วย 2 ส่วนคือส่วนที่มองเห็นได้แก่ รูปแบบการแสดงออกของพฤติกรรม ปทัสถาน บทบาท รวมทั้งวัตถุหรือเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต และส่วนที่มองไม่เห็นได้แก่ ความคิด ความเชื่อ เจตคติ ค่านิยม และความรู้สึกต่าง ๆ

2.3.7 นวัตกรรมวัฒนธรรม

การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication) คือ การสื่อสารในรูปแบบหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับความเป็นโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน เป็นการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างคนที่มาจากต่างวัฒนธรรม แนวคิด ความเชื่อและพฤติกรรม การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมนั้นประกอบไปด้วย การสื่อสารวจนภาษา (Verbal) และอวจนภาษา (Nonverbal) การสื่อสารทั้งแบบไม่ผ่านสื่อ (non-mediate) เน้นการสื่อสารแบบเห็นหน้าค่าตา (face to face) และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน (interaction) (เมตตา วิวัฒนานุกูล (กฤตวิทย์), 2548) การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมอาจนำไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การโยกย้ายถิ่น การปรับตัวและความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมได้ (Sorrells, 2013) อย่างไรก็ตาม ในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมนั้น หากผู้สื่อสารที่มาจากต่างวัฒนธรรมมีการรับรู้ มุมมอง การตีความและพฤติกรรมที่แตกต่างกันอันเนื่องมาจากวัฒนธรรมแล้ว ก็อาจเกิดอุปสรรคในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมขึ้นได้ อันได้แก่

1. การไม่เข้าใจภาษา
2. การไม่มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมนั้นๆ

3. ความแตกต่างของการรับรู้และวิถีคิด และมีวิถีคิดที่ผู้ประสิทธิภาพ
4. มื้อคติและขาดการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
5. ไม่มีการปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในวัฒนธรรมใหม่และการไม่เคารพวัฒนธรรมอื่น (Gudykunst & Kim, 2003 อ้างถึงใน เมตตา วิวัฒนานุกูล (กฤตวิทย์), 2559)

ดังนั้น ในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเพื่อลดอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม คู่สื่อสารควรมีความตระหนักถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมใน 3 ระดับ ซึ่งประกอบด้วย

ระดับที่ 1 ความเข้าใจในวัฒนธรรมอื่นโดยตั้งอยู่บนแบบแผน (Stereotypes) ซึ่งเป็นความเข้าใจในระดับผิวเผิน กล่าวคือ เป็นการสร้างความเข้าใจจากการศึกษาผ่านสื่อต่างๆ คู่มือท่องเที่ยวหรือความประทับใจแรก

ระดับที่ 2 การรับรู้ถึงความสำคัญและความละเอียดอ่อนของวัฒนธรรมนั้นๆ ว่ามีความแตกต่างจากวัฒนธรรมของตน ซึ่งสามารถรับรู้ได้ผ่านสถานการณ์ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (Culture conflict situations) และการวิเคราะห์ด้วยเหตุผลและปัญญา (Rational and intellectual analysis)

ระดับที่ 3 ความเข้าใจในวัฒนธรรมอื่นอย่างลึกซึ้งโดยอาศัยความยืดหยุ่นเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเรื่องทัศนคติ อันเป็นการทำให้เข้าใจมุมมองของคนที่อยู่วัฒนธรรมนั้นๆ เนื่องจากความยืดหยุ่นทำให้เกิดการเปลี่ยน “ภาพ” (Transpection) และความเข้าใจจะช่วยให้มองเห็นความคิดภายในของคู่สื่อสารและสามารถมีส่วนร่วมกับประสบการณ์ของเขาได้ (Chen, 19 & Starosta, 1998)

คำว่า “นวัตวิถี” เกิดจากการนำคำว่า “นวัตกรรม” ผสมกับคำว่า “วิถีชีวิต” ซึ่งเน้นการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยไม่ใช้การนำสินค้าที่มีความโดดเด่นของชุมชนออกไปวางเสนอขายนอกแหล่งชุมชนอย่างที่เคยมีมา แต่เป็นการนำผู้คนจากข้างนอกเข้าไปสัมผัสวิถีชีวิต เรียนรู้วัฒนธรรมความเป็นอยู่ อาหารการกิน และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้นๆ

“นวัตวิถี” เป็นคำที่มักใช้ในระดับที่ซับซ้อนกว่า “นวัตกรรมวัฒนธรรม” โดยมักนำมาอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น เช่น รูปแบบการดำเนินชีวิต ค่านิยม หรือพฤติกรรมที่มีความเป็นที่ยอมรับ และมีผลกระทบอย่างมากต่อสังคมหรือกลุ่มคนในทีนั้น การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเช่นนี้อาจเกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยี การเข้าถึงข้อมูล การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หรือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการมองเห็นและพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มคนในสังคมนั้น ๆ อันที่จริง “นวัตวิถี” มักจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับได้มากในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ในประวัติศาสตร์หรือในสังคมนั้น

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์และนวัตกรรมวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า นวัตกรรมวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการและลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของวัฒนธรรมในระยะเวลาต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อทัศนคติ ความคิดเห็น พฤติกรรม และรูปแบบการใช้ชีวิตของบุคคลในสังคมทั้งใหญ่และเล็ก โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมวัฒนธรรม คือ การเรียนรู้และเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และการมีอิทธิพลของเทคโนโลยี

1. การเรียนรู้และเข้าใจ หมายถึง การศึกษาวัฒนธรรมทั้งของตนเอง และวัฒนธรรมอื่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมนั้นๆ ทั้งในส่วนที่มีความคล้ายคลึงกัน หรือแตกต่างกัน โดยยอมรับและสามารถที่จะอยู่ร่วมกันในชุมชนได้

2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การติดต่อสังคมกับชุมชนอื่น ๆ และวัฒนธรรมอื่น ๆ อาจส่งผลต่อการรับรู้ การเปลี่ยนแปลง และการปรับตัวของวัฒนธรรมของชุมชน

3. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ หมายถึง โครงสร้างเศรษฐกิจที่แตกต่างจากเดิม และการเกิดเศรษฐกิจใหม่ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งส่งผลต่อวัฒนธรรมที่หลากหลายในชุมชน

4. การมีอิทธิพลของเทคโนโลยี หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหรือคงอยู่ของวัฒนธรรมที่เกิดจากเทคโนโลยี เช่น การใช้สื่อโซเชียลมีเดียเผยแพร่วัฒนธรรม การรับรู้วัฒนธรรมอื่นผ่านเทคโนโลยี

ดังนั้น นวัตกรรมวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญในการเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในชุมชนและสังคม โดยส่วนใหญ่จะเน้นการศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์และแนวโน้มที่เกิดขึ้นในระดับสังคมในระยะเวลาที่ยาวนาน นวัตกรรมวัฒนธรรมสามารถช่วยให้เราเข้าใจถึงวัฒนธรรมและสังคมในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม เช่น แนวโน้มในการใช้เทคโนโลยีใหม่ การเปลี่ยนแปลงในการแสดงออกทางศิลปะและวัฒนธรรม หรือการเปลี่ยนแปลงในความคิดเห็นและค่านิยมของบุคคลในสังคม นอกจากนี้ การศึกษานวัตกรรมวัฒนธรรมยังช่วยให้เราเข้าใจถึงวิวัฒนาการของมนุษยชาติและสังคมโดยรวมในอดีตและปัจจุบันได้อีกด้วย

2.4 บริบทอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

อำเภอสวนผึ้ง เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดราชบุรี เป็นอำเภอที่มีแนวเขตติดต่อกับประเทศพม่ายาวที่สุดในจังหวัด และเป็นอำเภอศูนย์กลางการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมสำคัญของจังหวัด ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี พระราชทานรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยว Thailand Tourism Awards ครั้งที่ 14 ให้กับอำเภอสวนผึ้งด้วย ประชากรส่วนใหญ่ราวร้อยละ 90 เป็นชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงและชาวมอญที่อยู่ตามแนวตะเข็บชายแดน อำเภอสวนผึ้งมีสถานที่พักตากอากาศและสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง ตลอดจนมีป่านานาพรรณที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ แนวเทือกเขาตะนาวศรีแถบนี้ บนพื้นดินไม่เพียงมีป่าไม้อุดมสมบูรณ์เท่านั้น ใต้พื้นดินยังเป็นแหล่ง

แร่ดีบุกและวุฒแพรมอันสมบูรณ์อีกด้วย ในอดีตยังมีอุตสาหกรรมเหมืองแร่กระจายไปทั่วพื้นที่บริเวณนี้อย่างมาก (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2567)

2.4.1 ประวัติความเป็นมา

อำเภอสวนผึ้ง เดิมเป็นตำบลสวนผึ้ง ขึ้นอยู่กับอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ได้อนุมัติให้ตั้งกิ่งอำเภอสวนผึ้งขึ้นเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2517 และได้เปิดบริการประชาชนเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517

ที่มาของคำว่า "สวนผึ้ง" มาจากพื้นที่โดยทั่วไปของอำเภอซึ่งมีสภาพแวดล้อมประกอบด้วยธรรมชาติ ป่าไม้ เทือกเขา และมีต้นไม้ชนิดหนึ่ง เป็นต้นไม้ที่มีสีขาวนวล ไม่มีเปลือกกะเทาะหรือลอกให้เห็น ที่สำคัญคือจะมีผึ้งจำนวนมากมาอาศัยทำรังบนต้นไม้ชนิดนี้เท่านั้น ชาวกะเหรี่ยงก็จะมีวิถีชีวิตอาศัยการตีรังผึ้ง เพื่อบริโภคน้ำหวานยังชีพ โดยจะได้ น้ำหวานที่มีความหวานหอมบริสุทธิ์จากดอกไม้ป่า ซึ่งชาวบ้านกะเหรี่ยงจะเรียกกันว่า “ไหมซ่าเลียง” ส่วนชาวบ้านชาวไทยจะเรียกว่า “ต้นชวนผึ้ง” หรือ “ยวนผึ้ง” เลยเป็นที่มาของชื่อ อำเภอสวนผึ้ง และได้กลายเป็นชื่ออำเภอในปัจจุบัน

วันที่ 6 มิถุนายน 2515 ตั้งตำบลป่าหวาย และตำบลบ้านบึง แยกออกจากตำบลสวนผึ้ง

วันที่ 5 พฤศจิกายน 2517 แยกพื้นที่ตำบลสวนผึ้ง ตำบลป่าหวาย และตำบลบ้านบึง อำเภอจอมบึง มาตั้งเป็น กิ่งอำเภอสวนผึ้ง ขึ้นกับอำเภอจอมบึง

วันที่ 6 พฤศจิกายน 2522 ตั้งตำบลท่าเคย แยกออกจากตำบลป่าหวาย

วันที่ 23 กันยายน 2523 ตั้งตำบลบ้านคา แยกออกจากตำบลบ้านบึง

วันที่ 31 มีนาคม 2526 ยกฐานะจากกิ่งอำเภอสวนผึ้ง อำเภอจอมบึง เป็น อำเภอสวนผึ้ง

วันที่ 25 กันยายน 2527 ตั้งตำบลหนองพันจันทร์ แยกออกจากตำบลบ้านคา

วันที่ 11 มีนาคม 2529 จัดตั้งสุขาภิบาลสวนผึ้ง ในท้องที่บางส่วนของตำบลสวนผึ้ง และจัดตั้งสุขาภิบาลบ้านขลุ่ยป่าหวาย ในท้องที่บางส่วนของตำบลป่าหวาย และตำบลท่าเคย

วันที่ 1 สิงหาคม 2531 ตั้งตำบลตะนาวศรี แยกออกจากตำบลสวนผึ้ง

วันที่ 1 กรกฎาคม 2540 แยกพื้นที่ตำบลบ้านคา ตำบลบ้านบึง และตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอสวนผึ้ง มาตั้งเป็น กิ่งอำเภอบ้านคา ขึ้นกับอำเภอสวนผึ้ง

วันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ยกฐานะจากสุขาภิบาลสวนผึ้ง และสุขาภิบาลบ้านขลุ่ยป่าหวาย เป็นเทศบาลตำบลสวนผึ้ง และเทศบาลตำบลบ้านขลุ่ยป่าหวาย

วันที่ 8 กันยายน 2550 ยกฐานะจากกิ่งอำเภอบ้านคา อำเภอสวนผึ้ง เป็นอำเภอบ้านคา

2.4.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอสวนผึ้งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดราชบุรี มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่การปกครองข้างเคียงต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอด่านมะขามเตี้ย (จังหวัดกาญจนบุรี)

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอจอมบึงและอำเภอบ้านคา

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอบ้านคา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับภาคตะวันออกเฉียงใต้ (ประเทศพม่า)

2.4.3 การแบ่งเขตการปกครอง

การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอสวนผึ้งแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 4 ตำบล 37 หมู่บ้าน ได้แก่

1. สวนผึ้ง (Suan Phueng)
2. ป่าหวาย (Pa Wai)
3. ท่าเคย (Tha Khoei)
4. ตะนาวศรี (Tanao Si)

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอสวนผึ้งประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 แห่ง ได้แก่

1. เทศบาลตำบลบ้านซำป่าหวาย ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลป่าหวายและตำบลท่าเคย
2. เทศบาลตำบลสวนผึ้ง ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลสวนผึ้ง
3. องค์การบริหารส่วนตำบลสวนผึ้ง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสวนผึ้ง (นอกเขตเทศบาลตำบลสวนผึ้ง)
4. องค์การบริหารส่วนตำบลป่าหวาย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลป่าหวาย (นอกเขตเทศบาลตำบลบ้านซำป่าหวาย)
5. องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเคย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าเคย (นอกเขตเทศบาลตำบลบ้านซำป่าหวาย)
6. องค์การบริหารส่วนตำบลตะนาวศรี ครอบคลุมพื้นที่ตำบลตะนาวศรีทั้งตำบล

2.4.4 วัฒนธรรมชาติพันธุ์

หากพิจารณาถึงต้นทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดราชบุรีแล้วพบว่า จังหวัดราชบุรีนอกจากจะเป็นเมืองที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานมีร่องรอยหลักฐานของวัฒนธรรมทวารวดี และวัฒนธรรมขอมรวมถึง เป็นแหล่งวัฒนธรรมของกลุ่มน้ำแม่กลองแล้ว เมืองนี้ยังมีประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชาติไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณในฐานะหัวเมืองหน้าด่าน ในการระดมไพร่พลป้องกันประเทศ ดินแดนแห่งนี้เคยเป็นชัยภูมิที่สำคัญสำหรับการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพโยกย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ทั้งในส่วนของเข้ามาอยู่เพื่อการทำมาหากิน ทำการค้าขาย หรือการโยกย้ายถิ่นฐาน อันเป็นผลเนื่องมาจากการเป็นเขลยศึกสงครามและการอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทย จังหวัดราชบุรีมีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ถึง 8 ชาติพันธุ์ประกอบด้วย ชาวไทย

พื้นถิ่น ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยเชื้อสายมอญ ชาวไทยเชื้อสายยวน ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ชาวไทยเชื้อสายเขมร ชาวไทยเชื้อสายลาวเวียง และชาวไทยเชื้อสายลาวโซ่ง

จังหวัดราชบุรีตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทั้งที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ และหลักฐานทางเอกสารบ่งบอกถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานนับแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ในช่วงประวัติศาสตร์ระหว่างสมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงที่มีการทำสงครามระหว่างไทยกับพม่า เมืองราชบุรีเป็นเมืองที่มีความสำคัญในทางยุทธศาสตร์ ในฐานะเมืองปราการหรือเมืองหน้าด่านชั้นในด้านทิศตะวันตก เป็นสถานที่รวบรวมระดมพลมาป้องกันพระนคร เป็นเมืองที่มีกองทัพประจำพร้อมที่จะร่วมกับทัพหลวงจากราชธานีได้ทันที กอปรกับลักษณะภูมิประเทศที่ เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำมีความอุดมสมบูรณ์ ดินแดนแห่งนี้จึงเป็นชัยภูมิที่สำคัญสำหรับการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพโยกย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ทั้งในส่วนของเข้ามาอยู่เพื่อการทำมาหากิน ทำการค้าขาย หรือการโยกย้ายถิ่นฐาน อันเป็นผลเนื่องมาจากการเป็นชลยศึก สงครามและการอพยพ เข้ามาพึ่งพระบารมีของพระมหากษัตริย์ไทย จังหวัดราชบุรีมีกลุ่มชาติพันธุ์ อาศัยอยู่ถึง 8 ชาติพันธุ์ ประกอบด้วย ชาวไทยพื้นถิ่น ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยเชื้อสายมอญ ชาวไทยเชื้อสายยวน ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ชาวไทยเชื้อสายเขมร ชาวไทยเชื้อสายลาวเวียง และ ชาวไทยเชื้อสายลาว โซ่ง (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี, 2544) กลุ่มชนเหล่านี้อพยพมาพร้อมกับ วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อที่เป็นดั้งเดิมตามอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมที่อยู่อาศัย ภาษาพูด การละเล่น ตลอดจนภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต หากแต่เมื่อมาเป็นคนพลัดถิ่นใน สังคมต่างวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้จึงอยู่ในกลุ่มของวัฒนธรรมย่อยภายในวัฒนธรรมหลักของ สังคมไทยที่มีสภาพแวดล้อม ปัจจัยการผลิต การเมือง การปกครอง และวิถีทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง ไปจากเดิมที่อาจส่งผลต่อการรักษารากฐานทางวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ให้คงอยู่

อย่างไรก็ตามกลุ่มชาติพันธุ์มีการปรับตัววัฒนธรรมของตนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมหลักใน แผ่นดินใหม่ มีทั้งการรับวัฒนธรรมใหม่ และปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมบางอย่างเพื่อให้เข้ากับบริบทพื้นที่ ก่อเกิดการผสมกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมผนวกกับโลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ไป อย่างรวดเร็ว กระบวนการโลกาภิวัตน์ และการสื่อสารของมนุษย์เข้ามามีบทบาทเชื่อมร้อยถึงทุกผู้คน ในสังคมท้องถิ่นต่างๆ ทั่วโลกเข้าไว้ด้วยกัน ผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ อาทิ การสื่อสารผ่านดาวเทียม หรืออินเทอร์เน็ต ซึ่งทำให้ข่าวสารจากมุมหนึ่งของโลกผ่านไปยังอีกมุมหนึ่งของโลกด้วยเวลา อันรวดเร็ว จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้เองที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านประเพณีและ วัฒนธรรมของผู้คนในสังคม รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดราชบุรีด้วย

ความคงอยู่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรีออกเป็น 3 สถานะ คือ (สังจา ไกรศรีรัตน์, 2555)

สถานะแรก คือ วัฒนธรรมที่เคยปรากฏในอดีตที่มีการจดบันทึกบอกต่อแต่ปัจจุบันได้เลือนหายไปแล้ว ตัวอย่างเช่น ประเพณีการย่องสาวของชาวกะเหรี่ยง ความเชื่อเกี่ยวกับหมอน้ำมัน ประเพณี การทำคลอดแบบเดิมการอยู่ไฟ ประเพณีการนวดข้าวแบบวัวลานของชุมชนชาวโพหัก ประเพณีการ เทียวช่วง การไปเซ็งของ ไท-ยวน เป็นต้น

สถานะที่ 2 คือ วัฒนธรรมที่มีความคงอยู่แบบหัตถ์ เป็นวัฒนธรรมที่ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบันแต่ต้องอาศัยวาระ หรือโอกาสพิเศษในการแสดงออกเช่น วัฒนธรรมการแต่งกายที่มีการแต่งเฉพาะโอกาสพิเศษ ในช่วงเวลาปกติประจำวัน จะแต่งกายตามสมัยนิยม หรือภาษาพูดที่จะมีการสื่อสารเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุหรือ ญาติมิตร เป็นต้น

สถานะที่ 3 วัฒนธรรมที่มีการผลิตซ้ำ สืบทอดมาถึงปัจจุบัน เช่น การบริโภคอาหารพื้นถิ่น งานประเพณีสงกรานต์มอญ สงกรานต์ลาวเวียง สงกรานต์ของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ประเพณีตรุษจีน สารทจีน หรืองานประเพณีผูกแขนเรียกขวัญ วันกินข้าวห่อของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง เป็นต้น วัฒนธรรมเหล่านี้ผ่านการคัดสรรจากสังคม และมีการสืบทอด หากพิจารณาจากภายนอก วัฒนธรรมเหล่านี้ยังคงอยู่ แต่คุณค่าและความเชื่อต่างๆ ภายใต้การปฏิบัติหรือสืบทอดมีการปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา เทคโนโลยี และความทันสมัยต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบ ตัวอย่างเช่น ประเพณีผูกแขนเรียกขวัญของชาวกะเหรี่ยง เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในเดือนเก้าของทุกๆ ปี ชาวกะเหรี่ยงเรียกเดือนเก้าว่า “หล่าคอก” เป็นเดือนที่คาบเกี่ยวระหว่างปลายเดือนกรกฎาคม ต้นเดือนสิงหาคม เป็นช่วงเวลาที่ฝนตกชุก อากาศเย็น เป็นช่วงที่มีความเจ็บไข้ได้ป่วยมาก โดยเฉพาะไข้มาลาเลีย คนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงเชื่อว่าความเจ็บป่วยเกิดจากการที่คนกะเหรี่ยงได้ทำผิดกฎระเบียบ ข้อห้ามของบรรพบุรุษ หรือถูกผีป่า ผีน้ำ เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าท่า เจ้าทุ่ง และวิญญาณที่เร่รอนรบกวน จุดประสงค์ของการเรียกขวัญก็เพื่อให้ลูกหลานอยู่สุขสบาย ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีความสุขความเจริญ มีอายุยืนขวัญเย็น ผลจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางการแพทย์ทำให้แนวคิดเกี่ยวกับการเจ็บไข้ได้ป่วยของคนในสังคมเปลี่ยนไป แต่ประเพณีนี้ยังมีการสืบทอดโดยมุ่งเน้นคุณค่าไปที่การรักษาทางจิตวิญญาณ การให้กำลังใจ และเป็นงานประเพณีที่เปิดโอกาสให้ลูกหลานชาวกะเหรี่ยงที่ไปทำงานต่างถิ่นได้กลับมาเยี่ยมบ้าน เป็นพื้นที่และโอกาสที่ชาวไทยเชื้อสาย กะเหรี่ยงได้แสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเอง งานประเพณีนี้จึงเป็นกลไกสำคัญในการสืบทอดสืบสานวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่

วัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสาย กะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง ผ่านงานประเพณี ผูกแขนเรียกขวัญกินข้าวห่อ (ซึ่งหมี่ถอง) ประเพณีผูกแขนเรียกขวัญกินข้าวห่อ เป็นประเพณีท้องถิ่นที่ชาวบ้านร่วมกันจัดขึ้นตามธรรมเนียมเป็นประจำทุกปี ประเพณีนี้เกิดจากความเชื่อเรื่องขวัญ โดยเชื่อว่าคนเรามีขวัญประจำกาย ซึ่งเป็นสิ่งไม่มีตัวตน ไม่สามารถมองเห็นได้ มีลักษณะคล้ายจิตหรือวิญญาณ และชอบท่องเที่ยวไปยังที่ต่าง ๆ บางครั้งเมื่อขวัญออกจากร่างกายไปอาจหลงทาง หรือถูกผีจับตัวไว้ ทำให้

ไม่สามารถกลับคืนสู่ร่างของเจ้าของขวัญได้ ส่งผลให้เจ้าของขวัญเกิดการเจ็บป่วย มีความทุกข์ หรืออาจถึงตาย ดังนั้นเพื่อให้ขวัญได้กลับมาอยู่กับร่างกายและหายเจ็บไข้จึงได้มีการจัดพิธีการผูกแขนเรียกขวัญขึ้น การผูกข้อมือผู้เฒ่าผู้แก่จะใช้ด้ายสีแดงที่เตรียมไว้ ผูกแขนให้กับผู้ร่วมพิธีพร้อมกับกล่าวคำเรียกขวัญเพื่อเป็นการมัดขวัญไว้ไม่ให้หนีหายไปคำเรียกขวัญจะเป็นคำอวยพรให้กับเจ้าของขวัญมีความเจริญรุ่งเรือง โดยจะกล่าวถึงแต่เรื่องที่เป็นมงคล ซึ่งความหมายโดยนัยนอกจากจะเป็นการผูกขวัญให้อยู่กับตัวแล้ว การผูกแขนยังเป็นการสื่อความหมายถึงความผูกพัน ความเอื้ออาทร การให้กำลังใจกับเจ้าของขวัญ ปรีชาและความเชื่อมั่นนี้บ่งชี้ว่ามีความสอดคล้องกับความเชื่อของคนไทย โดยมองว่าเป็นกระบวนการรักษาโรคทางด้านจิตใจ สำหรับคนที่ต้องการกำลังใจ โดยเฉพาะในยามที่รู้สึกไม่มั่นคง ยุ่งยากหรือประสบปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจ หากมองในแง่วัฒนธรรมและความเชื่อของคนในสังคมไทยแล้วการผูกแขนการเรียกขวัญหรือบางพื้นที่เรียกการสู่ขวัญถือว่าเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวไทยที่มีการสืบทอดมาอย่างยาวนาน บ่งบอกถึงองค์ความรู้และภูมิปัญญา การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของกาย จิต และสิ่งแวดล้อม ให้ชาวไทยให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข

งานประเพณีสงกรานต์ชาติพันธุ์ ประเพณีสงกรานต์ในประเทศไทยจัดเป็นงานประเพณีหลักที่มีการฉลองสงกรานต์กันทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ เป็นเทศกาลที่มีวันหยุดยาว จนกลายเป็นวันกลับบ้านของผู้ใช้แรงงานและเป็นวันหยุดเที่ยวของคนไทยบางกลุ่ม หลายหน่วยงานต่างรณรงค์จัดงานเฉลิมฉลองสงกรานต์และใช้เป็นกิจกรรมดึงดูดให้คนเข้ามาในพื้นที่ กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดราชบุรีต่างมีการจัดงานเฉลิมฉลองสงกรานต์ตามความเชื่อและประเพณีปฏิบัติของตนเองไม่ว่าจะเป็นประเพณีสงกรานต์กินข้าวแช่ของชาวมอญ ประเพณีสงกรานต์แห่ดอกไม้ของชาวลาวเวียง หรือประเพณีสงกรานต์ของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง กราบนมัสการหลวงพ่อนวม ณ วัดแจ้งเจริญ เป็นต้น

วัฒนธรรมอาหารชาติพันธุ์ อาหารชาติพันธุ์ เป็นอาหารพื้นถิ่นที่เกิดจากการเรียนรู้ถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิตและ สร้างสรรค์ผลิตซ้ำจนเกิดเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคส่งสมกันมาหลายชั่วอายุคน ทำให้เกิดเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านโดยรู้จักนำเอาวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประกอบทำเป็นอาหาร ด้วยกรรมวิธีที่แตกต่างกันออกไป เป็นอาหารที่มีเอกลักษณ์และรสชาติเฉพาะตัวของแต่ละพื้นที่ ความหลากหลายของชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรีจึงทำให้อาหารพื้นถิ่นของจังหวัดมีความหลากหลาย

หากเมื่อพิจารณาถึงภาพรวมของวัฒนธรรมประเพณีในรอบปีของกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรีที่ยังคงมีการปฏิบัติและสืบทอดพบว่า มีงานประเพณีที่สำคัญดังแสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แสดงงานประเพณีในรอบปีของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี (สัจจา ไกรศรรัตน์, 2555)

เดือน	ประเพณี	ชาติพันธุ์
มกราคม	ขึ้นปีใหม่	ทุกชาติพันธุ์
	ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าวและ ลงแขกนวดข้าว	มอญ
	ปาดตงข้าวเม่า เช่นไหว้ผีเรือน ผีบรรพบุรุษ	ไทยทรงดำ
กุมภาพันธ์	ตรุษจีน	จีน
	ทำบุญวันมาฆบูชา และพิธีจอง โห้ฮ้าน	มอญ
	บุญข้าจี่ (เผาข้าวหลาม ทำบุญ กลางบ้าน)	ลาวเวียง
	เผาข้าวหลาม	เขมรลาวเดิม
มีนาคม	พิธีเสนเฮือน (เสนเรือน)	ไทยทรงดำ
	ตรุษไทย ทำบุญตามเทศกาล	เขมรลาวเดิม ไทยพื้นถิ่น
	ทำบุญส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปี ใหม่ (กวนข้าวเหนียวแดง)	ไทยยวน
เมษายน	แข่งเม็ง	จีน
	สงกรานต์ ลักษณะของการจัด แตกต่างกันตามชาติพันธุ์ เช่น ไทยพื้นถิ่นนมัสการหลวงปู่โ ห้ก ลาวเวียงแห่ดอกไม้	ทุกชาติพันธุ์
	สักการะหลวงพ่อนวมวัดแจ้ง เจริญ (เหยียบหลังกะเหรี่ยง)	
	สงกรานต์ข้าวแช่มอญ ไทยทรง ดำ เอ็นกอนพ่อนแคน เป็นต้น	
พฤษภาคม	ไหว้ต้นไม้	กะเหรี่ยง
	พิธีเสนเฮือน (เสนเรือน)	ไทยทรงดำ
	เลี้ยงผีเฮือน ผีปู่ย่า ตาค้า	ไทยยวน
มิถุนายน	เทศกาลขนมจ้ำง	จีน

เดือน	ประเพณี	ชาติพันธุ์
กรกฎาคม	เข้าพรรษา ทำบุญสลากภัต	เขมรลาวเดิม ลาวเวียง
	เซ็งสะแต็ง	กะเหรี่ยง
	ประเพณีตักบาตรเข้าพรรษา	ไทยพื้นถิ่น มอญ
สิงหาคม	ผูกแขนเรียกขวัญกินข้าวห่อ	กะเหรี่ยง
	สารทจีน	จีน
กันยายน	สารทไทย (กวนกะสารท)	เขมรลาวเดิม
	สารทลาว (แก้อ้อข้าว)	ลาวเวียง
	ตำข้าวเหนียวทำขนมตักบาตร ตักบาตรน้ำผึ้ง	มอญ
	เทศกาลกินเจ	จีน
ตุลาคม	เทศกาลไหว้พระจันทร์	จีน
	ออกพรรษา	ทุกชาติพันธุ์
พฤศจิกายน	ลอยกระทง และลอยกระทง สายของชาวมอญ	ทุกชาติพันธุ์
ธันวาคม	ตำข้าวแม่ไหว้พระ	มอญ
	เทศกาลส่งท้ายวันขึ้นปีใหม่	ทุกชาติพันธุ์

2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับกัญชาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคกลาง พบว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.5.1 งานวิจัยในประเทศ

สัจจา ไกรศรีรัตน์ (2555) ศึกษาเรื่องวัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรีในบริบทของการท่องเที่ยวชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรีในบริบทของการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคงอยู่ของวัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี และเพื่อศึกษาแนวทางการนำวัฒนธรรมของ 8 ชาติพันธุ์มาใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิควิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก รายบุคคล สัมภาษณ์กลุ่มบุคคล และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การบรรยายจะเน้นเนื้อหาตามที่ปรากฏ ไม่นับการตีความหรือการหาความหมายที่ซ่อนไว้เบื้องหลัง

ผลการศึกษเกี่ยวกับ วัฒนธรรมของ 8 ชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยแบ่งวัฒนธรรม ออกเป็น 3 กลุ่มคือ วัฒนธรรมที่เคยปรากฏในอดีตมีการจดบันทึกบอกต่อ แต่ปัจจุบันได้เลือนหายไป แล้ว กลุ่มที่สองได้แก่วัฒนธรรมที่ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบันแต่อาศัยวาระ หรือโอกาสพิเศษในการ แสดงออกเช่น วัฒนธรรมการแต่งกายที่มีการแต่งเฉพาะโอกาสพิเศษ ในช่วงเวลาปกติจะแต่งกายตาม สมัยนิยม หรือภาษาพูดที่จะมีการสื่อสารเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุหรือญาติมิตร เป็นต้น และวัฒนธรรม ที่มีการผลิตสืบทอดมาถึงปัจจุบัน เช่น การบริโภคอาหารพื้นถิ่น งานประเพณี สงกรานต์มอญ สงกรานต์ลาวเวียง สงกรานต์ของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ประเพณีตรุษจีน สารทจีน หรืองาน ประเพณีผูกแขนเรียกขวัญวันกินข้าวห่อของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง เป็นต้น ประเพณีและ วัฒนธรรมที่มีการผลิตซ้ำ แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมและงานประเพณีเหล่านี้ได้ผ่านกระบวนการ เลือกรองจากคนในชุมชนที่จะสืบสานสืบทอด จึงมีการผลิตซ้ำให้คงอยู่ถึงแม้ว่าคุณค่า ความเชื่อ และความหมายแฝงที่มีในอดีตจะเริ่มมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย จึงกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมของ 8 ชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรีมีความคงอยู่ในรูปของการปรับเปลี่ยน และการผสมผสานทางวัฒนธรรม

แนวทางการนำวัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์มาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรมุ่งเน้นไปที่ วัฒนธรรมหรือประเพณีที่ยังคงมีอยู่ในชุมชน เช่น งานประเพณีสงกรานต์ชาติพันธุ์ การใช้อาหารพื้น ถิ่นหรืออาหารชาติพันธุ์เพื่อการท่องเที่ยว งานประเพณีตรุษจีน หรือการท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรม ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงในงานประเพณีผูกแขนเรียกขวัญวันกินข้าวห่อ ประเพณีเหล่านี้ล้วนมีจุด เชื่อมต่อสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ความหมาย อารมณ์ ความรู้สึกที่สามารถส่งผ่านไปยัง นักท่องเที่ยวเป้าหมายเพื่อใช้เป็นสิ่งดึงดูดใจให้มาเที่ยวชมในพื้นที่และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมเหล่านั้นได้ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวควรเริ่มต้นที่งาน ประเพณีสงกรานต์ชาติพันธุ์เนื่องจากตรงกับเทศกาลงานประเพณีหลักของประเทศ เป็นช่วงวันหยุด ยาว เพื่อการเฉลิมฉลอง การจัดงานประเพณีสงกรานต์ชาติพันธุ์ที่คงความเป็นดั้งเดิมเป็นทางเลือก ให้กับคนในพื้นที่หรือนักท่องเที่ยวที่สนใจการเล่นสงกรานต์เชิงอนุรักษ์ได้เข้ามาร่วมเล่นสงกรานต์และ เรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมกับคนในพื้นที่ พร้อมกับการรื้อฟื้นการเล่นพื้นบ้านต่างๆ รวมกับการ จัดแสดงอาหารพื้นถิ่น เป็นการนำงานประเพณีและวัฒนธรรมมาต่อยอดเพิ่มค่าหาจุดต่างให้กับ การท่องเที่ยวของจังหวัดและยังเป็นการฟื้นฟู อนุรักษ์ประเพณีที่สูญหายไปกับพื้นที่ในการแสดงออก อีกครั้งหนึ่ง

สรณัญญา กระสังข์ และคณะ (2556) ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน : กรณีศึกษาบ้านโพธิ์สามัคคี หมู่ที่ 4 ตำบลพิมายเหนือ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการ ชุมชนจากอดีต ถึงปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการ ขับเคลื่อน พัฒนาหมู่บ้านและชุมชน 3) เพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนโดยกระบวนการมี

ส่วนร่วมของประชาชน มีระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนตุลาคม 2555 - เดือนเมษายน 2556 ผลจากการวิจัยได้ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สรุปแนวทางในการบริหารจัดการชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคี การบริหารจัดการชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคี เป็นชุมชนหนึ่งที่มีกิจกรรมการพัฒนาในระดับพื้นที่อย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีแนวทางการบริหารจัดการชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนที่เป็นทางการเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยมีพัฒนาการการบริหารจัดการชุมชนเป็น 3 แนวทาง ดังนี้ แนวทางที่ 1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของหมู่บ้านในช่วงนี้ เป็นช่วงที่ผู้นำ หมู่บ้านได้ระดมคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน โดยอาศัยแรงงานของคนในชุมชน และอาศัยการร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจของคนในหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาถนนหนทางและแหล่งน้ำในชุมชน ซึ่งในช่วงนี้ประชาชนก็ให้ความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้านแบบร่วมแรงแข่งขัน

แนวทางที่ 2 ชุมชนร่วมมือพัฒนาจัดตั้งองค์กรชาวบ้านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในช่วงนี้เป็นช่วงที่หน่วยงานราชการได้ส่งเจ้าหน้าที่มาประจำพื้นที่ และส่งเสริมงานพัฒนาอย่างหลากหลาย โดยมีหน่วยงานนำการพัฒนาในระดับหมู่บ้าน เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นต้น โดยมีกิจกรรมส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการชุมชน เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชน การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้แก่ประชาชน การจัดตั้งกลุ่มองค์กรชาวบ้านขึ้นในชุมชน เช่น ศูนย์สาธิตการตลาด ชุมชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตธัญพืช ชุมชนกลุ่มเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ธนาคารข้าวยุ่งฉาง กลุ่มผลิตโอ่งน้ำเพื่อใช้เอง เป็นต้น ในช่วงนี้เป็นช่วงที่ประชาชนมีความตื่นตัวและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นอย่างดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีกลุ่มองค์กรชุมชนในการสนับสนุนชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในหมู่บ้าน

แนวทางที่ 3 สร้างกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมบทบาทผู้นำและสมาชิกในชุมชน ในช่วงนี้แนวทางการบริหารจัดการชุมชนจะเป็นการดำเนินการเพื่อตอบสนองงานตามนโยบายของรัฐที่ส่งผ่านมายังชุมชน ผ่านงานของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ แต่ทั้งนี้ผู้นำชุมชนก็ผสมผสานแนวคิดในการทำงานแบบเดิมที่มุ่งเน้นการใช้องค์กรในชุมชนเป็นหลักในการทำงาน ถือว่าได้สืบทอดงานเดิมที่ชุมชนได้วางรากฐานไว้ในยุคก่อนและนำแนวทางใหม่มาต่อยอดงานชุมชนให้ดียิ่งขึ้น โดยมีแนวทางในการบริหารจัดการชุมชน เช่น การแปลงนโยบายของรัฐสู่ปฏิบัติการในพื้นที่ การส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา การใช้ระบบคุ้มในการบริหารงานชุมชน เป็นต้น

สรุปกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาของหมู่บ้านโพธิ์สามัคคี จากการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคีมีการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน 3 ลักษณะ ได้แก่

กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบข้อมูลชุมชน ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) การจัดเก็บข้อมูลระดับหมู่บ้าน (กชช 2 ค) การทำบัญชีครัวเรือนรายรับ

รายจ่ายซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ภาครัฐเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมเพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับให้ชุมชนใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และพัฒนาหมู่บ้าน

กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน โดยชุมชนร่วมกันนำข้อมูล ที่ได้จากการจัดเก็บข้อมูลวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนชุมชนหรือแผนพัฒนาหมู่บ้านเป็นเครื่องมือที่ส่งต่อให้ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินกิจกรรมสนับสนุนงานของชุมชนให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน

กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มองค์กรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมีกลุ่มองค์กร 2 แบบ ได้แก่ องค์กรที่ภาครัฐสนับสนุนการดำเนินการ เช่น กองทุนหมู่บ้าน กองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน โครงการ SML เป็นต้น องค์กรที่ชุมชนจัดตั้งเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่ กลุ่มธนาคารข้าว เป็นต้น ซึ่งกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ ต่างสนับสนุนให้ประชาชนมีการรวมกลุ่มและมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น

สรุปรูปแบบการบริหารจัดการชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของชุมชนโพธิ์สามัคคี รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคี จากการดำเนินการพบว่า มีรูปแบบการบริหารจัดการชุมชน 3 รูปแบบ ประกอบด้วย

รูปแบบที่ 1 การจัดตั้งสภาผู้นำชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคี โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการ ในชุมชนจำนวน 25 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ผู้นำตามธรรมชาติ ผู้นำคุ้ม ผู้นำกลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน ดำเนินการประชุมเดือนละ 1 ครั้งเพื่อปรึกษาหารือแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็งและวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาตามความต้องการของชุมชน

รูปแบบที่ 2 สนับสนุนให้มีการจัดกลไกการบริหารจัดการระบบคุ้มในหมู่บ้านโดยมีการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารคุ้มในหมู่บ้านและกระจายอำนาจการทำงานให้คุ้มมีบทบาทในการขับเคลื่อนงานพัฒนาในระบบคุ้มของตนเอง จำนวน 5 คุ้ม ใช้กลยุทธ์การประกวดคุ้มเป็นแนวทางในการกระตุ้นให้แต่ละคุ้มได้พัฒนาตนเองให้มีความชัดเจน ผลจากการดำเนินการ พบว่า แต่ละคุ้มมีความตื่นตัวในการพัฒนาคุ้มตนเองให้มี สภาพแวดล้อมและมีระบบการทำงานที่ดีขึ้น

รูปแบบที่ 3 การจัดทำกฎกติกาหมู่บ้านหรือธรรมนูญชุมชน ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่คนในชุมชนต้องถือปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน โดยมีกฎกติกาครอบคลุมทุกมิติในชุมชนเป็นข้อปฏิบัติที่คนในชุมชนยินดีถือปฏิบัติร่วมกัน มีจำนวน 12 ข้อ ผลการดำเนินการ พบว่า คริวเรือนในชุมชนได้นำกฎกติกาเหล่านี้ไปใช้เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ผลจากการดำเนินการวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นดำเนินงานตามกระบวนการวิจัย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาข้อมูลชุมชน และนำข้อมูลมาสนับสนุนส่งเสริมกระบวนการในการบริหารจัดการชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนสืบไป

เจริญ ศรีศศลักษณ์ (2557) ทำการวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ โดยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม (2) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม (3) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม และ (4) แนวทางในการอนุรักษ์ ประเพณีและวัฒนธรรมวิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ จำนวน 4 คน ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน และ ประชากรบ้านสะแกราย จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เจาะลึกทั้งมีโครงสร้างและไม่มี โครงสร้างการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม อพยพมาจาก อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ได้ประมาณ 100 กว่าปีแล้ว สาเหตุมาจากไม่ต้องการแก่งแย่งที่ดินทำ มาหากิน (2) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงจากสังคมปิด เป็นสังคมเปิด จากที่เคยอยู่แบบโดดเดี่ยวพัฒนาไปสู่การมีความสัมพันธ์กับประชาชนทั่วไป สืบเนื่องจากการศึกษาอาชีพและการแต่งงานนอกกลุ่ม การพัฒนาด้านต่างๆ เกิดขึ้นในช่วงหลังปี พ.ศ. 2500 ซึ่งรัฐบาลประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ และมีการเปลี่ยนแปลงเห็นได้ชัด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา เช่น เส้นทางคมนาคม การรักษาทางการแพทย์ ส่วนทาง วัฒนธรรมพบว่า ในด้าน ประเพณี ภาษา อาชีพ และวิถีการดำรงชีวิตตลอดจนบ้านพักอาศัยก็เปลี่ยนแปลงจากแบบ บ้านไทยดำดั้งเดิมมาเป็นแบบสมัยนิยมปัจจุบัน (3) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การดำรงวิถีชีวิตดั้งเดิม ปรับเปลี่ยนไป มีการพัฒนาด้านต่างๆ เพื่อให้มีความสอดคล้องต่อสังคมภายนอก และทาง วัฒนธรรมไม่เกิดผลกระทบ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงด้านการปรับให้สอดคล้องต่อยุคสมัย แต่ยังคงดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิม (4) แนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ควรมีการสร้างจิตสำนึกให้กับกลุ่มชาติ พันธุ์ไทยดำบ้านสะแกราย โดยการถ่ายทอด ความรู้จากผู้ที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำดั้งเดิมอย่างถ่องแท้ และการสนับสนุนด้านการงบประมาณจากภาครัฐ เพื่อจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

ศรัณยา อัดถากร, รังสรรค์ สิงห์เลิศ และ กริชพัฒน์ ภูวนา (2558) ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุข : กรณีศึกษาหินปูน อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบริบทปัญหาและความต้องการของชุมชนบ้านหินปูน 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุข และ 3) ทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุขบ้านหินปูน กลุ่มเป้าหมายเป็นหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 29 ครัวเรือน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มเจาะ เครื่องมือที่ใช้ใน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสอบความแปรปรวนหลายตัวแปรตาม (MANOVA : Repeated Measure) สรุปผลการวิจัยพบว่า

1. ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา เลี้ยงสัตว์ โดยอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติ หัวหน้าครัวเรือนต้องการเรียนรู้เรื่องการเลี้ยงปลา การทำปุ๋ยชีวภาพ การเลี้ยงกบ การเลี้ยงจิ้งหรีด การเลี้ยงวัว การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษตามลำดับ

2. รูปแบบการพัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุข แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา 2) ศึกษาความต้องการของชุมชน 3) ร่วมกันร่างกิจกรรมการพัฒนาที่เน้นเศรษฐกิจพอเพียง 4) ร่วมกันพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกิจกรรมโครงการที่จะนำมาพัฒนา 5) ทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนา และ 6) สรุปและเผยแพร่องค์ความรู้ชุมชน

3. หลังการเข้าร่วมโครงการพัฒนาตามรูปแบบที่ร่วมกันสร้างขึ้น ประชาชนมีความอยู่ดีมีสุข และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุขแตกต่างจากก่อนเข้าร่วมโครงการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลการนำรูปแบบการพัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุขไปปฏิบัติทำให้ครัวเรือนเกิดผลดีทั้งด้านการลดค่าใช้จ่ายและการเพิ่มรายได้ ตลอดจนทำให้มีความพึงพอใจมากขึ้น

เจริญ คำปิ่นใจ (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการชุมชนเพื่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม กรณีศึกษา หมู่บ้านเกษตรใหม่ ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและบริบทของชุมชน 2) เพื่อศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมของประชาชน 3) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ของประชาชน 4) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการชุมชนเพื่อการอยู่ร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม การวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสนทนากลุ่มย่อย

ผลการวิจัยพบว่า ในอดีตหมู่บ้านเกษตรใหม่เป็นหมู่บ้านที่เป็นพื้นที่ติดกับป่าสงวนแห่งชาติ มีประชากรที่อาศัยอยู่ไม่หนาแน่น สภาพความเป็นอยู่อาศัยระบบการพึ่งพากันในระบบเครือญาติ ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันมีประชาชนจากแหล่งอื่นย้ายถิ่นเข้ามาอยู่อาศัยในหมู่บ้านเกษตรใหม่เป็นจำนวนมาก ปัจจุบันมีประชาชนจากแหล่งอื่นย้ายถิ่นเข้ามาอยู่อาศัยในหมู่บ้านเกษตรใหม่เป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนต่างจังหวัดและกลุ่มชนเผ่าต่างๆ และชาวต่างชาติ จนนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต่างๆ และวิถีชีวิตความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผลของการย้ายถิ่น

เข้ามาอยู่ในชุมชนเกษตรใหม่ ก่อให้เกิดการมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น วัฒนธรรมเผ่าลีซอ วัฒนธรรมไทยใหญ่ วัฒนธรรมภาคเหนือ วัฒนธรรมภาคอีสาน วัฒนธรรมภาคกลาง วัฒนธรรมภาคใต้ และวัฒนธรรมต่างชาติ ด้วยปฏิสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันของประชากรที่หลากหลาย วัฒนธรรมจึงมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน มีทั้งในเชิงสร้างสรรค์และเชิงการก่อให้เกิดปัญหา

คทาเทพ พงศ์ทอง (2560) ทำการวิจัยเรื่องตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหมากขาม และบ้านหมากม่วง ในเขตเทศบาลตำบลไทรรัฐ ยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อนำเสนอตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนบ้านหมากขาม และบ้านหมากม่วง ในเขตตำบลไทรรัฐ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 2) เพื่อศึกษาการจัดการวัฒนธรรมของชุมชน 3) เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนในชุมชนต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรม การวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ 30 คน และใช้การวิเคราะห์ตีความควบคู่บริบทและใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบเพื่อให้เกิดความชัดเจนเป็นรูปธรรม

ผลการศึกษาพบว่า 1) ตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหมากขาม และบ้านหมากม่วง ในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้บูรณาการวงจร Deming (PDCA) และขับเคลื่อนผ่านกลไก “คชศร (ครอบครัว ชุมชน ศาสนา รัฐ) ดังนี้ 1) การวางแผน (Plan) เช่น การประเมินความสำคัญของกิจกรรมทางวัฒนธรรม การรวมกลุ่มผู้นำกิจกรรม การวางแผนการดำเนินการ การจัดสรรทรัพยากร การพิจารณาอุปสรรคและการสนับสนุนการเสนอโครงการ และอื่น ๆ 2) การปฏิบัติตามแผน (Do) จำแนกแนวทางการจัดการวัฒนธรรมเป็น 3 แนวทาง ได้แก่ A) อนุรักษ์ รื้อฟื้นต่อยอด ในกิจกรรมที่มีแนวโน้มจะสูญหายหรือสามารถพัฒนาได้ B) เผยแพร่ ในกิจกรรมที่ยังดำรงอยู่แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชนที่มีประสิทธิภาพ C) สืบสานในกิจกรรมที่มีความเป็นไปได้ที่จะประชาสัมพันธ์ออกสู่สาธารณะ 3) การตรวจสอบ (Check) ประเมินจากสรุปผลการจัดกิจกรรมสามารถแยกประเมินตามแผนย่อยที่ละขั้นตอนและแยกตามฝ่าย 4) การปรับปรุงการดำเนินการ (Act) มีการบันทึกและเก็บทะเบียนประวัติการจัดกิจกรรม จัดทำคู่มือและฐานข้อมูลที่เป็นเสนอแนะและวางแผนเพื่อการจัดในครั้งต่อไป

2) ชุมชนมีแนวทางการจัดการวัฒนธรรมชุมชนสอดคล้องกับวงจร Deming อันสามารถปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมและปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทได้อย่างเหมาะสม

3) ทัศนคติของประชาชนในชุมชนมีความชัดเจนในความต้องการรักษาอัตลักษณ์ วัฒนธรรมท้องถิ่นอันสะท้อนชาติพันธุ์ ทั้งไทย มอญและจีนของตนเองเอาไว้ และมีความเป็นไปได้สูงในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ ชุมชนควรสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง อาทิ การประสานภาครัฐและเอกชน การทำระบบการจัดการและการเสนอโครงการเพื่อจัดสรรงบประมาณ

การวางแผนการประชาสัมพันธ์ภายในและภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบฐานข้อมูลเพื่อการศึกษา อนุรักษ์ เผยแพร่ และสืบสานอย่างยั่งยืน

อภิชาติ ไขษิตวานิช (2560) ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานของชุมชนต้นแบบจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอู่ทอง และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 3) ศึกษาผลของรูปแบบฯ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชน อย่างเป็นทางการ จำนวน 116 คน 2) ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 68 คน และ 3) สมาชิกในชุมชนต้นแบบ จำนวน 141 คน 4) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน 5) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน 6) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนมอญ ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัด ลพบุรี จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 3 ฉบับ 2) ร่างรูปแบบฯ 3) รูปแบบฯ 4) โครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ 4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของประเด็นที่ได้จากข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการดำเนินงาน และระดับความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นระดับการดำเนินด้านลักษณะการบริหารจัดการและด้านกระบวนการบริหารจัดการอยู่ในระดับปานกลาง 2) รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ลักษณะของผู้นำและสมาชิกในชุมชน ส่วนที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการ ส่วนที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการชุมชน ส่วนที่ 4 การเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่วนที่ 5 การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นรูปแบบฯ ที่สามารถนำไปใช้ได้โดยการปรับให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชน

ชวดี โกศล (2561) ทำการวิจัย เรื่องการบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง ที่มีผลต่อการอยู่รอดของกลุ่มชาติพันธุ์ 2) ศึกษากลยุทธ์ในการจัดการความรู้เพื่อดำรงอยู่ในระบบการเมืองการปกครอง ผ่านการมีส่วนร่วม เพื่อหาแนวทางในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ อนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และ 3) พัฒนารูปแบบนำมาประยุกต์ใช้เป็นโมเดลในการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ ต่อไป วิธีการศึกษาเป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายรูปแบบ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การศึกษาพบว่า ในการรวมตัวของประชาชนในท้องถิ่น ทำให้เกิดพลังของกิจกรรมทางด้านการเมืองในการต่อรอง ใช้พลังของ

การรวมตัวของชาติพันธุ์ขับเคลื่อนนโยบายต่างๆ ของรัฐร่วมกับคนในท้องถิ่นในเชิงสร้างสรรค์ในทางเศรษฐกิจได้ต่อยอดที่มาจากทุนทางสังคมได้กำหนดขอบเขตนำพื้นที่ทางวัฒนธรรมมารวมกลุ่ม โดยมีเป้าหมายนำวัฒนธรรมมาเป็นแนวทางพัฒนาเป็นพื้นฐานต่อยอดในเรื่องของสังคมคือ การสร้างความเข้มแข็ง ความอบอุ่น สร้างความสามัคคีในชุมชน โดยใช้วัฒนธรรมหล่อหลอมเป็นการสร้างรายได้และสามารถยึดเป็นอาชีพหลักและเสริม ซึ่งนำวัฒนธรรมไปผนวกกับเรื่องเศรษฐกิจ สร้างให้เป็นเมืองของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีการวางแผนบริหารจัดการโดยอาศัย “วัฒนธรรมรากฐาน” (area based approach)

นางนุช ศรีสุข และเบญญาดา กระจำแจ้ง (2563) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนต้นแบบบ้านคลองอาราง จังหวัดสระแก้ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านคลองอาราง จังหวัดสระแก้ว การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาเฉพาะกรณี เลือกศึกษาบ้านคลองอาราง จังหวัดสระแก้ว ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการสร้างข้อสรุปจากวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนต้นแบบบ้านคลองอารางน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยใช้ธรรมนุญสุภาพหมู่บ้านคลองอาราง เป็นธรรมนุญที่ทำให้ชุมชนได้เรียนรู้เท่าทันสิ่งต่าง ๆ เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ 2 เงื่อนไขพื้นฐาน คือ การมีความรอบรู้และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการดำเนินการ ซึ่งนำมาซึ่งความสำเร็จของหมู่บ้านคลองอาราง คือ การดึงจุดเด่นจุดแข็ง นั่นคือวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนมาเป็นแนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง พบว่า ชุมชนต้นแบบบ้านคลองอารางได้มีการ ดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริม การมีส่วนร่วม การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน โดยชุมชนคลองอารางจึงถือว่าเป็นชุมชนต้นแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุน สามารถพัฒนาโดยใช้แนวทาง “ธรรมนุญสุภาพ” เข้ามาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาจนเกิดเป็นรูปธรรมได้ข้อค้นพบที่สำคัญคือ 1. ชุมชนมีกลไกคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนสามารถนำพาหมู่บ้านที่มีปัญหาไปสู่หมู่บ้านที่มีความเข้มแข็ง 2. การมีส่วนร่วมจากทุกหลังคาเรือน ทุกกลุ่มวัยที่ชัดเจน 3. การมีกระบวนการที่ชุมชนที่สามารถสร้างปรากฏการณ์ชุมชนเข้มแข็งได้ด้วยความสามารถในการพึ่งตนเอง 4. ชุมชนต้นแบบบ้านคลองอารางมีผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นชัดเจน และมีการเปลี่ยนแปลง

อย่างเห็นได้ชัด 5. การมีบทเรียนที่สามารถขยายผลไปยังชุมชนอื่นได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าชุมชนต้นแบบบ้านคลองอารางสามารถขยายบทเรียนทั้งในชุมชนและยังเป็นศูนย์เรียนรู้สำหรับชุมชนต่าง ๆ โดยที่สำคัญ คือ มีการนำไปขยายผลเพื่อสร้างการเรียนรู้ใหม่อยู่เสมอ จุดเด่นสำคัญที่น่าชื่นชมของชุมชนคือ ให้ความสำคัญ คือ กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการคิด การตัดสินใจ และการกำหนด “ข้อตกลงร่วมกัน” แก้ไขปัญหา สร้างและปรับสมดุลใหม่ในวิถีชุมชนอย่างยั่งยืนบนกระแสของความเปลี่ยนแปลง

เจษฎา เนตะวงศ์ (2564) ทำวิจัยเรื่องพลวัตการสร้างความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในประเทศไทยศึกษาผ่านแนวคิดฟิลด์ของบูดเยอร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในประเทศไทยภายใต้การพัฒนาไปสู่ความทันสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต และวิเคราะห์ให้เห็นปฏิบัติการและการต่อรองความหมายของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในฐานะสนามของความเป็นชาติพันธุ์ที่ถูกประกอบสร้างขึ้น โดยใช้แนวคิดสนามทุน และฮาบิทัสของบูร์ดิเยอร์ มาใช้เป็นกรอบในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ โดยเลือกใช้วิธีวิทยาแบบชาติพันธุ์วรรณาแนววิพากษ์ เป็นวิธีวิทยาในการศึกษาและทำความเข้าใจปรากฏการณ์และเผยให้เห็นโครงสร้างและพลังที่อยู่เบื้องหลัง ตลอดจนการเสนอทางเลือกสำหรับการ พัฒนาด้านชาติพันธุ์ที่หลากหลายมากขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ในยุคก่อนทันสมัยสนามของความเป็นชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงมีโครงสร้างที่ประกอบด้วย กฎเกณฑ์ กติกา ระเบียบแบบแผน แนวปฏิบัติ ทุนที่สัมพันธ์อยู่กับธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ โดยมีผู้นำทางจิตวิญญาณเป็นผู้ถือครองทุนวัฒนธรรมสูงสุดในการควบคุมจัดการกำกับวิถีปฏิบัติของชาวกะเหรี่ยง อย่างไรก็ตามเมื่อกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยได้แพร่กระจายเข้าสู่ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ได้ปรากฏผู้เล่นภายในสนามที่หลากหลายมากขึ้น ที่มาพร้อมทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นองค์ความรู้แบบใหม่ที่ถูกนำเข้ามาภายในสนามของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ส่งผลให้ โครงสร้างของสนามต้องถูกปรับเปลี่ยน ทั้งในด้านกฎกติกา ระเบียบแบบแผน แนวปฏิบัติ ตลอดจนทุนที่มี กระทั่งเมื่อเข้าสู่ยุคทันสมัยที่ให้ความสำคัญกับการเคารพในสิทธิทางวัฒนธรรมและเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นชาติพันธุ์ได้ถูกให้ความสำคัญอย่างหลากหลาย ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงต่างก็มีปฏิบัติการที่แสดงให้เห็นการปรับตัวและต่อรองความหมายของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโดยเลือกใช้ความโดดเด่นของชุมชนทั้งในด้านการอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรม การจัดการทรัพยากรธรรม และการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แสดงให้เห็นกลยุทธ์ในการสะสม แสวงหา และปรับใช้ทุนภายในสนามเพื่อให้ได้รับการยอมรับและดำรงอยู่ร่วมกับการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี

ลลิตา หลักไชย (2564) ทำการวิจัยเรื่องการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลีซู (ห้วยระแห่) หมู่ 21 ตำบลแม่สลิ้น มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อ 1) ศึกษาสภาพสังคมโดยทั่วไปของชุมชนลีซู ห้วยระแห่ หมู่ 21 ตำบลแม่สลิ้น อำเภอสรีสชนาลัย จังหวัดสุโขทัย 2) ศึกษาวิถีชีวิต ประเพณีที่สำคัญของชาว

ลือชู่ หัวยระแท้ ทั้งกลุ่มชาวลือชู่ที่นับถือความเชื่อดั้งเดิม และกลุ่มลือชู่ที่นับถือศาสนาคริสต์ 3) ศึกษา อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การสร้างพื้นที่ทางสังคมของชาวลือชู่ หัวยระแท้ หมู่ 21 ตำบลแม่สิน อำเภอ ศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยทำการเก็บข้อมูลด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการเก็บรวบรวม ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ลือชู่ พร้อมทั้งศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการศึกษา เบื้องต้น หลังจากนั้นผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในหมู่บ้านลือชู่ หัวยระแท้ อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัด สุโขทัย ในระหว่างช่วงเดือนมีนาคม 2564 - เดือนมีนาคม 2565

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ลือชู่ หัวยระแท้ ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัด สุโขทัย แม้จะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่มีการอพยพมาจากหลากหลายพื้นที่ ส่งผลให้สภาพสังคม ของหมู่บ้านลือชู่ หัวยระแท้ในปัจจุบันมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แบ่งเป็นวัฒนธรรมของชาวลือชู่กลุ่ม นับถือความเชื่อดั้งเดิม (ผี) และชาวลือชู่กลุ่มนับถือศาสนาคริสต์อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน หากแต่สำนึก ทางชาติพันธุ์ของชาวลือชู่ หัวยระแท้ทั้งสองวัฒนธรรมนี้สะท้อนความสัมพันธ์กับความเชื่ออันเป็น รากเหง้าของกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมผ่านประเพณีเต็นจะคี ที่ยังคงยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างเหนียว แน่น ในพิธีเฉลิมฉลองวันตรุษจีน โดยการเต้นจะคีถูกจัดขึ้นไม่เพียงแต่ในงานขึ้นปีใหม่ของกลุ่มผู้นับ ถือศาสนาพุทธ หากแต่เป็นประเพณีที่กระชับความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน และเป็นเครื่องมือที่ แสดงถึงความเหนียวแน่นทางชาติพันธุ์ที่แม้จะต่างศาสนากัน หากแต่มีความแน่นแฟ้นกันในชุมชน เพราะไม่เพียงแต่ชาวลือชู่ที่นับถือศาสนาพุทธเท่านั้น ทว่าชาวลือชู่ที่ละทิ้งการนับถือผีแล้วหันมาเป็น คริสต์เตียนก็ได้เข้าร่วมพิธีเต็นจะคีร่วมกับชาวลือชู่กลุ่มพุทธ โดยมิได้มีข้อห้ามหรือความขัดแย้งแต่อย่าง ไต อีกทั้งการเต้นจะคีของชาวลือชู่ หัวยระแท้ ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างพื้นที่ทางสังคม ต่อการธำรงอัตลักษณ์ของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ท่ามกลางความหลากหลายของกลุ่มชาติ พันธุ์อื่นในจังหวัดสุโขทัย ทั้งยังแสดงออกถึงอำนาจความสามัคคีและสำนึกทางชาติพันธุ์ที่แม้จะมี ความต่างทางการนับถือศาสนา แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันบนความสามัคคีได้ ต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์บน พื้นที่สูงกลุ่มอื่นที่จักต้องนับถือศาสนาเดียวและกีดกันศาสนาที่แตกต่างจากหมู่บ้านตนเองออกไป ดังนั้น อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวลือชู่ หัวยระแท้ที่อยู่ร่วมกันแบบความเชื่อดั้งเดิม และความเชื่อแบบ คริสต์ สำหรับพวกเขาคืออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านอย่างหนึ่ง ที่ทำให้คนภายนอกรับรู้ว่ ชุมชนลือชู่ หัวย ระแท้ ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย มิได้ปิดกั้นทางการนับถือศาสนา และเป็นการขยายโอกาสทางวัฒนธรรม ผ่านการสร้างพื้นที่ทางสังคมในรูปแบบพหุวัฒนธรรม ทั้งเป็น ฐานอำนาจที่นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิทางสังคมให้เกิดขึ้นในชุมชนหัวยระแท้

วีระชาติ ภักดี (2565) กล่าวในบทความวิชาการเรื่อง การบริหารการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ไทยบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมว่า การตั้งถิ่นฐานของชุมชนมีปัจจัยให้พิจารณาได้แก่ สภาพ ภูมิศาสตร์ (พื้นที่) จำนวนประชากร วิถีชีวิต ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์รวมถึงกลไกควบคุม ทางสังคมอื่นๆ เช่น ศาสนา ความเชื่อ เป็นต้น กระแสระบบนายทุนและความเป็นสมัยใหม่ สะท้อนให้

เห็นบทเรียนการพัฒนาระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ การจัดการและแย่งชิง รวมถึงผลกระทบจากโครงการของรัฐหรือนโยบายของรัฐที่เน้นแต่การพัฒนาส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของ ผู้คนและส่งผลกระทบต่อความเสื่อมและการล่มสลายของความเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมในแต่ละท้องถิ่น แต่ใน ความเป็นวัฒนธรรมนั้นจะมีวิวัฒนาการไปอย่างช้าๆ ดังนั้น การสื่อสารทางสังคมที่ดีมีความสำคัญที่ ช่วยให้อวัฒนธรรมเกิดการถ่ายทอด สืบทอด ดำเนินต่อไปได้ ต้องมีปัจจัยมาเกื้อหนุน เช่น โครงสร้างของ สังคม ความเป็นอิสระทางความคิด นโยบายที่ดีของรัฐ ซึ่งการจะพัฒนาท้องถิ่น สังคม หรือแม้แต่ ประเทศ ต้องมองทั้งแบบองค์รวมและแบบแยกส่วน (เฉพาะด้าน) จะช่วยทำให้เข้าใจและมองเห็น ความจริงได้ชัดเจน โดยเฉพาะส่วนท้องถิ่นที่มีปัจจัยทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จำเป็นอย่างยิ่ง ต้องอาศัยคนในท้องถิ่นเป็นผู้ร่วมสร้าง คือ ต้องสร้างจากคนในไม่ใช่ถูกสร้างจากคนนอกหรือจาก ข้อกำหนดของรัฐหรือจากประวัติศาสตร์ของรัฐ ต้องทำให้มีความสำนึกร่วมกันสู่การสร้างประชาสังคม ในท้องถิ่น จนพัฒนาไปสู่การเกิดสัญญา ประชาคม นอกเหนือจากปัจจัยดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้อง อิงเรื่องของกฎหมาย การเมืองและการบริหารบ้านเมืองที่ดี รวมถึงแนวทางการปกครองตนเองที่ มุ่งเน้นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลเมือง เมื่อพลเมืองมีความรู้ความเข้าใจจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ ในการพัฒนาทั้งการจัดการตัวตนและท้องถิ่นให้ยั่งยืนได้

ณัฐแก้ว ช้องรอด (2565) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการชุมชน โดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการชุมชนและ นำเสนอรูปแบบการพัฒนาและเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารจัดการชุมชนโดยรอบอุทยาน ประวัติศาสตร์ ศรีเทพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการและตัวแทนสมาชิกที่อยู่ในชุมชน โดยรอบอุทยาน ประวัติศาสตร์ศรีเทพ หน่วยงานราชการและเอกชน จำนวน 185 คน ใช้แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการค้นหาศักยภาพ นำข้อมูล รายละเอียดที่ได้ มาสรุปและเสนอเป็นรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมอย่าง เหมาะสมกับชุมชนของตำบลศรีเทพ ผลการศึกษาพบว่าชุมชนตำบลศรีเทพ มีการดำเนินโครงการ บริหารจัดการ ชุมชน ใน 2 รูปแบบ คือ 1. รูปแบบโครงสร้างการบริหารจัดการตามแบบของ กระทรวงมหาดไทย 2. รูปแบบการแบ่งย่อยออกเป็นคุ้ม ประมาณ 8-9 คุ้ม ซึ่งรูปแบบนี้มี ประสิทธิภาพมาก ดูได้จากการพัฒนาด้านต่างๆ ของคุ้ม เช่น ชุมชนมีระเบียบ สะอาด ปลอดภัย มีความร่วมมือสร้างกลุ่มพัฒนาอาชีพ เสริมรายได้ให้กับสมาชิกของชุมชน ส่วนการนำเสนอรูปแบบ การพัฒนาและเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารจัดการชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรี เทพนั้น ผู้วิจัยเสนอรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วม โดยการสร้างเป็นกลุ่ม อาชีพขึ้น มีโครงสร้างการบริหารจัดการแบ่งอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ สมาชิกของชุมชนเป็น คณะกรรมการร่วมเป็นการสร้างกลุ่มขึ้นมาจากปัญหาและความต้องการของชุมชนโดยตรง มี หน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาสนับสนุน

มัทรี สีมา, อำพร กันทา และวรัญญูคุณันต์ รัตนะมงคลชัย (2565) ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนชาติพันธุ์ม้งเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนชาติพันธุ์ม้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยเก็บ ข้อมูลจากประชากรชาติพันธุ์ม้งที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านม้ง 5 หมู่บ้าน จำนวน 400 คน โดยใช้รูปแบบ การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านแม่สาใหม่ หมู่บ้านบวกจั่น หมู่บ้านผานกกก และหมู่บ้านแม่สาใหม่ต้องการมีส่วนร่วมในการได้รับ ผลประโยชน์จากการดำเนินงานหรือกิจกรรมของหมู่บ้านมากที่สุด ส่วนกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านบวกเตย มีความต้องการในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนมากที่สุด ทั้งนี้ผลการศึกษการมีส่วนร่วมของ ชุมชนชาติพันธุ์ม้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่พบว่า กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านบวกเตย หมู่บ้านผานกกก และหมู่บ้านแม่สาใหม่มีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากที่สุด สำหรับกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านแม่สาใหม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือกิจกรรมของหมู่บ้านมากที่สุด และกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านบวกจั่นมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด

2.5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Ozgul Keles และ Tezer Battal (2017) กล่าวในการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการวัฒนธรรม นวัตกรรมว่า รัฐบาล บริษัท มหาวิทยาลัย สถาบัน และบุคคลต่างๆ ทั่วโลกต่างให้ความสำคัญกับ นวัตกรรม ดังจะเห็นได้จากการประชุมของแต่ละองค์กร และบางองค์กรได้ประกาศให้วัฒนธรรมเป็น เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ แต่สำหรับบางองค์กรได้กำหนดให้วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต การพัฒนาองค์กรขึ้นอยู่กับความสามารถของมนุษย์มากขึ้นกว่าเดิม ไม่ใช่แค่เขาวนปัญญา อารมณ์ ผู้บริหาร ประสบการณ์ และทางกายภาพทางความสามารถของมนุษย์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงความคิดสร้างสรรค์ จิตวิญญาณ ความกระตือรือร้น แรงจูงใจ และเขาวนทางสังคมในขณะนี้ หากพิจารณาดูจะเห็นว่าเมื่อสิ่งประดิษฐ์มี คุณค่า ก็จะเป็นนวัตกรรม แม้ว่านวัตกรรมจะเริ่มต้นด้วยมนุษย์ แต่เป็นการยากที่จะระบุ นัก ประดิษฐ์คนแรกในประวัติศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงจากองค์กรแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องมีองค์กรแห่ง การคิดเพื่อให้สามารถรักษาวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรมไว้ได้ วัฒนธรรมนวัตกรรมที่ชาญฉลาด สร้างสรรค์ และมีพลวัตจะช่วยให้องค์กรต่างๆ มองเห็นมูลค่าของการประดิษฐ์ โดยการวิจัยนี้จะมีการ ทบทวนเกี่ยวกับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัย สถาบัน การปฏิวัติอุตสาหกรรม และ ระบบการจัดการ เพื่อให้เข้าใจถึงวิวัฒนาการของแนวคิดเรื่องนวัตกรรม โดยการนำเสนอ IVALUE7 ซึ่งเป็นโมเดลการจัดการสำหรับนวัตกรรมอัจฉริยะแบบไดนามิกวัฒนธรรมองค์กร

Delia Baldassarri และ Maria Abrascal (2020) ศึกษาเรื่องความหลากหลายและ พฤติกรรมเชิงสังคม พบว่า การย้ายถิ่นฐานและโลกาภิวัตน์ได้กระตุ้นความสนใจต่อผลกระทบของ ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในสังคมตะวันตก นักวิชาการส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่ว่าความหลากหลาย

บ่อนทำลายความไว้วางใจ ทูตทางสังคม และการจัดหาสินค้าโดยรวมหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ประเภทของความเป็นกันเองที่ช่วยให้สังคมที่แตกต่างกันทำงานได้นั้นแตกต่างจากความสามัคคีในกลุ่มที่ยึดชุมชนที่เป็นเนื้อเดียวกันไว้ด้วยกัน การทำงานร่วมกันทางสังคมในสังคมพหุชาติพันธุ์ขึ้นอยู่กับว่าพฤติกรรมทางสังคมขยายออกไปเกินเครือข่ายที่ใกล้ชิดและขอบเขตในกลุ่มหรือไม่ เราระบุคุณลักษณะสองประการของสังคมยุคใหม่ ได้แก่ ความแตกต่างทางสังคมและการพึ่งพาซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถปูทางไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์กับผู้อื่นที่ไม่เหมือนกัน การปรับตัวทางสังคมต่อความหลากหลายจะนำไปสู่การบูรณาการหรือการแบ่งแยกหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่ครอบครองโดยชนกลุ่มน้อยและผู้อพยพในโครงสร้างทางสังคมและระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนการจัดการของสถาบันที่กำหนดการรวมทางการเมืองของพวกเขา

Meléndez-Luces, et al. (2021) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของนักเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์: การวิจัยจากการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชาวอียิปซี พบว่า การศึกษาระหว่างวัฒนธรรมเป็นคุณลักษณะสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์การรวมกลุ่มที่มุ่งเป้าไปที่นักเรียนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ แนวทางการเปลี่ยนแปลงต่อการเรียนรู้ เช่น การสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม (CRT) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการตอบสนองความต้องการด้านการศึกษาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการอยู่ร่วมกันระหว่างชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์และสังคมกระแสหลัก ดังนั้นการเป็นตัวแทนทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชุมชนเหล่านี้จึงมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้เฝ้าประตูเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์เชิงบวกในด้านการศึกษาแบบเรียนรวม บทความนี้สำรวจงานวิจัยที่อิงจากกรณีศึกษาที่ดำเนินการในโรงเรียนมัธยมปลายที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสเปน เพื่อพัฒนาเรื่องราวการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จหลังจากนำวิธี CRT มาใช้ในการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศสำหรับการพัฒนา บทความนี้จะตรวจสอบวิธีการศึกษาของนักเรียนชาวโรมา-อียิปซี และก้าวไปข้างหน้ากับการศึกษาก่อนหน้านี้ที่รับรองความสำเร็จของการใช้วิธีการนี้ในหมู่นักเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์เพื่อรวมไว้ในระบบการศึกษา การศึกษาระหว่างวัฒนธรรมและพหุภาษาเป็นคุณลักษณะสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์การรวมกลุ่มที่มุ่งเป้าไปที่นักเรียนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ บทความนี้ประกอบด้วยการวิจัยที่อิงจากกรณีศึกษาที่ดำเนินการในโรงเรียนมัธยมปลายที่ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของสเปน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) การมีส่วนร่วมของนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียนกระแสหลักผ่านการบูรณาการวัฒนธรรมของพวกเขา 2) การพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ 3) เพิ่มการเข้าเรียนในโรงเรียนของนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเหล่านี้ระเบียบวิธีสอนแบบตอบสนองทางวัฒนธรรม (CRT) จึงถูกนำมาใช้ CRT ถือเป็นส่วนสำคัญในการตอบสนองความต้องการด้านการศึกษาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการอยู่ร่วมกันระหว่างชนกลุ่มน้อยและชุมชนทั่วไป หลังจากรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่า: แรงจูงใจของนักเรียนที่มีความ

หลากหลายทางชาติพันธุ์เพิ่มขึ้น มันยังขยายทักษะทางสังคมในหมู่เพื่อนฝูงด้วย พวกเขามองเห็นได้มากขึ้น และในที่สุด ผู้เรียนทั้งที่หลากหลายและไม่หลากหลายก็พัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษของพวกเขา ส่วนการอภิปรายระบุว่า การใช้ระเบียบวิธี CRT ที่ใช้กันทั่วไปกับนักเรียนชาวแอฟริกันอเมริกันและชนพื้นเมืองอเมริกันยังเกี่ยวข้องกับนักเรียนชาวโรมา-ยิปซีที่เข้าร่วมในการศึกษานี้ด้วย

Lam, Ho Cheong (2022) ทำการวิจัยเรื่องความเข้าใจของครูเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม: ปრაกฏการณ์ของเด็กที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในฮ่องกง โดยผลวิจัยพบว่า ในฮ่องกง การสอนเด็กที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ (เช่น ชาวอินเดีย ปากีสถาน เนปาล) กลายเป็นประเด็นเร่งด่วนเมื่อเร็ว ๆ นี้ ในฐานะนักการศึกษาครู เราเชื่อว่าประเด็นสำคัญของปัญหานี้ อยู่ที่ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษานี้นำกรอบทางทฤษฎีของปรากฏการณ์วิทยามาใช้เพื่อศึกษาคำถามที่ว่า อะไรคือวิธีที่ครูมองเด็กที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในเชิงคุณภาพที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน เราคัดเลือกครูโรงเรียนอนุบาลที่ให้บริการ 81 คน และดำเนินการสัมภาษณ์ และ/หรือรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานสอนของพวกเขา มีการระบุวิธีการมองเห็นวิธี: เด็กที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ถูกมองว่าเป็น: (A) เป็นกลุ่มเดียวกัน (B) ไม่ใช่คนท้องถิ่นในฮ่องกง (C) ต้องการการสนับสนุนและขาดแคลน และ (D) ทุ่มเทมากเกินไปให้กับ วัฒนธรรมของตนเอง เราแนะนำให้นักการศึกษาครูหรือเกี่ยวกับคำอธิบายวิธีในการมองเห็นกับครู ผลการวิจัยครั้งนี้มีส่วนทำให้เกิดความรู้ด้านการสอนของนักการศึกษาครูเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครู

Roaa Ali and Bridget Byrne (2022) ทำวิจัยเรื่องปัญหาเกี่ยวกับความหลากหลาย: วัฒนธรรมและความไม่เท่าเทียมกันทางชาติพันธุ์ พบว่า ความหลากหลายได้กลายเป็นที่ต้องการมากขึ้นในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และวัฒนธรรม (CCIs) โดยมีบทบาทสำคัญในนโยบายของสถาบันการจ้างงานที่หลายได้รับแรงผลักดันจากทางเศรษฐกิจและสังคม และในแง่ของชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นจุดเน้นของบทความนี้ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ด้วยระดับของความไม่เท่าเทียมกันทางชาติพันธุ์ภายใน CCIs บทความนี้ให้เหตุผลว่าความก้าวหน้าที่ช้าในการพัฒนาความเท่าเทียมทางชาติพันธุ์ใน CCIs เกี่ยวข้องกับความหลากหลาย ซึ่งกลายเป็นแนวทางปฏิบัติที่ขาดประสิทธิภาพและถ่ายทอดมาสู่วิวัฒนาการของความหลากหลายใน CCIs จากการเรียกร้องอย่างไม่เต็มใจต่อความไม่เท่าเทียมทางเชื้อชาติ ไปจนถึงวิสัยทัศน์ของสังคมหลากหลายวัฒนธรรมที่ใส่ใจทางการเมืองน้อยลง และเปลี่ยนไปสู่ความหลากหลายเชิงสร้างสรรค์ บทความนี้มุ่งเน้นไปที่การผลิตแทนที่จะนำเสนอในวัฒนธรรม โดยดึงเอาเอกลักษณ์เฉพาะจากกลุ่มชาติพันธุ์วรรณนาเชิงสถาบันที่เข้มข้นและการสัมภาษณ์ในสององค์กรในภาคส่วนการผลิตพิพิธภัณฑสถานและโทรทัศน์ ซึ่งทั้งสององค์กรมุ่งมั่นที่จะกระจายกำลังคนและแนวปฏิบัติของตน ด้วยการรับรู้ถึงความแตกต่างทางประวัติศาสตร์และบริบทในแนวทางด้านความหลากหลาย

ของทั้งสองภาคส่วน นำเสนอการวิเคราะห์วิธีการของสถาบันขนาดเล็กที่ดำเนินการด้านความหลากหลายเพื่อเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจการทำงานระดับมหภาคของความหลากหลายใน CCI โดยรวม การอภิปรายเชิงประจักษ์ ตรวจสอบนโยบายความเสมอภาค ความหลากหลาย และการไม่แบ่งแยก (EDI) ว่าเป็นหนึ่งในแนวปฏิบัติด้านความหลากหลายที่ยึดมั่นและมองเห็นได้ชัดเจนในสถาบัน และสำรวจแผนงานความหลากหลายในฐานะ 'การแก้ไขด่วน' ที่องค์กรทางวัฒนธรรมได้ดำเนินการมากขึ้น ในขณะที่ตรวจสอบแนวทางปฏิบัติเหล่านี้จะเน้นไปที่ประสบการณ์ของคณาจารย์ที่มีวัฒนธรรมหลากหลายทางชาติพันธุ์ เนื่องจากผู้ถือความหลากหลายทำงานในบริบทของความเมตตา กรุณาของสถาบันคนผิวขาว เรื่องราวเหล่านี้เผยให้เห็นถึงเครือข่ายที่ซับซ้อนของอุปสรรคทางสถาบัน และสังคมวัฒนธรรมที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนสำหรับภาควัฒนธรรมในอนาคตที่มีเจตนาต่อต้านการเหยียดเชื้อชาติ ความเท่าเทียมและเป็นตัวแทน

Suleiman, Umar Abdu; Saxena, Parul. (2023) ทำการวิจัยเรื่องการจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมในการบริการสาธารณะของไนจีเรีย: การประเมินแนวทางปฏิบัติด้านทรัพยากรมนุษย์ โดยงานวิจัยนี้ศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐของไนจีเรียอย่างไร การวิเคราะห์ทางสถิติของข้อมูลการสำรวจจากผู้เชี่ยวชาญด้านทรัพยากรบุคคล 286 คน ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถด้านความหลากหลาย ความมีอคติโดยไม่รู้ตัว นโยบาย และผลลัพธ์ขององค์กร ผลลัพธ์แสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความสามารถในการจัดการความหลากหลายที่สูงขึ้นกับการจัดการผู้มีความสามารถที่มีประสิทธิภาพและเท่าเทียมกันมากขึ้น ความอคติโดยไม่รู้ตัวเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อยอย่างยุติธรรมในระดับปานกลาง นโยบายความหลากหลายที่ครอบคลุมและตัวชี้วัดรวมเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ที่ต้องการอย่างมาก เช่น การทำงานร่วมกัน นวัตกรรม และประสิทธิภาพ การศึกษาระบุว่าการลงทุนในนโยบายความหลากหลาย การติดตามตัวชี้วัด การตรวจสอบอคติ การสร้างขีดความสามารถ และความหลากหลายสามารถช่วยให้องค์กรภาครัฐใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางวัฒนธรรมของไนจีเรียได้อย่างเต็มที่ ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่าการจัดลำดับความสำคัญของความคิดริเริ่มด้านความหลากหลายและการไม่แบ่งแยก ตลอดจนการพัฒนาความสามารถในการบริหารจัดการนำไปสู่แนวทางปฏิบัติด้านทรัพยากรบุคคลโดยยึดหลักคุณธรรมและเท่าเทียมกันมากขึ้น และเพิ่มความเป็นเลิศขององค์กร

Shehnaz Tehseen และคณะ (2023) ทำการศึกษาเรื่อง คุณค่าทางวัฒนธรรมและนวัตกรรมของผู้ประกอบการ: การศึกษาเปรียบเทียบของผู้ประกอบการชาติพันธุ์มาเลเซีย พบว่าประเทศต่างๆ มักมีลักษณะเฉพาะด้วยวัฒนธรรมย่อยที่หลากหลาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อ นวัตกรรมในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ บทความนี้จะวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบว่าวัฒนธรรมประจำชาติ ซึ่งวัดโดยคุณค่าทางวัฒนธรรม 6 ประการของฮอฟสทีด มีอิทธิพลต่อความเป็นผู้ประกอบการด้าน

นวัตกรรม (EI) ของบริษัทชาติพันธุ์สามแห่งในมาเลเซีย (จีนมาเลเซีย อินเดีย และมาเลย์) อย่างไรก็ตาม จากการตรวจสอบข้อมูลการสำรวจอย่างเป็นระบบของบริษัทขนาดเล็กถึงขนาดกลาง (SMEs) จำนวน 450 แห่ง พบว่าอิทธิพลเชิงบวกของการปล่อยตัว การร่วมกันรวมกลุ่ม และการใช้อำนาจที่ต่ำต่อ EI ในหมู่ผู้ประกอบการชาติพันธุ์สามรายในมาเลเซีย การศึกษายังพบว่าคุณค่าทางวัฒนธรรมอีกสามประการมีผลกระทบที่แตกต่างกันต่อกลุ่มชาติพันธุ์ของมาเลเซีย แม้ว่าการปฐมนิเทศในระยะยาวส่งผลกระทบต่อชาวจีนเชื้อสายมาเลย์ แต่ความเป็นชายและการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนในระดับต่ำนั้นมีผลกระทบที่ตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญ แต่ผู้ประกอบการทั้งสามชาติพันธุ์ส่งผลกระทบของคุณค่าทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันเหล่านี้ต่อ EI ในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ก่อให้เกิดนัยสำคัญทางทฤษฎีและปฏิบัติ

Ferrarini และ Caitlin (2023) ทำการวิจัยเรื่องการเรียนรู้โดยชุมชนข้ามพรมแดนเป็นกลยุทธ์ในการเตรียมครูที่หลากหลายและความหลากหลายของวัฒนธรรม: กรณีตัวอย่างเปรียบเทียบพบว่า นักเรียนในห้องเรียนระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษา (K-12) สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ และภาษาของสหรัฐอเมริกาโดยรวมที่เพิ่มขึ้น การทำความเข้าใจโลกทัศน์ที่หลากหลายและการรวมกลุ่มของนักเรียนที่หลากหลายจึงเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับครูประจำชั้น อย่างไรก็ตาม แนวทางปฏิบัติในการสอนเพื่อฝึกอบรมนักเรียนครูศาสตร์ครูให้มีความรู้และทักษะในการสอนนักเรียนที่หลากหลายทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ และภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นมีความหลากหลายอย่างมาก การศึกษานี้สำรวจศักยภาพของกลยุทธ์การฝึกอบรมครูแบบเดียว การเรียนรู้บนชุมชนข้ามพรมแดน และผลกระทบของกลยุทธ์นี้ต่อความเข้าใจของนักเรียนด้านการศึกษาของครูในเรื่องความหลากหลายและความมุ่งมั่นต่อการดำเนินการในอนาคตในห้องเรียน การวิจัยใช้กรณีศึกษาเปรียบเทียบสองส่วนของหลักสูตรการศึกษาความหลากหลายและพหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนหนึ่งมีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยชุมชนที่โรงเรียนชนพื้นเมืองในประเทศกัวเตมาลา และส่วนหนึ่งมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบดั้งเดิม การวิเคราะห์แบบผสมผสานของข้อมูลการสำรวจก่อน/หลัง วารสารนักเรียน และการนำเสนอของนักเรียน ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้โดยชุมชนซึ่งเป็นศูนย์กลางความรู้และทรัพย์สินของชนพื้นเมือง ถือเป็นศักยภาพในการกระตุ้นให้นักเรียน การศึกษาของครูรวมนักเรียนที่หลากหลายในห้องเรียนและความท้าทายในอนาคตของพวกเขา ระบบการศึกษาแบบอาณานิคมในการสอนในอนาคต งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะหลัก 5 ประการเพื่อแจ้งหลักสูตรการศึกษาของครูและหลักสูตรการเรียนรู้โดยชุมชน รวมถึงความแตกต่างที่สำคัญระหว่างการเรียนรู้เพื่อการศึกษาของครู นักเรียนผิวสี และนักเรียนผิวขาวในการสำรวจ

ตารางที่ 2.2 การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการชุมชน

	สรณัญญา กระสังข์ และคณะ (2556)	พิชัย โคมละ (2557)	ศรัณยา อัศถากร และ คณะ (2558)	อภิชาติ ไชยวัฒนา (2560)	นงนุช ศรีสุข และเบญญาดา กระจำแจ้ง (2563)	วีรชาติ ภัคดี (2565)	ณัฐแก้ว ข้องรอด (2565)	Ozgul Keles และ Tezer Battal (2017)	Suleiman, Umar Abdu; Saxena, Parul. (2023)	ความถี่
1. การจัดตั้ง สภาผู้นำชุมชน	✓			✓						2
2. การจัดทำ กฎกติกา หมู่บ้าน	✓									1
3. การศึกษา ชุมชน		✓	✓	✓		✓	✓			5
4. การวางแผน		✓	✓	✓	✓				✓	5
5. การ ดำเนินงาน		✓	✓	✓	✓				✓	5
6. การติดตาม ประเมินผล		✓	✓	✓	✓				✓	5
7. การปรับปรุง				✓						1
8. การเรียนรู้ ตลอดชีวิต				✓						1
9. การบริหาร ตามแนวทาง ชุมชนเข้มแข็ง				✓						1
10. การสร้าง กองทุน								✓		1
11. การจัดการ เทคโนโลยี								✓		1

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการชุมชน แสดงดังตาราง
ที่ 2.2 การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการชุมชน โดยผู้วิจัยเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่สูงสุด

คือ 5 พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความถี่สูงสุดมี 4 องค์ประกอบ คือ การศึกษาชุมชน การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล ตามลำดับ

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่ารูปแบบการบริหารจัดการชุมชน หมายถึง กระบวนการในการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง และต้องมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่งกระบวนการบริหารจัดการชุมชนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาชุมชน การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล โดยมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาชุมชน หมายถึง การเสาะแสวงหาข้อมูลต่างๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้าน เศรษฐกิจ สังคมการเมือง การปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อทราบปัญหาและความ ต้องการของชุมชนที่แท้จริง

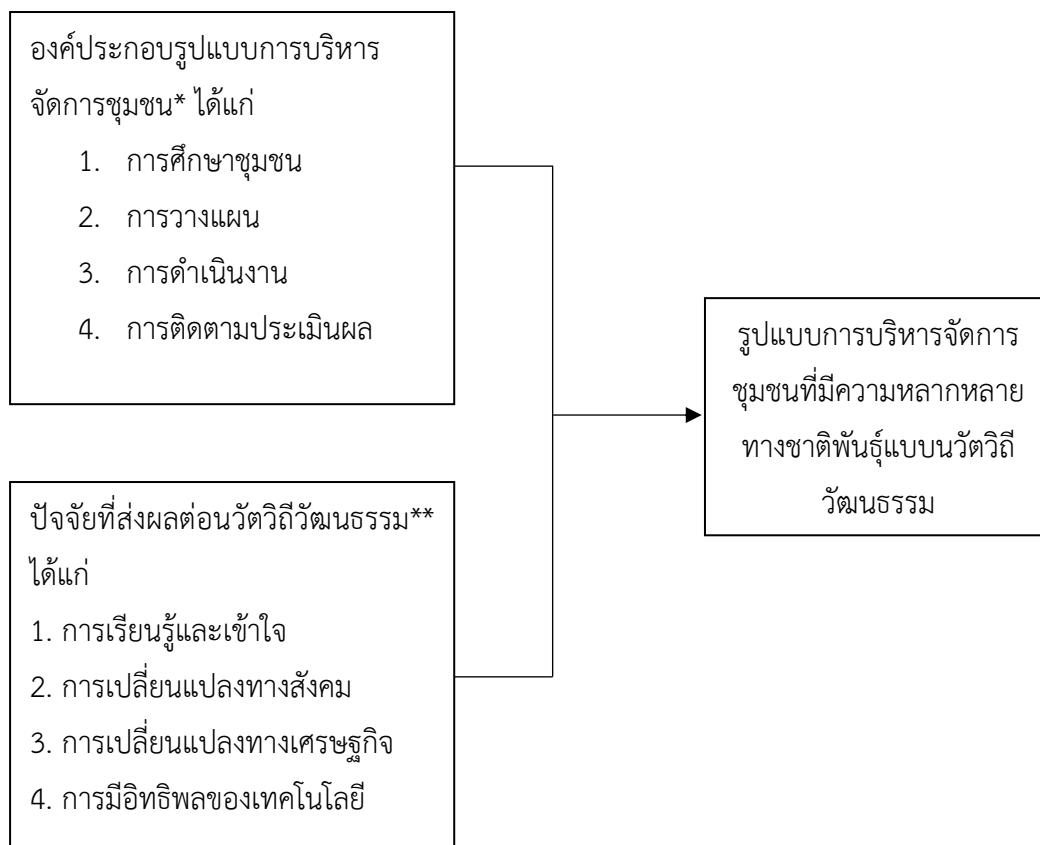
2. การวางแผน หมายถึง การให้ประชาชนร่วมตัดสินใจและกำหนดโครงการเป็นการนำ ปัญหาที่ประชาชนตระหนัก และยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกันหาสาเหตุ แนวทางแก้ไข และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะแก้ไขภายใต้ขีด ความสามารถของประชาชนและการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก

3. การดำเนินงาน หมายถึง การกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการ ที่ได้ตกลงกันไว้ ซึ่งจะมีผู้ให้คำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และผู้ ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

4. การติดตามประเมินผล หมายถึง การติดตามดูแลการทำงานที่ประชาชนทำ เพื่อทราบผล ความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคแล้วนำผล การปฏิบัติงาน ตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบเพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อไป

2.6 สรุปกรอบแนวความคิด

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม เพื่อสร้างกรอบแนวความคิดดังรูปภาพที่ 2.1

* จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการชุมชน

** จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์และนวัตกรรม

รูปภาพที่ 2.1 กรอบแนวความคิด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบวิธีผสมผสาน (Mixed Methods) มีจุดประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม 2. พัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม และ 3. ประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักและวิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นองค์ประกอบ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 3.1 การศึกษาก่อนลงพื้นที่
- 3.2 รูปแบบการวิจัย
- 3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.8 สรุปกระบวนการวิจัย

3.1 การศึกษาก่อนลงพื้นที่

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาก่อนลงพื้นที่วิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร อินเตอร์เน็ต รวมถึงสอบถามผู้ที่อยู่ในชุมชนเกี่ยวกับสภาพบริบทของชุมชน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
2. ติดต่อประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เพื่อลงพื้นที่สำรวจ และวางแผนการลงพื้นที่เพื่อสำรวจสภาพชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
3. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขออนุญาตลงเก็บข้อมูลในพื้นที่
4. ผู้วิจัยวางแผนและเตรียมงานในการทำงานภาคสนาม โดยการประสานผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้นำชุมชน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เพื่อเตรียมวางแผนในการจัดเก็บข้อมูลด้วยการทำความเข้าใจ

เข้าใจประเด็นคำถามและเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล ตลอดจนเทคนิคและการสังเกตตามหัวข้อที่ได้กำหนดไว้บันทึกการสัมภาษณ์ และบันทึกภาพระหว่างการปฏิบัติงานในภาคสนาม

3.2 รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) เพื่อค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการชุมชน ข้อมูลชาติพันธุ์ต่างๆ ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี วิถีชีวิตของชุมชน และวัฒนธรรมต่างๆ ในชุมชน ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงจนมาเป็นวิถีวัฒนธรรม รวมทั้งศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม

2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการวิจัยที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาความคิดเห็นจากผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ เป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of analysis) เพื่อหารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยแบบเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงลึกโดยการสำรวจพื้นที่ การสัมภาษณ์ การประชุมระดมความคิดเห็นกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนในพื้นที่ รวมถึงชาติพันธุ์ต่างๆ เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.3.1 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้กำหนดพื้นที่การวิจัย ได้แก่ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยมีตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1) ตัวแปรพื้นฐาน เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ชาติพันธุ์ และศาสนา

2) ตัวแปรที่ศึกษา คือ รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม

3.3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ ประชาชนในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 27,721 คน (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 379 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครซี มอร์แกน (Krejcie and Morgan) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของประชาชนในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

ลำดับ	ตำบล	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง	ได้กลุ่มตัวอย่างแต่ละตำบล
1	สวนผึ้ง	7,998	367	96
2	ตะนาวศรี	8,868	368	96
3	ป่าหวาย	4,970	357	93
4	ท่าเคย	5,884	361	94
รวม		27,721	1,453	379

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากร คือ คนในชุมชน ผู้นำชุมชน รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

กลุ่มตัวอย่าง คือ คนในชุมชน ผู้นำชุมชน รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 10 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key information) เพื่อเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ มีคุณสมบัติดังนี้

1. บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในชุมชนอำเภอสวนผึ้ง ซึ่งมีประสบการณ์ทำงาน 5 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน
2. บุคลากรในภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารชุมชน ซึ่งมีประสบการณ์ทำงาน 5 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน
3. ผู้นำชุมชนหรือตัวแทนชุมชน จำนวน 2 คน
4. คนในชุมชนที่เป็นชาติพันธุ์ จำนวน 2 คน
5. ชาวบ้านหรือผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4.1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบประเมินรูปแบบ โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี รายงาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหา รูปแบบที่เหมาะสมในการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์
- 2) กำหนดกรอบเนื้อหาของแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบประเมินรูปแบบให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัย
- 3) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ลักษณะของแบบสอบถามประกอบไปด้วย 3 ส่วน ใช้เก็บข้อมูลจากชาวบ้านหรือผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ชาติพันธุ์ และศาสนา ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ของลิเคิร์ต (Likert, 1987 อ้างถึงใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2560) มี 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ	5	หมายถึง	ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ	4	หมายถึง	ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อยู่ในระดับมาก
ระดับ	3	หมายถึง	ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ	2	หมายถึง	ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อยู่ในระดับน้อย
ระดับ	1	หมายถึง	ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นอื่น ๆ และข้อเสนอแนะ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire)

4) สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ในการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชน ซึ่งการสัมภาษณ์จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

5) สร้างแบบประเมินรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตวิถีวัฒนธรรม โดยแบ่งประเด็นออกเป็น 2 ส่วน คือ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตวิถีวัฒนธรรมเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ของลิเคิร์ต (Likert, 1987 อ้างถึงใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2560) มี 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ	5	หมายถึง	รูปแบบมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ	4	หมายถึง	รูปแบบมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก
ระดับ	3	หมายถึง	รูปแบบมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ	2	หมายถึง	รูปแบบมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับน้อย
ระดับ	1	หมายถึง	รูปแบบมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เมื่อผู้วิจัยสร้างเครื่องมือทั้ง 3 แบบ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินรูปแบบเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) เมื่อสร้างเครื่องมือในการวิจัยเสร็จแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินรูปแบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา(Content validity) ของแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินรูปแบบ โดยพิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมของข้อความรายข้อกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่กำหนด ในการวิจัย

ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้หลักการการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (Index of item-objective congruence : IOC) โดยมีเกณฑ์การพิจารณา คือ

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

ซึ่งข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 มีค่าความเที่ยงตรงที่ใช้ได้ และข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 มีค่าความเที่ยงตรงที่ยังใช้ไม่ได้ ยังต้องปรับปรุงแก้ไขภาษารวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขในด้านสำนวนภาษาของข้อคำถาม หลังจากนั้นนำไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้ โดยผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่า IOC มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

2) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ให้ข้อมูล โดยใช้กับกลุ่มบุคลากรที่มีคุณลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (item analysis) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) ซึ่งข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไปถือว่าใช้ได้ ซึ่งผลการหาค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามมีค่าระหว่าง 0.224-0.827 และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยวิธีของ ครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha, 1951 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2540) โดยค่าความเชื่อมั่นที่เหมาะสมควรจะอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ขึ้นไป ซึ่งผลค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับนี้มีค่าเท่ากับ 0.955

3.5 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

จากการดำเนินการตามโครงการวิจัยดังกล่าว เน้นการศึกษาจากการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลไปถึงหัวหน้าหน่วยงานผู้นำชุมชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เพื่อแจ้งให้ทราบวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูลกับผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

2) นำแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ไปสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

กับการบริหารชุมชน ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการสังเกตสภาพชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม พฤติกรรมของคนในชุมชนในการอยู่ร่วมกัน สภาพความเป็นอยู่และการใช้ชีวิตของคนในชุมชนอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยผู้วิจัยทำการบันทึกลงในแบบสัมภาษณ์ประกอบกับการบันทึกภาพการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

3) นำแบบสอบถามที่พัฒนาจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อค้นหารูปแบบที่เหมาะสมในการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ไปเก็บข้อมูลจากชาวบ้านในพื้นที่ โดยการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และขอความช่วยเหลือในการเก็บแบบสอบถามจากผู้นำชุมชน หรือหัวหน้าหน่วยงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง

4) นำแบบประเมินรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่ได้จากการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนว่าควรเป็นอย่างไร เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ (Synthesis) ในภาพรวมตามกรอบที่กำหนดไว้ โดยนำข้อมูลมาจำแนกหรือแยกประเภทต่าง ๆ ซึ่งการวิเคราะห์ผู้วิจัยได้โยงไปหาแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในแต่ละประเด็น และวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดที่เกี่ยวข้องประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และสรุปผลด้วยการเขียนบรรยายเกี่ยวกับสภาพชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม

ส่วนที่ 2 เป็นการใช่วิธีการเชิงปริมาณ เน้นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมจากประชาชนในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีขั้นตอนการศึกษวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ในการตอบไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

2. นำแบบสอบถามในตอนต้นที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมาแจกแจงความถี่ของแต่ละคำตอบ คิดเป็นร้อยละ แล้วนำเสนอรูปตารางและความเรียง

3. นำแบบสอบถามในตอนต้นที่ 2 เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แบบสอบถาม มีการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยกำหนดเป็น 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert, 1961 อ้างถึงใน ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2560)

ค่าเฉลี่ย	4.51-5.00	หมายถึง	ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51-4.50	หมายถึง	ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51-3.50	หมายถึง	ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51-2.50	หมายถึง	ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00-1.50	หมายถึง	ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินรูปแบบ โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ซึ่งค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้นำมาแปลความหมายได้ ดังนี้ (ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ, 2560)

ค่าเฉลี่ย	4.51-5.00	หมายถึง	รูปแบบมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51-4.50	หมายถึง	รูปแบบมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51-3.50	หมายถึง	รูปแบบมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51-2.50	หมายถึง	รูปแบบมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00-1.50	หมายถึง	รูปแบบมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยดำเนินการคำนวณหาค่าสถิติ สถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและจดบันทึก (Observation and Record) และการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) แล้วจัดหมวดหมู่ตามประเด็น ซึ่งทั้งหมดเป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ส่วนการวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรมใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis : EFA) เพื่อจัดกลุ่มตัวแปรว่าตัวแปรนั้นอยู่กลุ่มหรือองค์ประกอบใด และตัวแปรนั้นมีความสัมพันธ์กันในระหว่างกลุ่มแล้วตั้งชื่อองค์ประกอบให้สอดคล้องกับกลุ่มตัวแปร แล้วทำการคัดเลือกน้ำหนักตัวแปรที่มีค่าระหว่าง 0.30-1.00 สถิติที่ใช้เพื่อศึกษาความสอดคล้องของข้อมูลเชิงประจักษ์และตัวแปรที่ได้จากการศึกษาของผู้วิจัย มีดังนี้

2.1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation co-efficiency) ใช้วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของข้อมูลเบื้องต้นก่อนนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis : EFA) ด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบ “PCA” (Principal Component Analysis) และหมุนแกนขององค์ประกอบแบบตั้งฉาก (Orthogonal rotation) ด้วยวิธีการแวนิแมกซ์ (Varimax rotation) เพื่อจัดกลุ่มตัวแปรซึ่งถือเกณฑ์การเลือกตัวแปรที่เข้าอยู่ในองค์ประกอบตัวใดตัวหนึ่ง โดยพิจารณาจากค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen value) ที่มากกว่า 1 และถือเอาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งเป็นค่าน้ำหนักที่มีนัยสำคัญในทางปฏิบัติ โดยมีตัวแปรแต่ละองค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปตามเกณฑ์ของไคเซอร์ (Kaiser) ซึ่งตัวแปรที่นำมาจะต้องมีความสัมพันธ์หรือมีค่า Factor loading ไม่น้อยกว่า .30 (Hair และคณะ อ้างถึงใน, สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557)

2.2 ค่าดัชนี KMO (Kaiser – Mayer - Olkin Measurers of Sampling Adequacy) ใช้วิเคราะห์ เนื้อหาความเหมาะสมของข้อมูลเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบ มีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 โดยค่าที่เหมาะสมจะต้องมากกว่า .50 และค่า KMO จะเท่ากับ 1 เมื่อตัวแปรแต่ละตัวสามารถทำนายได้ด้วยตัวแปรอื่นโดยปราศจากความคลาดเคลื่อน และเป็นการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นซึ่งสามารถแปล ความหมาย ดังนี้ (Hair และคณะ อ้างถึงใน, สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557, หน้า 98)

.80	ขึ้นไปเหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบดีมาก
.70 - .79	เหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบดี
.60 - .69	เหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบปานกลาง
.50 - .59	เหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบน้อย

น้อยกว่า .50 ไม่เหมาะสมที่จะนำข้อมูลชุดนี้มาวิเคราะห์องค์ประกอบ

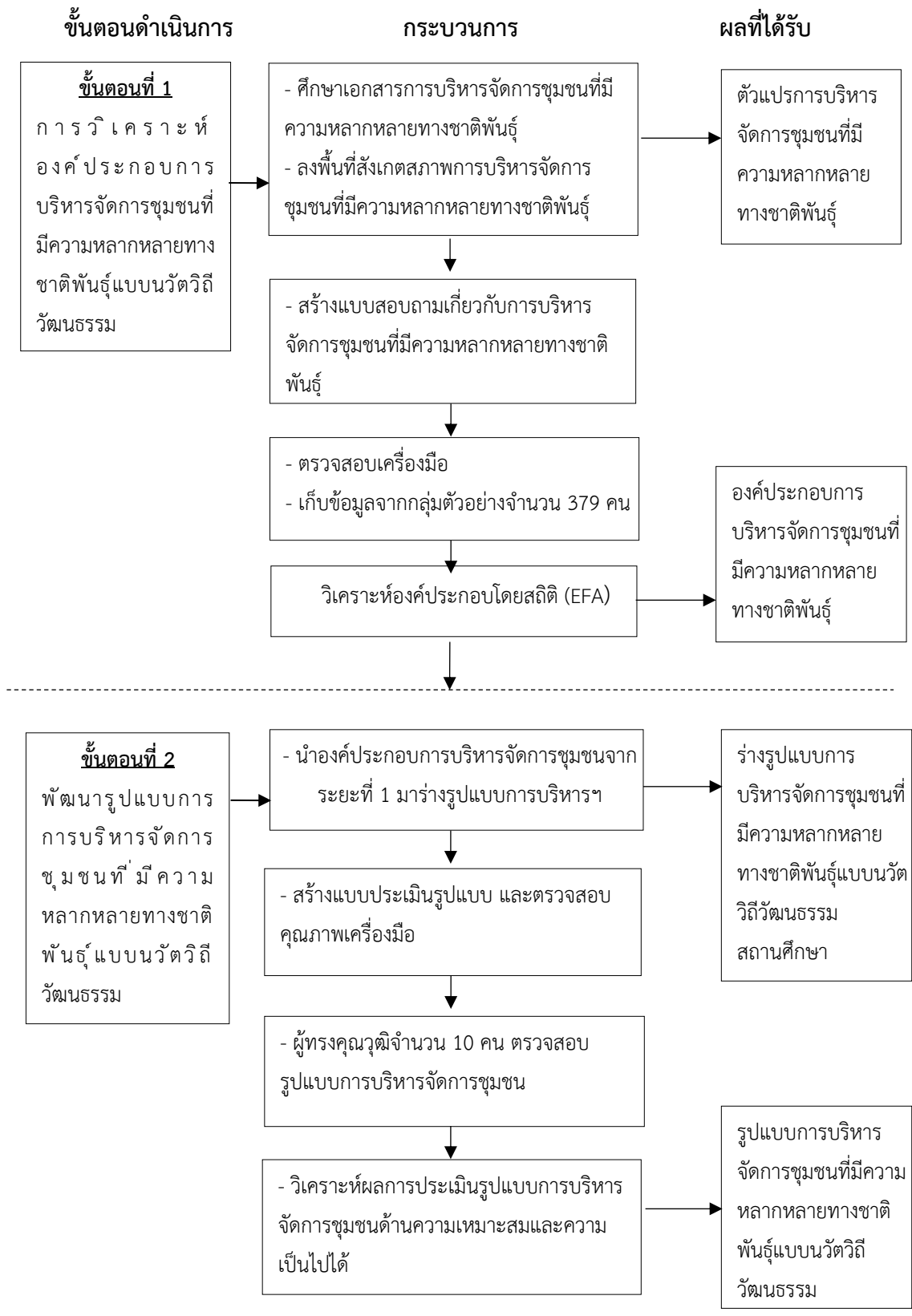
2.3 ค่าสถิติทดสอบ Bartlett's Sphericity Test มีนัยสำคัญทางสถิติ (sig 0.00 < 0.05) แสดงว่าเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ

3.8 สรุปกระบวนการวิจัย

การศึกษาวิจัย รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม วัฒนธรรม เป็นการศึกษาแบบวิธีผสมผสาน (Mixed Methods Research) ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม วัฒนธรรม และสร้างเครื่องมือการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตการณ์ ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และเก็บข้อมูลด้วยแบบสังเกตการณ์

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนในชุมชนอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 379 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลในการร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม วัฒนธรรม หลังจากนั้นเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ คนในชุมชน รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 10 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม วัฒนธรรม

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยข้างต้นสรุปได้ ดังรูปภาพที่ 3.1

รูปภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวัฒนธรรม ซึ่งมีจุดประสงค์คือ 1. ศึกษาสภาพชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวัฒนธรรม 2. พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวัฒนธรรม และ 3. ประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาจากผู้ให้ข้อมูล คือ ประชาชนในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ที่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 379 คน ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 274 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 72.30 ของแบบสอบถามทั้งหมดที่ส่งไป ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์โดยใช้ตารางประกอบคำบรรยายข้อมูล ดังต่อไปนี้

4.1 ผลการศึกษาสภาพชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวัฒนธรรม

4.2 ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวัฒนธรรม

4.3 ผลการประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวัฒนธรรม

4.4 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผลการศึกษาสภาพชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวัฒนธรรม

ผลการศึกษาสภาพชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวัฒนธรรมซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร แหล่งข้อมูลออนไลน์ และงานวิจัยต่างๆ ประกอบกับการลงพื้นที่เพื่อสอบถามผู้ที่อยู่ในชุมชนเกี่ยวกับสภาพบริบท หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และชุมชนต่างๆ ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

สภาพชุมชนของอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ในปัจจุบันเป็นพื้นที่ที่ยังคงความเป็นธรรมชาติสูงและเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมของจังหวัดราชบุรี ชุมชนในอำเภอสวนผึ้งมีลักษณะผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดแบ่งตามหัวข้อต่างๆ ดังนี้

4.1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์และธรรมชาติ

สวนผึ้งตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีภูมิประเทศเป็นภูเขาและเนินเขา ทำให้มีสภาพอากาศที่เย็นสบายกว่าบริเวณรอบๆ มีแม่น้ำและลำธารที่สำคัญ เช่น แม่น้ำภาชี ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่หล่อเลี้ยงชุมชนและ

การเกษตร และอำเภอสวนผึ้งยังมีพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งธรรมชาติที่สำคัญ เช่น ป่าสงวนแห่งชาติ และพื้นที่ป่ารอบเขตอุทยานแห่งชาติที่อยู่ใกล้เคียง

จากการลงพื้นที่ศึกษาสภาพชุมชนในปัจจุบันของอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่าอำเภอสวนผึ้งประกอบด้วยสถานที่ราชการต่างๆ ที่ให้บริการแก่ประชาชน เช่น ที่ทำการอำเภอสวนผึ้ง สถานีตำรวจภูธรสวนผึ้ง โรงพยาบาลสวนผึ้ง ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสวนผึ้ง โรงเรียนประถมศึกษา ฯลฯ และมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง ทั้งที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ เช่น เขากระโจม จุดชมวิวเขาสวรรค์ สวนผึ้ง ตลาดไ้อะปอย ตลาดบ้านมอญ ห้วยน้ำใส ธารน้ำร้อนบ่อคลึง ฯลฯ ซึ่งแต่ละชุมชนก็พยายามช่วยกันดูแลสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติและให้คงสภาพสมบูรณ์และสวยงามเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชม

สภาพบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นแบบถาวรและทันสมัย เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ก็เป็นแบบสมัยใหม่ มีการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าและเทคโนโลยีมากขึ้น การใช้โทรศัพท์มือถือในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งที่เห็นได้ในทุกชุมชน การใช้จ่ายแลกเปลี่ยนสินค้านอกจากใช้เงินสดแล้วก็มีบริการโอนจ่ายผ่านบัญชีธนาคารและการสแกนคิวอาร์โค้ด นอกจากนี้ในพื้นที่ที่ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตก็ยังคงต้องใช้เงินสดในการแลกเปลี่ยนสินค้าอยู่

รูปภาพที่ 4.1 การใส่บาตรพระล่องแพ ตลาดไ้อะปอย

4.1.2 สภาพเศรษฐกิจชุมชน

การเกษตรยังคงเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านในพื้นที่ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วย การทำสวน และไม้ยืนต้น เช่น ส้มโอ ลำไย ขนุน มะม่วง และมะขามหวาน การปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพดชนิดต่างๆ การปลูกพืชผัก เช่น ฟักทอง ถั่ว

และแต่งชนิดต่างๆ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การเลี้ยงสัตว์ เช่น โคนม แพะ แกะ และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ในปัจจุบันประชาชนเปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรมเป็นรับจ้าง และเข้ามาทำงานในเมืองมากขึ้น แต่การทำสวนยังคงมีอยู่ ส่วนผักผลไม้ที่ปลูกนั้นก็จะเป็นผักผลไม้ที่นิยม เช่น เมล่อน สับปะรด หัวไชเท้าที่นำมาผลิตเป็นไซโป้ว หรือผลิตภัณฑ์จากผึ้ง เช่น รวงผึ้งสด น้ำผึ้งจากดอกไม้ป่า การปลูกพืชสวนการท่องเที่ยวเติบโตอย่างมาก ทำให้อาเภอสวนผึ้งกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดราชบุรี โดยมีรีสอร์ท ฟาร์มแกะ และสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติเกิดขึ้นมากมาย ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและของฝาก เช่น น้ำผึ้ง โยเกิร์ต และผลิตภัณฑ์จากโคนม กลายเป็นสินค้าที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน นอกจากนี้ ยังมีอาชีพอื่นๆ เช่น ค้าขาย รับจ้าง หรืออาชีพเสริมจากการดูแลนักท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดต่างๆ ซึ่งมีจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดปลายสัปดาห์และวันหยุดตามเทศกาล

การพัฒนาทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่ชุมชนต้องมีการจัดการเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและป่าไม้ในขณะที่พัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคเพื่อรองรับจำนวนผู้มาเยือนและประชากรที่เพิ่มขึ้น เช่น การพัฒนาเส้นทางคมนาคมและการขยายพื้นที่รีสอร์ทและบริการอื่น ๆ

รูปภาพที่ 4.2 ตลาดบ้านมอญห้วยน้ำใส

4.1.3 สภาพสังคมและวัฒนธรรม

ชุมชนสวนผึ้งมีประชากรที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่บางส่วน โดยชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่

สอดคล้องกับธรรมชาติ และมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สังคมในสวนผึ้งมีความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและอบอุ่น แม้ว่าการท่องเที่ยวจะเติบโต แต่คนในชุมชนยังคงรักษาประเพณีท้องถิ่น และวิถีชีวิตเรียบง่าย และมีวัฒนธรรมการเลี้ยงผึ้งและการผลิตน้ำผึ้งท้องถิ่นก็เป็นเอกลักษณ์หนึ่งของพื้นที่สวนผึ้ง

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์คนในชุมชน พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จะแบ่งออกเป็นกะเหรี่ยงปกากะญอ และกะเหรี่ยงโพล่ง ส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ สำหรับกะเหรี่ยงปกากะญอจะนับถือศาสนาคริสต์ ภาษาที่ใช้มีทั้งภาษาไทย และภาษากะเหรี่ยง แต่จะบางคำก็ไม่เหมือนกับกะเหรี่ยงจากพื้นที่ทางภาคเหนือของประเทศไทย นอกจากชาติพันธุ์กะเหรี่ยงแล้ว ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ยังมีชาติพันธุ์มอญอีกด้วย ซึ่งก็จะมีสภาพสังคม วัฒนธรรม และการแต่งกายที่แตกต่างกันออกไป

จากการเรียนในโรงเรียนช่วยให้ชาวกะเหรี่ยงพูดภาษาไทยได้ดีและรู้จักอาชีพใหม่ๆ แต่ก็มีผลให้เยาวชนกะเหรี่ยงใช้ภาษากะเหรี่ยงน้อยลงด้วย แต่ก็ยังคงได้ยืมการสื่อสารด้วยภาษากะเหรี่ยงอยู่ในหลายพื้นที่ ในส่วนของวัฒนธรรมประเพณีสำคัญในปัจจุบันนี้ชาวบ้านให้ความสำคัญน้อยลง แต่ยังคงทำกันอยู่ในลักษณะการรักษาประเพณี เช่น ตลอดเดือนสิงหาคมจะมีประเพณีกินข้าวห่อ และวัฒนธรรมการแต่งตัวก็เปลี่ยนแปลงไป ยกเว้นในสถานที่ท่องเที่ยวที่ชาติพันธุ์ต่างๆ จะแต่งตัวด้วยชุดของชาติพันธุ์เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว การถ่ายรูปที่ระลึก และมีการพิมพ์ลายบนหน้าด้วยแป้งคล้ายกับชาวเมียนมา

รูปภาพที่ 4.3 การแต่งกายของเด็กหญิงชาวไทยเชื้อสายมอญ

4.1.4 การบริหารจัดการชุมชน

การบริหารจัดการชุมชนของอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีลักษณะที่เน้นการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงทั้งการส่งเสริมเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยว การเกษตร และการอนุรักษ์วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ การบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น น้ำตก ภูเขา และฟาร์มแกะ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ได้รับความนิยม ส่งเสริมให้ชุมชนสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว จากการพัฒนาและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น น้ำผึ้ง โยเกิร์ต ผลิตภัณฑ์จากนม และงานหัตถกรรมพื้นบ้าน เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน นอกจากนี้ยังมีการสร้างแบรนด์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เหมาะกับตลาดท่องเที่ยว และมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยหน่วยงานท้องถิ่นร่วมมือกับรัฐและเอกชนในการพัฒนาเส้นทางคมนาคม สาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุงถนนและการจัดทำป้ายแนะนำเส้นทาง

การบริหารจัดการความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของอำเภอสวนผึ้ง โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ชุมชนท้องถิ่นได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการสนับสนุนให้ชาวกะเหรี่ยงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมของตน เช่น การทำผ้าทอมือ การแสดงวัฒนธรรมดั้งเดิม และการสร้างจุดท่องเที่ยวที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยการบริหารจัดการชุมชนที่อำเภอสวนผึ้งมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งหน่วยงานท้องถิ่นทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น ตลาดโอ๊ะป่อย ซึ่งมีผู้ใหญ่บ้านปีเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของตลาด เช่น การใส่บาตรพระตอนเช้า โดยพระจะล่องเรือมาทางแม่น้ำ การขายสินค้าในตลาดโดยพัฒนามาจากภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรมประเพณีของชาวกะเหรี่ยงผนวกกับวัฒนธรรมสมัยใหม่ เช่น การนำคังคังซึ่งเป็นภาษากะเหรี่ยง แปลว่า ไยแมงมุม มาทำเป็นพวงกุญแจ ต่างหู เป็นต้น

นอกจากนี้ ชุมชนในอำเภอสวนผึ้งยังมีการบริหารจัดการรักษาความยั่งยืนของการท่องเที่ยวและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ มีการรณรงค์และนโยบายเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากนักท่องเที่ยว เช่น การจัดการขยะในพื้นที่ท่องเที่ยว การลดการใช้พลาสติก และการจัดการปัญหาน้ำเสียในพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก มีโครงการส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ และการใช้วัสดุธรรมชาติในการก่อสร้างบ้านพักหรือรีสอร์ทเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ตลาดโอ๊ะป่อยซึ่งจะไม่มีการใช้ถุงพลาสติกแต่จะใช้ใบตองในการห่ออาหาร และแก้วกระดาษในการใส่เครื่องดื่ม นอกจากนี้ยังมีจุดแยกขยะเพื่อบริหารจัดการกับของเสีย และชาวกะเหรี่ยงทุกคนจะช่วยกันดูแลเก็บขยะในตลาดอยู่ตลอดเวลา

รูปภาพที่ 4.4 ข้าวเหนียวหุ้มปิ้งห่อใบตองของชาวกะเหรี่ยงในตลาดโอ๊ะป่อย

กล่าวโดยสรุปสภาพชุมชนอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรียังคงมีความผสมผสานระหว่างวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านและการพัฒนาเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่มีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตไปตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง และอิทธิพลของเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน ถึงแม้การเติบโตทางการท่องเที่ยวจะช่วยส่งเสริมรายได้ให้ชุมชน แต่ยังคงมีความพยายามในเรื่องของการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ยั่งยืนและคงอยู่กับชาติพันธุ์ของตนเอง

4.2 ผลการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการชุมชน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนจากนักวิชาการต่างๆ และเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่สูงสุด พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความถี่สูงสุดมี 4 องค์ประกอบ คือ การศึกษาชุมชน การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลตามลำดับ

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่ารูปแบบการบริหารจัดการชุมชน หมายถึง กระบวนการในการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง และต้องมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่งกระบวนการบริหาร

จัดการชุมชนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาชุมชน การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล โดยมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาชุมชน หมายถึง การเสาะแสวงหาข้อมูลต่างๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้าน เศรษฐกิจ สังคมการเมือง การปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อทราบปัญหาและความ ต้องการของชุมชนที่แท้จริง

2. การวางแผน หมายถึง การให้ประชาชนร่วมตัดสินใจและกำหนดโครงการเป็นการนำ ปัญหาที่ประชาชนตระหนัก และยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกันหาสาเหตุ แนวทางแก้ไข และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะแก้ไขภายใต้ขีด ความสามารถของประชาชนและการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก

3. การดำเนินงาน หมายถึง การกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและ โครงการที่ได้ตกลงกันไว้ ซึ่งจะมีผู้ให้คำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

4. การติดตามประเมินผล หมายถึง การติดตามดูแลการทำงานที่ประชาชนทำ เพื่อทราบ ผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคแล้วนำผล การปฏิบัติงาน ตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบเพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อไป

จากการลงพื้นที่สำรวจสภาพการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ของอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง พบว่า มีลักษณะที่เน้นการพัฒนา ชุมชนอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงทั้งการส่งเสริมเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยว การเกษตร และการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ โดยการสนับสนุนให้ชาวกะเหรี่ยงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และเผยแพร่วัฒนธรรมของตน ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ทั้งการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ชุมชนมีบทบาท สำคัญในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งหน่วยงานท้องถิ่น ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน บูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาติพันธุ์เข้ากับวัฒนธรรมสมัยใหม่ กลายเป็นนวัตกรรม วัฒนธรรม ซึ่งก็คือ กระบวนการและลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของวัฒนธรรมใน ระยะเวลาต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อทัศนคติ ความคิดเห็น พฤติกรรม และรูปแบบการใช้ชีวิตของบุคคลใน สังคมทั้งใหญ่และเล็ก โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรม วัฒนธรรม คือ การเรียนรู้และเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และการมีอิทธิพลของเทคโนโลยี

1. การเรียนรู้และเข้าใจ หมายถึง การศึกษาวัฒนธรรมทั้งของตนเอง และวัฒนธรรมอื่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมนั้นๆ ทั้งในส่วนที่มีความคล้ายคลึงกัน หรือแตกต่างกัน โดย ยอมรับและสามารถที่จะอยู่ร่วมกันในชุมชนได้

2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การติดต่อสังคมกับชุมชนอื่น ๆ และวัฒนธรรมอื่น ๆ อาจส่งผลต่อการรับรู้ การเปลี่ยนแปลง และการปรับตัวของวัฒนธรรมของชุมชน

3. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ หมายถึง โครงสร้างเศรษฐกิจที่แตกต่างจากเดิม และการเกิดเศรษฐกิจใหม่ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งส่งผลต่อวัฒนธรรมที่หลากหลายในชุมชน

4. การมีอิทธิพลของเทคโนโลยี หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหรือคงอยู่ของวัฒนธรรมที่เกิดจากเทคโนโลยี เช่น การใช้สื่อโซเชียลมีเดียเผยแพร่วัฒนธรรม การรับรู้วัฒนธรรมอื่นผ่านเทคโนโลยี

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยประกอบการลงพื้นที่ศึกษาสภาพการบริหารจัดการชุมชนและนำมาร่างตัวแปรการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม หลังจากนั้น ผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบผลการวิเคราะห์ตัวแปรดังกล่าว โดยผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะ และปรับปรุง จึงได้ตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดจำนวน 36 ตัวแปร ซึ่งสรุปผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม

ข้อที่	การบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม
1	คนในชุมชนมีความรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ตนเอง
2	คนในชุมชนมีความรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อื่น ที่ไม่ใช่ชาติพันธุ์ตนเอง
3	คนในชุมชนเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์
4	คนในชุมชนรับรู้และเข้าใจปัญหาของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน
5	คนในชุมชนรับรู้ความต้องการของชาติพันธุ์ตนเอง และชาติพันธุ์อื่นๆ ในชุมชน
6	คนในชุมชนศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจของชุมชนที่ตนอยู่ เช่น การค้าขาย การท่องเที่ยว เป็นต้น
7	คนในชุมชนศึกษาข้อมูลด้านการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์
8	คนในชุมชนศึกษาวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อื่นผ่านเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต
9	คนในชุมชนศึกษาการเมือง และการปกครองที่เกี่ยวข้องกับบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของตนเอง
10	คนในชุมชนสามารถบอกปัญหาที่เกิดจากชาติพันธุ์ตนเองและชาติพันธุ์อื่น
11	คนในชุมชนสามารถบอกสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกับคนในชุมชนได้
12	คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชนทั้งที่เกิดจากชาติพันธุ์ตนเอง และชาติพันธุ์อื่น
13	คนในชุมชนมีส่วนร่วมในตัดสินใจแก้ไขปัญหา และการจัดโครงการต่างๆ ของชุมชน

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อที่	การบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม
14	คนในชุมชนจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกับชาติพันธุ์อื่นได้
15	คนในชุมชนสามารถใช้ความรู้และความสามารถของตนเองในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกับผู้อื่นได้
16	คนในชุมชนสามารถประสานงานและขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกในการดำเนินงานของชุมชนได้
17	คนในชุมชนมีการร่วมมือกับชุมชนอื่นในการดำเนินงานของชุมชน
18	คนในชุมชนใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการตัดสินใจและกำหนดโครงการของชุมชน
19	คนในชุมชนกำหนดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งส่งผลต่อวัฒนธรรมที่หลากหลายในชุมชน
20	ชุมชนมีการเลือกผู้นำในแต่ละชาติพันธุ์
21	ชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการของชุมชน
22	ตัวแทนของชาติพันธุ์ต่างๆ เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของชุมชน
23	ชุมชนมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้
24	ชุมชนมีผู้ให้คำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน
25	ชุมชนมีผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน
26	ผู้นำแต่ละชาติพันธุ์จะประสานงาน และให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน
27	ชุมชนใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการดำเนินงานของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เช่น การใช้สื่อโซเชียลมีเดียเผยแพร่วัฒนธรรม
28	การดำเนินโครงการของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม
29	การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์
30	ชุมชนมีการติดตามผลการดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค
31	ชุมชนมีการนำผลการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ
32	ชุมชนนำปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานมาประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อไป

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อที่	การบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม
33	ชุมชนมีการวิเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อรูปแบบการใช้ชีวิตของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน
34	ชุมชนมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามและประเมินผลโครงการต่างๆ ของชุมชน
35	ชุมชนนำผลการประเมินมาวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจใหม่ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งส่งผลต่อวัฒนธรรมที่หลากหลายในชุมชน
36	ชุมชนนำผลการประเมินมาวางแผนการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

หลังจากนั้น ผู้วิจัยนำตัวแปรรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมไปสร้างแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 379 คน ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 274 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 72.30 ของแบบสอบถามทั้งหมดที่ส่งไป โดยมีรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง แสดงดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ความถี่และค่าร้อยละของข้อมูลแสดงสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง (n = 274)

ข้อมูลสถานภาพ	ความถี่	ร้อยละ
เพศ		
1. ชาย	64	23.36
2. หญิง	210	76.64
รวม	274	100.00
อายุ		
1. ไม่เกิน 30 ปี	110.00	40.15
2. 31 – 40 ปี	82.00	29.93
3. 41 – 50 ปี	64.00	23.36
4. 51 ปี ขึ้นไป	18.00	6.57
รวม	274.00	100.00

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลสถานภาพ	ความถี่	ร้อยละ
สถานภาพสมรส		
1. โสด	128.00	46.72
2. สมรส	110.00	40.15
3. อื่นๆ	36.00	13.14
รวม	274.00	100.00
ระดับการศึกษา		
1. ไม่ได้เรียน	7.00	2.55
2. ต่ำกว่าปริญญาตรี	72.00	26.28
3. ปริญญาตรี	167.00	60.95
4. สูงกว่าปริญญาตรี	28.00	10.22
รวม	274.00	100.00
อาชีพ		
1. รับราชการ	74.00	27.01
2. เกษตรกร	22.00	8.03
3. ค้าขาย	77.00	28.10
4. อื่นๆ	101.00	36.86
รวม	274.00	100.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
1. ต่ำกว่า 10,000 บาท	74.00	27.01
2. 10,000 บาท – 20,000 บาท	90.00	32.85
3. 20,001 บาท – 30,000 บาท	110.00	40.15
4. สูงกว่า 30,000 บาท	0.00	0.00
รวม	274.00	100.00
ชาติพันธุ์		
1. ไทย	28.00	10.22
2. กะเหรี่ยง	219.00	79.93
3. มอญ	27.00	9.85
4. อื่นๆ	0.00	0.00
รวม	274.00	100.00

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลสถานภาพ	ความถี่	ร้อยละ
ศาสนา		
1. พุทธ	237.00	86.50
2. คริสต์	37.00	13.50
3. อื่นๆ	0.00	0.00
รวม	274.00	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 76.64 เป็นเพศชาย จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 23.36 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า มีอายุไม่เกิน 30 ปีมากที่สุด จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 40.15 รองลงมา คือ 31 - 40 ปี จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 29.93 อายุระหว่าง 41- 50 ปี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 23.36 และ มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 6.57 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามสถานภาพสมรส พบว่า ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 46.72 รองลงมา คือ สมรส จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 40.15 และอื่นๆ จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 13.14 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 60.95 รองลงมา คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 26.28 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 10.22 และไม่ได้เรียน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.55 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอื่นๆ จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 36.86 รองลงมา คือ ค้าขาย จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 28.10 รับราชการจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 27.01 และเกษตรกร จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 8.03 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ 20,001 บาท - 30,000 บาท จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 40.15 รองลงมา คือ 10,000 บาท - 20,000 บาท จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 32.85 และต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 27.01 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามชาติพันธุ์ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นกะเหรี่ยง จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 79.93 รองลงมา คือ ไทย จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 10.22 และมอญ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 9.85 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามศาสนา พบว่า ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 86.50 รองลงมา คือศาสนาคริสต์ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 13.50

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์แบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์ตัวแปรในการศึกษาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย ($C.V.$) แสดงความเหมาะสมของตัวแปรการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวัฒนธรรม เปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับหรือมากกว่า 3.00 ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายเท่ากับหรือต่ำกว่า 20% และระดับการปฏิบัติของแต่ละตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบ เพื่อคัดสรรกำหนดไว้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจตามลำดับต่อไป ดังแสดงตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย และระดับความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวัฒนธรรม

ข้อที่	รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวัฒนธรรม	\bar{X} = \geq 3.00	SD	CV = \leq 20%	ระดับ
1	คนในชุมชนมีความรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ตนเอง	4.34	0.86	19.70	มาก
2	คนในชุมชนมีความรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อื่น ที่ไม่ใช่ชาติพันธุ์ตนเอง	3.96	0.78	19.61	มาก
3	คนในชุมชนเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์	4.31	0.68	15.80	มาก
4	คนในชุมชนรับรู้และเข้าใจปัญหาของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน	4.42	0.87	19.59	มาก
5	คนในชุมชนรับรู้ความต้องการของชาติพันธุ์ตนเอง และชาติพันธุ์อื่นๆ ในชุมชน	4.34	0.70	16.10	มาก
6	คนในชุมชนศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจของชุมชนที่ตนอยู่ เช่น การค้าขาย การท่องเที่ยว เป็นต้น	3.93	0.71	17.99	มาก
7	คนในชุมชนศึกษาข้อมูลด้านการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์	3.99	0.73	18.22	มาก

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ข้อที่	รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม	\bar{X} = \geq 3.00	SD	CV = \leq 20%	ระดับ
8	คนในชุมชนศึกษาวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อื่นผ่านเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต	3.86	0.63	16.19	มาก
9	คนในชุมชนศึกษาการเมือง และการปกครองที่เกี่ยวข้องกับบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของตนเอง	3.83	0.64	16.59	มาก
10	คนในชุมชนสามารถบอกปัญหาที่เกิดจากชาติพันธุ์ตนเองและชาติพันธุ์อื่น	4.21	0.79	18.83	มาก
11	คนในชุมชนสามารถบอกสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกับคนในชุมชนได้	3.98	0.67	16.80	มาก
12	คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชนทั้งที่เกิดจากชาติพันธุ์ตนเอง และชาติพันธุ์อื่น	3.89	0.71	18.39	มาก
13	คนในชุมชนมีส่วนร่วมในตัดสินใจแก้ไขปัญหาและการจัดโครงการต่างๆ ของชุมชน	3.70	0.57	15.34	มาก
14	คนในชุมชนจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกับชาติพันธุ์อื่นได้	4.07	0.64	15.62	มาก
15	คนในชุมชนสามารถใช้ความรู้และความสามารถของตนเองในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกับผู้อื่นได้	3.85	0.60	15.54	มาก
16	คนในชุมชนสามารถประสานงานและขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกในการดำเนินงานของชุมชนได้	3.72	0.62	16.55	มาก
17	คนในชุมชนมีการร่วมมือกับชุมชนอื่นในการดำเนินงานของชุมชน	4.02	0.66	16.42	มาก
18	คนในชุมชนใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการตัดสินใจและกำหนดโครงการของชุมชน	3.72	0.69	18.46	มาก

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ข้อที่	รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม	\bar{X} = \geq 3.00	SD	CV = \leq 20%	ระดับ
19	คนในชุมชนกำหนดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งส่งผลต่อวัฒนธรรมที่หลากหลายในชุมชน	3.71	0.59	16.05	มาก
20	ชุมชนมีการเลือกผู้นำในแต่ละชาติพันธุ์	4.38	0.59	13.44	มาก
21	ชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการของชุมชน	4.39	0.87	19.85	มาก
22	ตัวแทนของชาติพันธุ์ต่างๆ เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของชุมชน	4.33	0.75	17.38	มาก
23	ชุมชนมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้	4.36	0.80	18.26	มาก
24	ชุมชนมีผู้ให้คำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน	4.28	0.57	13.21	มาก
25	ชุมชนมีผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน	3.91	0.75	19.07	มาก
26	ผู้นำแต่ละชาติพันธุ์จะประสานงาน และให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน	3.87	0.77	19.80	มาก
27	ชุมชนใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการดำเนินงานของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เช่น การใช้สื่อโซเชียลมีเดียเผยแพร่วัฒนธรรม	3.65	0.71	19.37	มาก
28	การดำเนินโครงการของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม	3.87	0.67	17.30	มาก
29	การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์	3.95	0.72	18.16	มาก
30	ชุมชนมีการติดตามผลการดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค	3.76	0.47	12.42	มาก

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ข้อที่	รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม	\bar{X} = \geq 3.00	SD	CV = \leq 20%	ระดับ
31	ชุมชนมีการนำผลการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ	3.97	0.79	19.79	มาก
32	ชุมชนนำปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานมาประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อไป	3.82	0.76	19.98	มาก
33	ชุมชนมีการวิเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อรูปแบบการใช้ชีวิตของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน	3.66	0.65	17.87	มาก
34	ชุมชนมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามและประเมินผลโครงการต่างๆ ของชุมชน	3.64	0.71	19.45	มาก
35	ชุมชนนำผลการประเมินมาวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจใหม่ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งส่งผลต่อวัฒนธรรมที่หลากหลายในชุมชน	3.78	0.76	19.99	มาก
36	ชุมชนนำผลการประเมินมาวางแผนการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์	3.78	0.73	19.21	มาก

จากตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย และระดับความเหมาะสมของการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม พบว่า โดยภาพรวมตัวแปรรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรมทั้ง 36 ข้อ ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด โดยตัวแปรทุกตัวมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.64 – 4.42 โดยตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ตัวแปรที่ 4 คนในชุมชนรับรู้และเข้าใจปัญหาของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน ($\bar{X} = 4.42$, $SD = 0.87$, $CV = 19.59$) และตัวแปรที่มีค่าต่ำที่สุดคือ ตัวแปรที่ 34 ชุมชนมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามและประเมินผลโครงการต่างๆ ของชุมชน ($\bar{X} = 3.64$, $SD = 0.71$, $CV = 19.45$)

เมื่อพิจารณาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.47 - 0.87 แสดงว่า ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อตัวแปรสอดคล้องกันและมีการกระจายอยู่ใกล้กับค่าเฉลี่ย เนื่องจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังกล่าวมีค่าไม่เกิน 1 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของ ข้อมูล (*C.V.*) พบว่า มีการกระจายของข้อมูลมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 12.42 - 19.99 แสดงว่า ตัวแปรทุกตัวมีค่าเฉลี่ยและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับหรือมากกว่า 3.00 และมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายเท่ากับหรือต่ำกว่า 20 % นั้นแสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อตัวแปรสอดคล้องกัน

การวิเคราะห์หาค่าน้ำหนักองค์ประกอบโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis : EFA)

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis : EFA) วิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor Loading) แล้วสรุปตัวแปรต่าง ๆ ได้องค์ประกอบหลักจำนวน 4 องค์ประกอบหลัก โดยแสดงค่าแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) และค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of Variance) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นที่สำคัญ คือ ตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน โดยพิจารณาจากค่าดัชนี KMO and Bartlett's Test โดยค่า Kaiser-Mayer-Olkin Measures of Sampling Adequacy : MSA ใช้วิเคราะห์เนื้อหาความเหมาะสมของข้อมูลเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบ มีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 โดยค่าที่เหมาะสมจะต้องมากกว่า 0.50 - 0.80 ขึ้นไปเหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบดีมาก และสถิติทดสอบตัวที่ 2 คือ Bartlett's Test of Sphericity ใช้ทดสอบตัวแปรต่าง ๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงผลค่า KMO : Kaiser-Mayer-Olkin Measures of Sampling Adequacy

Kaiser-Mayer-Olkin Measures of Sampling Adequacy	.756
Bartlett's Test of Approx. Chi-Square Sphericity	14626.769
df	630
Sig.	.000

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis : EFA) โดยการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีการสกัดองค์ประกอบหลัก (Principal component analysis : PCA) และหมุนแกนด้วยวิธี แวริแมกซ์ (Varimax rotation) หมุนแบบมุมฉาก (Orthogonal rotation) โดยพิจารณาจากค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ที่มากกว่า 1.00 และถือเอาค่าน้ำหนักปัจจัย

(Factor loading) ของตัวแปรแต่ละองค์ประกอบนั้น มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ที่บรรยายด้วยตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป ตามวิธีการของไกเซอร์ (Kaiser) (ยูทส ไกยวรรณ์, 2556 หน้า 108) ซึ่งพบว่าตัวแปรจำนวน 36 ตัวแปร เป็นไปตามเกณฑ์ทุกตัวของค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ 1. การดำเนินงาน 2. การวางแผน 3. การศึกษาชุมชน 4. การติดตามประเมินผล โดยทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมรวมได้ร้อยละ 62.081 ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ลำดับองค์ประกอบรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม

องค์ประกอบ (Factor)	ค่าไอเกน (Eigenvalues)	ค่าความแปรปรวนร้อยละ (% of Variance)	ค่าความแปรปรวนสะสมร้อยละ (Cumulative % of Variance)
1	6.466	17.960	17.960
2	5.913	16.426	34.386
3	5.348	14.855	49.241
4	4.623	12.840	62.081

จากตารางที่ 4.5 พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1.00 ทั้งหมด 4 องค์ประกอบ รวมเป็นร้อยละ 62.081 และสามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมขององค์ประกอบที่สกัดได้ทุกตัวรวมกันจะต้องได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 (ยูทส ไกยวรรณ์, 2556) ผู้วิจัยนำเสนอค่าน้ำหนักของตัวแปรองค์ประกอบหลักที่ 1-4 โดยแสดงค่าน้ำหนักมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังตารางที่ 4.6 - 4.9

ตารางที่ 4.6 ตัวแปรองค์ประกอบหลักที่ 1 การดำเนินงาน (Operation)

ตัวแปรที่	ข้อความองค์ประกอบ	น้ำหนักองค์ประกอบ
29	การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์	.771
12	คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชนทั้งที่เกิดจากชาติพันธุ์ตนเอง และชาติพันธุ์อื่น	.743
9	คนในชุมชนศึกษาการเมือง และการปกครองที่เกี่ยวข้องกับบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของตนเอง	.743

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ตัวแปรที่	ข้อความองค์ประกอบ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
18	คนในชุมชนใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการตัดสินใจและกำหนดโครงการ ของชุมชน	.742
10	คนในชุมชนสามารถบอกปัญหาที่เกิดจากชาติพันธุ์ตนเองและชาติพันธุ์ อื่น	.706
28	การดำเนินโครงการของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและ สังคม	.698
27	ชุมชนใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการดำเนินงานของชุมชนที่มีความ หลากหลายทางชาติพันธุ์ เช่น การใช้สื่อโซเชียลมีเดียเผยแพร่ วัฒนธรรม	.681
25	ชุมชนมีผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน	.641
16	คนในชุมชนสามารถประสานงานและขอความช่วยเหลือจากหน่วยงาน ภายนอกในการดำเนินงานของชุมชนได้	.606
26	ผู้นำแต่ละชาติพันธุ์จะประสานงาน และให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของ ชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน	.593
7	คนในชุมชนศึกษาข้อมูลด้านการบริหารจัดการชุมชนที่มีความ หลากหลายทางชาติพันธุ์	.444
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues)		6.466
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of Variance)		17.960

จากตารางที่ 4.6 พบว่า องค์ประกอบหลักที่ 1 บรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 11 ตัวแปร เรียงลำดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ได้แก่ ตัวแปรที่ 29, 12, 9, 18, 10, 28, 27, 25, 16, 26 และ 17 มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.444 - 0.771 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 6.466 และค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 17.960 ตัวแปรทั้ง 11 ตัวแปรร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 17.960 เมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) กับตัวประกอบอื่น ๆ แล้ว พบว่า องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 และผู้วิจัย ได้ตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การดำเนินงาน (Operation)”

ตารางที่ 4.7 ตัวแปรองค์ประกอบหลักที่ 2 การวางแผน (Planning)

ตัวแปรที่	ข้อความองค์ประกอบ	น้ำหนักองค์ประกอบ
22	ตัวแทนของชาติพันธุ์ต่างๆ เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของชุมชน	.871
20	ชุมชนมีการเลือกผู้นำในแต่ละชาติพันธุ์	.825
23	ชุมชนมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้	.786
24	ชุมชนมีผู้ให้คำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน	.722
21	ชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการของชุมชน	.721
13	คนในชุมชนมีส่วนร่วมในตัดสินใจแก้ไขปัญหา และการจัดโครงการต่างๆ ของชุมชน	.608
6	คนในชุมชนศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจของชุมชนที่ตนอยู่ เช่น การค้าขาย การท่องเที่ยว เป็นต้น	.557
19	คนในชุมชนกำหนดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งส่งผลต่อวัฒนธรรมที่หลากหลายในชุมชน	.460
15	คนในชุมชนสามารถใช้ความรู้และความสามารถของตนเองในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกับผู้อื่นได้	.456
14	คนในชุมชนจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกับชาติพันธุ์อื่นได้	.424
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues)		5.913
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of Variance)		16.426

จากตารางที่ 4.7 พบว่า องค์ประกอบหลักที่ 2 บรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 10 ตัวแปร เรียงลำดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ได้แก่ ตัวแปรที่ 22, 20, 23, 24, 21, 13, 6, 19, 15 และ 14 มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .424 - 0.871 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 5.913 และค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 16.426 ตัวแปรทั้ง 10 ตัวแปรร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 16.426 เมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) กับตัวประกอบอื่น ๆ แล้ว พบว่า องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 2 และผู้วิจัยได้ตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การวางแผน (Planning)”

ตารางที่ 4.8 ตัวแปรองค์ประกอบหลักที่ 3 การศึกษาชุมชน (Studying the community)

ตัวแปรที่	ข้อความองค์ประกอบ	น้ำหนักองค์ประกอบ
4	คนในชุมชนรับรู้และเข้าใจปัญหาของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน	.905
1	คนในชุมชนมีความรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ตนเอง	.830
5	คนในชุมชนรับรู้ความต้องการของชาติพันธุ์ตนเอง และชาติพันธุ์อื่นๆ ในชุมชน	.796
2	คนในชุมชนมีความรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อื่น ที่ไม่ใช่ชาติพันธุ์ตนเอง	.692
3	คนในชุมชนเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์	.548
8	คนในชุมชนศึกษาวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อื่นผ่านเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต	.500
31	ชุมชนมีการนำผลการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ	.474
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues)		5.348
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of Variance)		14.855

จากตารางที่ 4.8 พบว่า องค์ประกอบหลักที่ 3 บรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 7 ตัวแปร เรียงลำดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ได้แก่ ตัวแปรที่ 4, 1, 5, 2, 3, 8 และ 31 มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.474 – 0.905 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 5.348 และค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 14.855 ตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปร ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 14.855 เมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) กับตัวประกอบอื่น ๆ แล้วพบว่า องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 และผู้วิจัยได้ตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การศึกษาชุมชน (Studying the community)”

ตารางที่ 4.9 ตัวแปรองค์ประกอบหลักที่ 4 การติดตามประเมินผล (Evaluation)

ตัวแปรที่	ข้อความองค์ประกอบ	น้ำหนักองค์ประกอบ
30	ชุมชนมีการติดตามผลการดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค	.795
36	ชุมชนนำผลการประเมินมาวางแผนการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์	.696
33	ชุมชนมีการวิเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อรูปแบบการใช้ชีวิตของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน	.681
11	คนในชุมชนสามารถบอกสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกับคนในชุมชนได้	.654
34	ชุมชนมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามและประเมินผลโครงการต่างๆ ของชุมชน	.603
35	ชุมชนนำผลการประเมินมาวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจใหม่ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งส่งผลต่อวัฒนธรรมที่หลากหลายในชุมชน	.557
32	ชุมชนนำปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานมาประชุมร่วมกัน เพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อไป	.527
17	คนในชุมชนมีการร่วมมือกับชุมชนอื่นในการดำเนินงานของชุมชน	.526
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues)		4.623
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of Variance)		12.840

จากตารางที่ 4.9 พบว่า องค์ประกอบหลักที่ 4 บรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 8 ตัวแปร เรียงลำดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ได้แก่ ตัวแปรที่ 30, 36, 33, 11, 34, 35, 32 และ 17 มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.526 - 0.795 ค่าความแปรปรวน ของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 4.623 และค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 12.840 ตัวแปร ทั้ง 8 ตัวแปร ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 12.840 เมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) กับตัวประกอบอื่น ๆ แล้ว พบว่า องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 4 และผู้วิจัยได้ตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การติดตามประเมินผล (Evaluation)”

สรุปได้ว่า องค์ประกอบรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ แบบนวัตกรรมวิถีวัฒนธรรม พบว่า มี 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1. การดำเนินงาน (Operation) 2. การวางแผน (Planning) 3. การศึกษาชุมชน (Studying the community) และ 4. การติดตามประเมินผล (Evaluation) มีจำนวนตัวแปรรวมทั้งหมด 36 ตัวแปร

ผู้วิจัยจึงร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวัฒนธรรม โดยเรียงตามลำดับขั้นตอนในการบริหารจัดการชุมชน แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

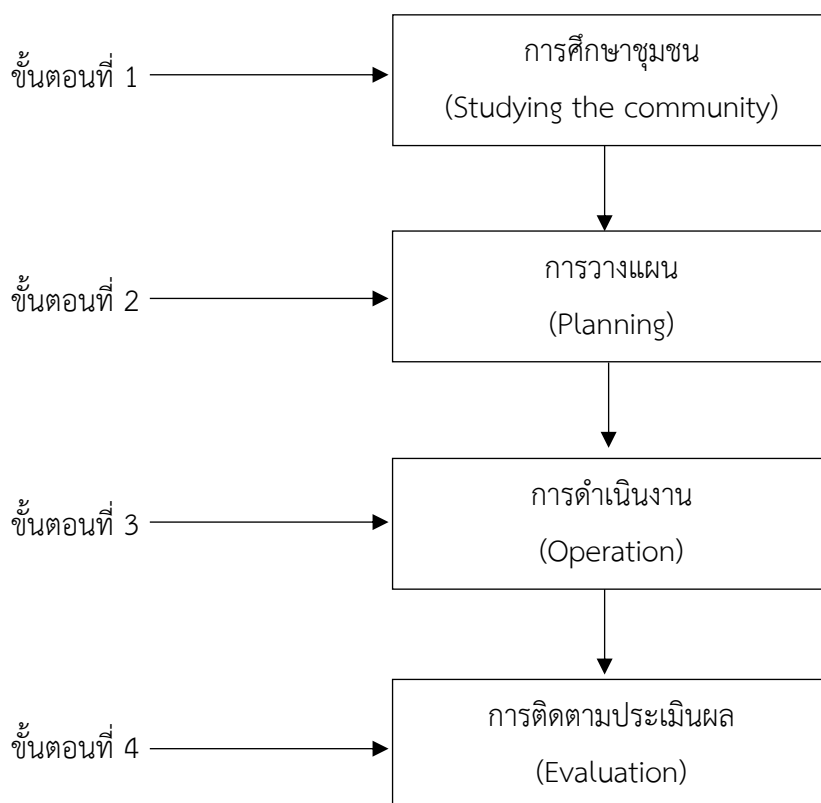
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาชุมชน (Studying the community) หมายถึง การเสาะแสวงหาข้อมูลต่างๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง การปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อทราบปัญหาและความ ต้องการของชุมชนที่แท้จริง

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) หมายถึง การให้ประชาชนร่วมตัดสินใจและกำหนดโครงการเป็นการนำปัญหาที่ประชาชนตระหนัก และยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกันหาสาเหตุ แนวทางแก้ไขและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะแก้ไขภายใต้ขีดความสามารถของประชาชนและการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงาน (Operation) หมายถึง การกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้ ซึ่งจะมีผู้ให้คำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ 4 การติดตามประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การติดตามดูแลการทำงานที่ประชาชนทำ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคแล้วนำผล การปฏิบัติงาน ตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบเพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อไป

สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารจัดการชุมชน หมายถึง กระบวนการในการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง และต้องมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่งกระบวนการบริหารจัดการชุมชนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาชุมชน (Studying the community) การวางแผน (Planning) การดำเนินงาน (Operation) และการติดตามประเมินผล (Evaluation) ดังแสดงในรูปภาพที่ 4.5

รูปภาพที่ 4.5 รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม

4.3 ผลการประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม

จากการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาชุมชน (Studying the community) การวางแผน (Planning) การดำเนินงาน (Operation) และการติดตามประเมินผล (Evaluation)

หลังจากนั้น ผู้วิจัยนำรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน ประเมินด้วยแบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม โดยผลการประเมินรูปแบบแสดงดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ผลประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตาม แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับกัญชาใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาภาคกลาง	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	\bar{X}	<i>SD</i>	ระดับ	\bar{X}	<i>SD</i>	ระดับ
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาชุมชน (Studying the community)	4.66	0.47	มากที่สุด	4.37	0.48	มาก
ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning)	4.70	0.42	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงาน (Operation)	4.60	0.52	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
ขั้นตอนที่ 4 การติดตามประเมินผล (Evaluation)	4.44	0.39	มาก	4.50	0.34	มาก
รวมเฉลี่ย	4.61	0.41	มากที่สุด	4.45	0.41	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ผลประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม โดยภาพรวมทั้ง 4 ขั้นตอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61, SD = 0.41$) และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมโดยภาพรวมทั้ง 4 ขั้นตอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45, SD = 0.41$)

ตารางที่ 4.11 ผลประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาชุมชน (Studying the community)

รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	\bar{X}	<i>SD</i>	ระดับ	\bar{X}	<i>SD</i>	ระดับ
1. คนในชุมชนรับรู้และเข้าใจปัญหาของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน	4.70	0.48	มากที่สุด	4.20	0.42	มาก
2. คนในชุมชนมีความรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ตนเอง	4.70	0.48	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
3. คนในชุมชนรับรู้ความต้องการของชาติพันธุ์ตนเอง และชาติพันธุ์อื่นๆ ในชุมชน	4.70	0.48	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
4. คนในชุมชนมีความรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อื่นที่ไม่ใช่ชาติพันธุ์ตนเอง	4.70	0.48	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
5. คนในชุมชนเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์	4.60	0.52	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
6. คนในชุมชนศึกษาวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อื่นผ่านเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต	4.60	0.52	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
7. ชุมชนมีการนำผลการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ	4.60	0.52	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
รวมเฉลี่ย	4.66	0.47	มากที่สุด	4.37	0.48	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ผลประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาชุมชน (Studying the community) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, $SD = 0.47$) และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาชุมชน (Studying the community) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, $SD = 0.48$)

ตารางที่ 4.12 ผลประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning)

รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
1. ตัวแทนของชาติพันธุ์ต่างๆ เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของชุมชน	4.70	0.48	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
2. ชุมชนมีการเลือกผู้นำในแต่ละชาติพันธุ์	4.70	0.48	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
3. ชุมชนมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้	4.70	0.48	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
4. ชุมชนมีผู้ให้คำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน	4.60	0.52	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
5. ชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการของชุมชน	4.90	0.32	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
6. คนในชุมชนมีส่วนร่วมในตัดสินใจแก้ไขปัญหา และการจัดโครงการต่างๆ ของชุมชน	4.60	0.52	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
7. คนในชุมชนศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจของชุมชนที่ตนอยู่ เช่น การค้าขาย การท่องเที่ยว เป็นต้น	4.70	0.48	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
8. คนในชุมชนกำหนดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งส่งผลต่อวัฒนธรรมที่หลากหลายในชุมชน	4.70	0.48	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
9. คนในชุมชนสามารถใช้ความรู้และความสามารถของตนเองในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกับผู้อื่นได้	4.70	0.48	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
10. คนในชุมชนจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกับชาติพันธุ์อื่นได้	4.60	0.52	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
รวมเฉลี่ย	4.70	0.42	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ผลประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70, SD = 0.42$) และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40, SD = 0.52$)

ตารางที่ 4.13 ผลประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงาน (Operation)

รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
1. การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์	4.60	0.52	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
2. คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชนทั้งที่เกิดจากชาติพันธุ์ตนเอง และชาติพันธุ์อื่น	4.70	0.48	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
3. คนในชุมชนศึกษาการเมือง และการปกครองที่เกี่ยวข้องกับบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของตนเอง	4.70	0.48	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
4. คนในชุมชนใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการตัดสินใจและกำหนดโครงการของชุมชน	4.60	0.52	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก
5. คนในชุมชนสามารถบอกปัญหาที่เกิดจากชาติพันธุ์ตนเองและชาติพันธุ์อื่น	4.60	0.52	มากที่สุด	4.70	0.48	มากที่สุด
6. การดำเนินโครงการของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม	4.70	0.48	มากที่สุด	4.65	0.47	มากที่สุด
7. ชุมชนใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการดำเนินงานของชุมชนที่มีความหลากหลาย	4.60	0.52	มากที่สุด	4.69	0.43	มากที่สุด

ทางชาติพันธุ์ เช่น การใช้สื่อโซเชียลมีเดียเผยแพร่วัฒนธรรม						
8. ชุมชนมีผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน	4.60	0.52	มากที่สุด	4.62	0.46	มากที่สุด
9. คนในชุมชนสามารถประสานงานและขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกในการดำเนินงานของชุมชนได้	4.60	0.52	มากที่สุด	4.50	0.53	มาก
10. ผู้นำแต่ละชาติพันธุ์จะประสานงาน และให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน	4.60	0.52	มากที่สุด	4.37	0.39	มาก
รวมเฉลี่ย	4.60	0.52	มากที่สุด	4.40	0.52	มาก

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ผลประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการ (Operation) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60, SD = 0.52$) และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการ (Operation) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40, SD = 0.52$)

ตารางที่ 4.14 ผลประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม ขั้นตอนที่ 4 การติดตามประเมินผล (Evaluation)

รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
1. ชุมชนมีการติดตามผลการดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค	4.50	0.53	มาก	4.40	0.52	มาก
2. ชุมชนนำผลการประเมินมาวางแผนการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์	4.50	0.53	มาก	4.67	0.45	มากที่สุด

3. ชุมชนมีการวิเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อรูปแบบการใช้ชีวิตของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน	4.50	0.53	มาก	4.42	0.41	มาก
4. คนในชุมชนสามารถบอกสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกับคนในชุมชนได้	4.60	0.52	มากที่สุด	4.50	0.53	มาก
5. ชุมชนมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามและประเมินผลโครงการต่างๆ ของชุมชน	4.60	0.52	มากที่สุด	4.50	0.53	มาก
6. ชุมชนนำผลการประเมินมาวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจใหม่ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งส่งผลต่อวัฒนธรรมที่หลากหลายในชุมชน	4.40	0.52	มาก	4.50	0.53	มาก
7. ชุมชนนำปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานมาประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อไป	4.20	0.42	มาก	4.50	0.53	มาก
8. คนในชุมชนมีการร่วมมือกับชุมชนอื่นในการดำเนินงานของชุมชน	4.20	0.42	มาก	4.60	0.52	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.44	0.39	มาก	4.50	0.34	มาก

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ผลประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม ขั้นตอนที่ 4 การติดตามประเมินผล (Evaluation) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, $SD = 0.39$) และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม ขั้นตอนที่ 4 การติดตามประเมินผล (Evaluation) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, $SD = 0.34$)

4.3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

4.3.1 ผลการวิเคราะห์สภาพชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร แหล่งข้อมูลออนไลน์ และงานวิจัยต่างๆ ประกอบกับการ

ลงพื้นที่เพื่อสอบถามผู้ที่อยู่ในชุมชนเกี่ยวกับสภาพบริบท หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และชุมชนต่างๆ ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า สภาพชุมชนอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรียังคงมีความผสมผสานระหว่างวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านและการพัฒนาเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์กระเหรี่ยงที่มีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตไปตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง และอิทธิพลของเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน ถึงแม้การเติบโตทางการท่องเที่ยวจะช่วยส่งเสริมรายได้ให้ชุมชน แต่ยังคงมีความพยายามในเรื่องของการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ยั่งยืนและคงอยู่กับชาติพันธุ์ของตนเอง

4.3.2 ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบ นวัตกรรมวัฒนธรรม โดยสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนจากนักวิชาการต่างๆ และเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่สูงสุด จากนั้นนำมาร่างแบบสอบถาม ไปเก็บข้อมูล และนำผลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis : EFA) พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาชุมชน (Studying the community) การวางแผน (Planning) การดำเนินงาน (Operation) และการติดตามประเมินผล (Evaluation)

4.3.3 ผลประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม โดยภาพรวมทั้ง 4 ขั้นตอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, $SD = 0.41$) และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมโดยภาพรวมทั้ง 4 ขั้นตอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, $SD = 0.41$)

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม และเพื่อประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Mixed Methods Research)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 379 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ คนในชุมชน รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบประเมินรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ด้วยดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาที่เรียกว่า IOC (Index of item objective congruence : IOC) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.955 และค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามเป็นรายข้อมีค่าระหว่าง 0.224-0.827 หลังจากนั้นจึงเก็บข้อมูลจริงจากจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 379 ฉบับ ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 274 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 72.30 ของแบบสอบถามทั้งหมดที่ส่งไป

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม โดยสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Means) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ในการคัดเลือกตัวแปรที่มีความเหมาะสมในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม และวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรเพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) และวิเคราะห์ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชน ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย (Means) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยทั้งจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม ผู้วิจัยได้ค้นพบแล้วสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพชุมชนอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรียังคงมีความผสมผสานระหว่างวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านและการพัฒนาเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์กระเหรี่ยงที่มีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตไปตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง และอิทธิพลของเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน ถึงแม้การเติบโตทางการท่องเที่ยวจะช่วยส่งเสริมรายได้ให้ชุมชน แต่ยังคงมีความพยายามในเรื่องของการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ยั่งยืนและคงอยู่กับชาติพันธุ์ของตนเอง

2. รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมมี 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาชุมชน (Studying the community) หมายถึง การเสาะแสวงหาข้อมูลต่างๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง การปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนที่แท้จริง เช่น ผู้ใหญ่บ้านในชุมชนไทยเชื้อสายกระเหรี่ยงสำรวจความต้องการของชุมชนในการเพิ่มรายได้ให้คนในชุมชน โดยคนในชุมชนยังคงต้องการรักษาประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนไว้

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) หมายถึง การให้ประชาชนร่วมตัดสินใจและกำหนดโครงการ เป็นการนำปัญหาที่ประชาชนตระหนัก และยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกันหาสาเหตุ แนวทางแก้ไขและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะแก้ไขภายใต้ขีดความสามารถของประชาชนและการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก เช่น การวางแผนจัดตั้งตลาดโอ๊ะป่อยขึ้นเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน โดยได้รับความร่วมมือกับคนในชุมชนช่วยกันวางแผนและดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ในตลาดโดยได้รับความช่วยเหลือจากสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 8 ให้การสนับสนุนแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในตลาด

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงาน (Operation) หมายถึง การกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้ ซึ่งจะมีผู้ให้คำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน

จะแบ่งหน้าที่ให้กับคนในชุมชนช่วยกันดูแลตลาดโอ๊ะป่อย ตั้งแต่การใส่บาตรพระล่องแพจากวัดป่าท่ามะขาม การดูแลสถานที่จอดรถจากโรงเรียนบ้านท่ามะขาม และยังมีเด็กๆ ในชุมชนที่ช่วยกันเก็บขยะในตลาดไปคัดแยกก่อนทิ้ง

ขั้นตอนที่ 4 การติดตามประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การติดตามดูแลการทำงานที่ประชาชนทำ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคแล้วนำผล การปฏิบัติงาน ตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบเพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อไป เช่น ผู้ใหญ่บ้านจะเข้ามาดูแลและติดตามการดำเนินงานของตลาดตั้งแต่เริ่มเปิดตลาด และจะคอยประสานงานเพื่อกำกับติดตามในส่วนต่างๆ โดยการใช้วิทยุสื่อสารกับทุกฝ่ายที่ดูแลตลาดจนกระทั่งตลาดปิดในเวลาบ่าย

รูปภาพที่ 5.1 รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม

3. ผลประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวิถีวัฒนธรรม โดยภาพรวมทั้ง 4 ขั้นตอนอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวิถีวัฒนธรรมโดยภาพรวมทั้ง 4 ขั้นตอนอยู่ในระดับมาก

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวิถีวัฒนธรรม สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาสภาพชุมชนอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ยังคงมีความผสมผสานระหว่างวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านและการพัฒนาเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่มีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตไปตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง และอิทธิพลของเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน ถึงแม้การเติบโตทางการท่องเที่ยวจะช่วยส่งเสริมรายได้ให้ชุมชน แต่ยังคงมีความพยายามในเรื่องของการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ยั่งยืนและคงอยู่กับชาติพันธุ์ของตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงต้องการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมแต่ยังคงต้องการรักษาวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไว้ และประชาชนนอกพื้นที่ก็ยอมรับความหลากหลายทางชาติพันธุ์มากขึ้น สอดคล้องกับ ชวตี โกศล (2561) ที่ทำการวิจัย เรื่องการบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย พบว่าในการรวมตัวของประชาชนในท้องถิ่น ทำให้เกิดพลังของกิจกรรมทางด้านการเมืองในการต่อรอง ใช้พลังของการรวมตัวของชาติพันธุ์ขับเคลื่อนนโยบายต่างๆ ของรัฐร่วมกับคนในท้องถิ่นในเชิงสร้างสรรค์ ในทางเศรษฐกิจได้ต่อยอดที่มาจากทุนทางสังคมได้กำหนดขอบเขตนำพื้นที่ทางวัฒนธรรมมารวมกลุ่ม โดยมีเป้าหมายนำวัฒนธรรมมาเป็นแนวทางพัฒนาเป็นพื้นฐานต่อยอดในเรื่องของสังคมคือ การสร้างความเข้มแข็ง ความอบอุ่น สร้างความสามัคคีในชุมชน โดยใช้วัฒนธรรมหล่อหลอมเป็นการสร้างรายได้และสามารถยึดเป็นอาชีพหลักและเสริม ซึ่งนำวัฒนธรรมไปผนวกกับเรื่องเศรษฐกิจ สร้างให้เป็นเมืองของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีการวางแผนบริหารจัดการโดยอาศัย “วัฒนธรรมรากฐาน” (area based approach) ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางในการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวิถีวัฒนธรรม ควรเน้นวัฒนธรรมหรือประเพณีดั้งเดิมของชุมชน เช่น ประเพณีกินข้าวห่อ หรือการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชาติพันธุ์ เพราะนอกจากจะเป็นอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไว้แล้วยังเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเรียนรู้และเข้าใจชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวิถีวัฒนธรรมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย

ของ สัจจา ไกรศรรัตน์ (2555) ที่ศึกษาเรื่องวัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรี ในบริบทของการท่องเที่ยวชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรีในบริบทของการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคงอยู่ของวัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี และเพื่อศึกษาแนวทางการนำวัฒนธรรมของ 8 ชาติพันธุ์มาใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยผลการวิจัยพบว่า แนวทางการนำวัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์มาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรมุ่งเน้นไปที่วัฒนธรรมหรือประเพณีที่ยังคงมีอยู่ในชุมชน เช่น งานประเพณีสงกรานต์ชาติพันธุ์ การใช้อาหารพื้นถิ่นหรืออาหารชาติพันธุ์เพื่อการท่องเที่ยว งานประเพณีตรุษจีน หรือการท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรม ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงในงานประเพณีผูกแขนเรียกขวัญวันกินข้าวห่อ ประเพณีเหล่านี้ล้วนมีจุดเชื่อมต่อกับสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ความหมาย อารมณ์ ความรู้สึกที่สามารถส่งผ่านไปยังนักท่องเที่ยวเป้าหมายเพื่อใช้เป็นสิ่งดึงดูดใจให้มาเที่ยวชมในพื้นที่และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมเหล่านั้นได้

2. จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบ นวัตกรรมวัฒนธรรม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาชุมชน การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนมีลักษณะคล้ายคลึงกับการบริหารแบบวงจรคุณภาพ (PDCA) ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุง ซึ่งสอดคล้องกับ คทาเทพ พงศ์ทอง (2560) ที่ทำการวิจัยเรื่องตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหมากขาม และบ้านหมากม่วง ในเขตเทศบาลตำบลไทรรัฐ ยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า ชุมชนมีแนวทางการจัดการวัฒนธรรมชุมชนสอดคล้องกับวงจร Deming อันสามารถปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมและปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทได้อย่างเหมาะสม แต่รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรมมีขั้นตอนของการศึกษาชุมชนด้วย เนื่องจากว่าในชุมชนนั้นมีหลากหลายชาติพันธุ์หากไม่มีความเข้าใจในแต่ละชาติพันธุ์อาจทำให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการชุมชน สอดคล้องกับเจริญ คำปิ่นใจ (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการชุมชนเพื่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม กรณีศึกษา หมู่บ้านเกษตรใหม่ ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่าปัจจุบันมีประชาชนจากแหล่งอื่นย้ายถิ่นเข้ามาอยู่อาศัยในหมู่บ้านเกษตรใหม่เป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนต่างจังหวัดและกลุ่มชนเผ่าต่างๆ และชาวต่างชาติ จนนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต่างๆ และวิถีชีวิตความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผลของการย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในชุมชนเกษตรใหม่ก่อให้เกิดการมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ดังนั้น ขั้นตอนการศึกษาชุมชนมีความจำเป็นในการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ ควรต้องศึกษาและทำความเข้าใจวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละชาติพันธุ์ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแนวทางการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์หรือระเบียบร่วมกัน

ของชุมชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ หรือความขัดแย้งของแต่ละชาติพันธุ์ และชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สรรณีญา กระสังข์, ทองพูน บุญประกอบ, บุญมี สุขแสน, วิทยา วิเศษชาติ, ประจวบ สุขเมือง และนุกุลกิจ ทวีชาติ (2556) ศึกษาแบบการบริหารจัดการชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน : กรณีศึกษาบ้านโพธิ์สามัคคี หมู่ที่ 4 ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคี มี 3 รูปแบบ และรูปแบบที่ 3 คือ การจัดทำกฎกติกาหมู่บ้านหรือธรรมนูญชุมชน ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่คนในชุมชนต้องถือปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน โดยมีกฎกติกาครอบคลุมทุกมิติในชุมชนเป็นข้อปฏิบัติที่คนในชุมชนยินดีถือปฏิบัติร่วมกัน มีจำนวน 12 ข้อ ผลการดำเนินการ พบว่า คราวเรือนในชุมชนได้นำกฎกติกาเหล่านี้ไปใช้เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ผลจากการดำเนินการวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นดำเนินงานตามกระบวนการวิจัย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาข้อมูลชุมชน และนำข้อมูลมาสนับสนุนส่งเสริมกระบวนการในการบริหารจัดการชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนสืบไป

3. จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรมเป็นรูปแบบที่มีขั้นตอนในการบริหารจัดการชุมชนที่สอดคล้องกับการบริหารของผู้นำชุมชนอยู่แล้ว ตั้งแต่ขั้นตอนแรก คือ การศึกษาชุมชนเพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล จึงทำให้สามารถนำรูปแบบไปใช้ได้โดยการปรับให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับอภิชาติดา โฆษิตวานิช (2560) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้โดยการปรับให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชน

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม ได้ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ที่เป็นองค์ความรู้ของผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม ดังนี้

1. เชนนโยบาย

1.1 หน่วยงานของภาครัฐและเอกชนควรให้ความสำคัญและพยายามทำความเข้าใจกับการอยู่ร่วมกันบนความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ซึ่งปัจจุบันมีหลายชุมชนที่มีการอยู่ร่วมกันบนความหลากหลายทางชาติพันธุ์ แต่องค์กรไม่ว่าภาครัฐและเอกชนต่างๆ ก็เริ่มมีการเข้ามาทำงานของคนในองค์กรที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมด้วย ดังนั้น การให้ความสำคัญและการสร้างความเข้าใจจึงเป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกันของคนบนความหลากหลายทางชาติพันธุ์

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างการบริหารจัดการชุมชนเพื่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนบนความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยนำแนวทางที่ได้จากผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนพัฒนาชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

2. เชนปฏิบัติการ

2.1 การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ต้องสร้างจากการศึกษาชุมชน เข้าใจบริบทของแต่ละชาติพันธุ์ เพื่อลดความขัดแย้งในชุมชน สร้างความเข้าใจในเรื่องศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ลดการแบ่งแยกดูถูก สร้างความตระหนักในการรักษาผลประโยชน์ของชุมชนร่วมกัน จึงจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชนที่มีจากทุกกลุ่ม ทุกชาติพันธุ์อย่างแท้จริง

2.2 การประสานงานต้องทำเป็นระบบ และมีการกำหนดแบบแผนที่ชัดเจน เพื่อเอื้อต่อการสร้างความเข้าใจแกนนำกลุ่ม ผู้นำกลุ่ม และประชาชนคนในชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

2.3 การบริหารดูแลควบคุมความสงบสุขของชุมชนชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ให้มีประสิทธิภาพจำเป็นจะต้องมีการบริหารที่ดี และมีผู้นำที่ดี แต่ที่สำคัญผู้ช่วยในการบริหารดูแลควบคุมความสงบสุขของชุมชนไม่เพียงจะต้องเป็นผู้ใหญ่บ้านเท่านั้น แต่ควรมีแกนนำของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนเข้ามาช่วยทำงาน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วย

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างผู้นำกลุ่ม เพื่อการประสานงานในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เพื่อจะได้รู้รูปแบบการสร้างผู้นำที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นๆ ได้

5.3.2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบริบทของแต่ละชาติพันธุ์ เช่น กะเหรี่ยง มอญ เพื่อการเข้าใจที่ลึกซึ้ง และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ต่อไปในอนาคต

5.3.2.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการสร้างชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เพื่อเป็นแรงผลักดันในการทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันของประชาชนบนความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่ยั่งยืน และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และพร้อมกับการปรับตัวของสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมศิลปากร. (2542). วัฒนธรรม อารยธรรม ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.
- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2567). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://3doctor.hss.moph.go.th>. [20 พฤษภาคม 2567].
- กฤษณา วงษาสันต์. (2542). *วิถีไทย*. กรุงเทพฯ : ธีรเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- กุศล พัทธ์ลักข์. (2555). *การเมืองวัฒนธรรมของหนุ่มสาวปกาเกอะญอ*. วารสารสังคมวิทยา มานุษยวิทยา. 31(2). 137-167.
- เกียรติพงษ์ อุฒธนธีระ. (2563). *Innovation การขับเคลื่อนนวัตกรรมในองค์กร (Driving Innovation in Organization)*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.iok2u.com/article/innovation/innovation-driving-innovation-in-organization>. [29 เมษายน 2567].
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2541). *กระบวนทัศน์วัฒนธรรมไทย ต้นตอ เศรษฐกิจถดถอย*. *วารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์*. 19 (2) (มกราคม-มิถุนายน). 10.
- โกวิท พวงงาม. (2553). *ธรรมาภิบาลท้องถิ่นว่าด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส*. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก็อบบี้.
- คทาเทพ พงศ์ทอง. (2560). *ตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหมากขาม และบ้านหมากม่วง ในเขตเทศบาลตำบลไทรบุรี ยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน*. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (พัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จุฑาพรรษ์ ผดุงชีวิต. (2550). *วัฒนธรรม การสื่อสาร และอัตลักษณ์*. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์.
- เจริญ คำปิ่นใจ. (2559). *การบริหารจัดการชุมชนเพื่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม กรณีศึกษา หมู่บ้านเกษตรใหม่ ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่*. สาขาวิชาการบริหารองค์การภาครัฐและเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- เจริญ ศรีศศลักษณ์. (2557). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ*. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- เจษฎา เนตะวงศ์. (2564). *พลวัตการสร้างความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ในประเทศไทยศึกษาผ่านแนวคิดฟิลด์ของบูเคเยอร์*. ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2547). *ทบทวนแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์ข้ามยุคสมัยกับการศึกษาในสังคมไทย ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์*. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ชวดี โกศล. (2561). การบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย. *Journal of Administrative and Management*. 6(2). 64-73.
- ชาลี ถาวรานรักษ์. (2534). *สุ่ทิศทางการบริหารงานวัฒนธรรม: ปัจจุบันและอนาคต*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2543). *การบริหารการพัฒนาชนบทเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพฯ: บริษัทมหาชน เซ็นจูรี จำกัด.
- ชิตชนก เขิงเขาว. (2551). *Qualitative Research in Education (เอกสารประกอบการสอน)*. ปัตตานี: ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา.คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2549). *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และความเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ: วิภาษา.
- ณรัชชอร์ ศรีทอง. (2558). *กระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ณัฐแก้ว ช้องรอด. (2565). การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 42(3). 380-392.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2549). *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ความจริง เอกลักษณ์และความเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ดวงกมล เวชวงศ์. (2554). กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยวผ่านหัตถกรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำ : ศึกษากรณีชุมชนยวน ตำบลตันตล อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี. *วารสารวิทยบริการ*. 22(3). 130-148.
- ธีระวุฒิ อรุณเวช. (2544). *เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมของหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง*. กรุงเทพฯ : กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.

- นงนุช ศรีสุข และเบญญาดา กระจ่างแจ้ง. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนต้นแบบบ้านคลองอาราง จังหวัดสระแก้ว. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*. 16(1). 97-105.
- นภาพร อัคระรังษีกุล. (2562). ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย: อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง. งานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิตประจำปี 2562.
- นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2557). *ชาติพันธุ์กับเสรีนิยมใหม่*. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- นิคม มุสิกคามะ. (2541). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- นियพรรณ วรรณศิริ. (2550). *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ธนาเพลส จำกัด.
- บงกชมาศ เอกเอี่ยม. (2564). แนวคิดหลังการพัฒนา: เส้นทางการพัฒนาในยุคหลังการพัฒนา. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*. 4(1). 159-180.
- ประเวช ชุ่มเกสรกุลกิจ และศจีมาจ ญ วิเชียร. (2561). พฤติกรรมสร้างนวัตกรรมในการทำงาน: แนวคิดปัจจัยเชิงสาเหตุความท้าทาย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*. 10(1). 25-41.
- ประเวศ วะสี. (2545). *การพัฒนามนุษย์แนวใหม่เพื่ออนาคตที่ยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- ประเวศ วะสี. (2547). *ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกับการพัฒนา*. ราชบัณฑิตยสถาน. 29, 2(เม.ย-มิ.ย.), 275-280.
- ประสิทธิ์ สีสรีชา. (2557). กระบวนทัศน์การศึกษาชาติพันธุ์สัมพันธ์. *วารสารลุ่มน้ำโขง*. 10(3), 219-242.
- ประเสริฐ วัฒนกุลวงษ์. (2541). *คู่มือปฏิบัติราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด*. กรุงเทพฯ: พัฒนาหลักสูตร.
- ประเสริฐ วัฒนกุลวงษ์. (ม.ป.ท.). *สังคมแห่งชาติฉบับที่ 9*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=91>. [30 มกราคม 2567].
- ประเสริฐ แย้มกลิ่นฟูง. (2546). *สังคมและวัฒนธรรม*. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2550). ความอหังการเหลือของมโนทัศน์ชาติพันธุ์. *วารสารสังคมศาสตร์ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)*. 19(1). 183-228.

- ปาริชาติ วลัยเสถียร, สุทธิชัย ออบอ่อน, สหัทธยา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์ และ ชลกาญจน์ ฮาชันนารี. (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พงศกร เอี่ยมสะอาด, ศุภกร ลี้มคุณธรรมโม และประสพชัย พสุนนท์. (2559). ปัจจัยความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*. 14(1). 130-142.
- พระยาอนุমানราชชน. 2496. *วัฒนธรรม*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [https://th.wikipedia.org/wiki/พระยาอนุমানราชชน_\(ยง_เสฐียรโกเศศ\)](https://th.wikipedia.org/wiki/พระยาอนุমানราชชน_(ยง_เสฐียรโกเศศ)). [30 มกราคม 2567].
- พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์. (2517). *การสร้างพลังชุมชนโดยกระบวนการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พิชัย โคมละ. (2557). *ประมวลความรู้เตรียมสอบนักวิชาการพัฒนาชุมชน/นักพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- พิเชษฐ สายพันธ์. (2557). “ชาติพันธุ์สภาวะ: จากเสรีนิยมสู่เสรีนิยมใหม่” ใน *นฤพนธ์ด้วงวิเศษ. บรรณาธิการ. ชาติพันธุ์กับเสรีนิยมใหม่*. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- พิทยา ว่องกุล. (2542). *สร้างสังคมใหม่ : ชุมชนอาชีพไทย-ธัมมาชีพไทย*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พิภพ วังเงิน. (2547). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ : รวมสาสน.
- พันธุ์วดี จิระชัย. (2544) *บทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พันธุ์อาจ ชัยรัตน์. (2547). *บทนำเบื้องต้นของการจัดการนวัตกรรมการจัดการนวัตกรรมการสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- ไพบูลย์ช่างเรียน. (2532). *วัฒนธรรมการบริหาร*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ไพบูลย์ช่างเรียน. (2539). *สังคม วัฒนธรรม และการบริหารแบบไทย*. กรุงเทพฯ: เอส แอนด์ จีกราฟฟิค.
- มาลี ควรคะเนิง. (2545). *วัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

- มัทรี สี่มา, อำพร กันทา และวรัญญูคณณ์ รัตน์ะมงคลชัย. (2565). การมีส่วนร่วมของชุมชนชาติพันธุ์ ม้งเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่. *วิทยาการการจัดการโดยองค์กรปริทัศน์*. 3(3). 11-24.
- เมตตา วิวัฒนานุกูล (กฤตวิทย์). (2548). *การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เมตตา วิวัฒนานุกูล (กฤตวิทย์). (2559). *การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยศ สันตสมบัติ. (2544). *มนุษย์กับวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพฯ : นานมีพับลิเคชั่นส์.
- รัชนิกร เศรษฐรัฐ. (2532). *โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช
- รัตนา ศิริชยานันท์. (2542). *วัฒนธรรมองค์โรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ลลิตา หลักไชย. (2564). *การอ้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลื้อ (ห้วยระแท้) หมู่ 21 ตำบลแม่สิน*. รายงานการศึกษาเฉพาะบุคคล คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2567). อำเภอสวนผึ้ง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org>. [30 มกราคม 2567].
- วีรชาติ ภัคดี. (2565). การบริหารการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไทยบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม. *Journal of Humanities and Social Sciences*. 7(1). 176-191.
- ศรัณยา อรรถากร, รังสรรค์ สิงห์เลิศ และ กริชพัฒน์ ภูวนา. (2558). *รูปแบบการพัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุข : กรณีศึกษาหิโนปุน อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม*. สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ศิลป์ชัย ศรีเกียรติ. (2541). *ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 6*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศุภย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2565). *กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://ethnicity.sac.or.th/>. [20 พฤษภาคม 2567].
- สนธยา พลศรี. (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สรณ์ธญา กระสังข์, ทองพูน บุญประกอบ, บุญมี สุขแสน, วิทยา วิเศษชาติ, ประจวบ สุขเมือง และ นุกุลกิจ ทวีชาติ. (2556). *รูปแบบการบริหารจัดการชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของ*

- ประชาชน : กรณีศึกษาบ้านโพธิ์สามัคคี หมู่ที่ 4 ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปราสาท จังหวัด ศรีสะเกษ. สถาบันพระปกเกล้า.
- สนั่น เกชาอารี. (2551). กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงด้านทรัพยากร บุคคลเพื่อความสำเร็จขององค์กร. *Industrial Technology Review*. (187). 145-151.
- สิทธิเดช วงศ์ปรัชญา. (2559). บทความรับเชิญ : พระราชดำรัสกับสันติวิธีธุรกิจชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย: กรณีชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอ จังหวัดตาก. *วารสารสมาคมนักวิจัย*. 21(3). 13-17.
- สัจจา ไกรศรีรัตน์. (2555). วัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรีในบริบทของการท่องเที่ยวชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรีในบริบทของการท่องเที่ยว. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*. 8(2). 19-32.
- สุพรรณิ ไชยอำพร และสนธิ สมัครการ. (2546). *การวิเคราะห์ทางสังคมเพื่อการพัฒนา: แนวความคิดและวิธีการ = Social analysis for development : concepts and methods*. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุพรรณิ สมานญาติ. (2540). *การศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดชัยภูมิ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุพัตรา สุภาพ. (2521). *สังคมวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2533). *ประสบการณ์วัฒนธรรมศึกษา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เสน่ห์ จุ้ยโต. (2551). *องค์การสมัยใหม่*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2535). *วัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2546). *ชาติพันธุ์และมายาคติ*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://book.culture.go.th/newbook/book/other/nation.pdf>. [29 เมษายน 2567].
- สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2558). *ความหมายของนวัตกรรมการ*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nia.or.th/spring/index.php?page=faq>. [29 เมษายน 2567].
- แหลมไทย พงษ์พรหม. (2546). *วัฒนธรรมโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดส านักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อคิน ทรัพย์พัฒน์. (2551). *วัฒนธรรมคือความหมาย: ทฤษฎีและวิธีการของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ*. กรุงเทพมหานคร.

- อภิชาติดา โฆษิตวานิช. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและ การพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ด. (การบริหารและบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ การจัดการการศึกษา), กรุงเทพฯ.
- อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ. (2548). ความสามารถทางการสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารจัดการชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2545). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม : กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาคม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรัญ จิตตะเสโน. (ม.ป.ป.). หลักการและวิธีการบริหารจัดการชุมชน. เอกสารประกอบการเรียนรู้ชุมชน. โครงการวิจัยและพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สุขภาวะองค์กรรวม ภายใต้แผนสุขภาพจังหวัดสงขลา. สงขลา : สถาบันวิจัยระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2548). ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม: การทะลุกรอบและกักตักของความแบบคู่ตรงกันข้าม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อัมรินทร์.
- อัครพงศ์ อนุพันธ์พงศ์. (2550). บ้านเรือนชาวเขากะเหรี่ยงปกากะญอ : ความยั่งยืนและการปรับตัวภายใต้แนวคิดวัฒนธรรมไร้พรมแดน. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ.
- อัจฉรา สุวรรณ. (2536). วัฒนธรรมโรงเรียนกับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1. วิทยานิพนธ์ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภาษาอังกฤษ

- Ali, R and Byrne B. (2022). The Trouble with Diversity: The Cultural Sector and Ethnic Inequality. *Sage Journals*. 17(4). 493-513.
- Baldassarri, D. and Abrascal, M. (2020). Diversity and prosocial behavior. *Science*. 369(6508). 1183-1187.
- Banks, M. (1996). *Ethnicity: Anthropological Constructions*. New York: Routledge.
- Charles, K. F. (2002). The people of Asia” : Science and Politics in The Classification of Ethnic Groups in Thailand, China and Vietnam. *The Journal of Asian Studies*. 61(4). 1163-1203.
- Cheong, H. L. (2022). Teachers' Understanding of Cultural Diversity: Phenomenography of Ethnically Diverse Children in Hong Kong. *Multicultural Education Review*. 14(1). 28-47.

- Ferrarini, C. (2023). Cross-Border Community-Based Learning as a Strategy in Diversity and Multicultural Teacher Preparation: A Comparative Case Study. *Metropolitan Universities*. 34(4). 44-63.
- Geertz, C. (1973). *The Interpretation Of Cultures*. New York: Basic Books.
- Herkema, S. (2003). A Complex Adaptive Perspective on Learning with in Innovation Projects. *The Learning Organization*, 10(6), 340 - 346.
- Lemon, M. and Sahota, P. S. (2003). Organizational Culture as a Knowledge Repository for Increased Innovation Capacity. *Technovation*.
- Meléndez-Luces, J. and Couto-Cantero, P. (2021). Engaging Ethnic-Diverse Students: A Research Based on Culturally Responsive Teaching for Roma-Gypsy Students. *Education Sciences*. 11(739).
- Ozgul K. and Tezer B. (2017). A model for innovation culture management in organizations (IVALUE 7). *International Journal of Innovation*. 5(3). 361-374.
- Porter, M. E. (1998). *Competitive strategy: Techniques for analyzing industries and competitors*. New York, NY: The Free Press.
- Rostow, W. W. (1971). *Politics and the Stages of Growth*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schilling , M.A. (2008). *Strategic Management of Technological Innovation (2nd ed)*. New York: McGraw-Hill Education.
- Smith, D. (2006). *Exploring Innovation*. London: McGraw-Hill.
- Sorrells, K. (2013). *Intercultural Communication: Globalization and Social Justice*. Sage: Thousand Oaks, California.
- Suleiman, U. A. and Saxena, P. (2023). Managing Cultural Diversity in the Nigerian Public Service: An Evaluation of Human Resource Practices. *AAYAM: AKGIM Journal of Management; Ghaziabad*. 13(2). 18-32.
- Tehseen, S. and Deng, P. (2023). Culture values and entrepreneurial innovativeness: A comparative study of Malaysian ethnic entrepreneurs. *Journal of small business management*. 61(6). 2622–2655.
- Thomas, J. and O'Maolchatha, A. (1989). Reassessing the critical metaphor: An optimist revisionist view. *Justice Quarterly*, 6(2). 143-172.
- Tylor, Edward B. (1877). *Primitive Culture*. New York: Henry Holt.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวัฒนธรรม” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม 2. ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม และ 3. ประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม ซึ่งการทำวิจัยดังกล่าว จำเป็นต้องได้รับข้อมูลจากท่าน ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมว่าท่านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับใด

2. แบบสอบถามฉบับนี้มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3. ผู้วิจัยขอความกรุณาจากท่านโปรดตอบแบบสอบถามในการวิจัยให้ครบถ้วน และตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม และคำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อตำแหน่งหน้าที่และหน่วยงานของท่านแต่ประการใด หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ผศ.ดร.สุธาสินี แสงมุกดา

อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ลงใน หน้าข้อที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. เพศ

1) ชาย 2) หญิง 3) อื่นๆ

2. อายุ

1) ไม่เกิน 30 ปี 2) 31 - 40 ปี
 3) 41 - 50 ปี 4) 51 ปี ขึ้นไป

3. สถานภาพสมรส

1) โสด 2) หม้าย 3) หย่าร้าง/แยกกันอยู่

4. ระดับการศึกษา

1) ไม่ได้เรียน 2) ต่ำกว่าปริญญาตรี
 3) ปริญญาตรี 4) สูงกว่าปริญญาตรี

5. อาชีพ

1) รับราชการ 2) เกษตรกร
 3) ค้าขาย 4) อื่นๆ

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

1) ต่ำกว่า 10,000 บาท 2) 10,000 บาท - 20,000 บาท
 3) 20,001 บาท - 30,000 บาท 4) สูงกว่า 30,000 บาท

6. ชาตินัพันธุ์

1) ไทย 2) กะเหรี่ยง
 3) มอญ 4) อื่นๆ

7. ศาสนา

1) พุทธ 2) คริสต์ 3) อื่นๆ

.....

ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยกำหนดค่าความหมาย ดังนี้

- 5 หมายถึง ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านอยู่ในระดับมากที่สุด
 4 หมายถึง ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านอยู่ในระดับมาก
 3 หมายถึง ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านอยู่ในระดับปานกลาง
 2 หมายถึง ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านอยู่ในระดับน้อย
 1 หมายถึง ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	การบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวิถีวัฒนธรรม	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
	การศึกษาชุมชน					
1	คนในชุมชนมีความรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ตนเอง					
2	คนในชุมชนมีความรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อื่น ที่ไม่ใช่ชาติพันธุ์ตนเอง					
3	คนในชุมชนเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์					
4	คนในชุมชนรับรู้และเข้าใจปัญหาของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน					
5	คนในชุมชนรับรู้ความต้องการของชาติพันธุ์ตนเอง และชาติพันธุ์อื่นๆ ในชุมชน					
6	คนในชุมชนศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจของชุมชนที่ตนอยู่ เช่น การค้าขาย การท่องเที่ยว เป็นต้น					
7	คนในชุมชนศึกษาข้อมูลด้านการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์					
8	คนในชุมชนศึกษาวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อื่นผ่านเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต					
9	คนในชุมชนศึกษาการเมือง และการปกครองที่เกี่ยวข้องกับบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของตนเอง					

ข้อที่	การบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบ นวัตกรรมวัฒนธรรม	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
	การวางแผน					
10	คนในชุมชนสามารถบอกปัญหาที่เกิดจากชาติพันธุ์ตนเองและชาติพันธุ์อื่น					
11	คนในชุมชนสามารถบอกสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกับคนในชุมชนได้					
12	คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชนทั้งที่เกิดจากชาติพันธุ์ตนเอง และชาติพันธุ์อื่น					
13	คนในชุมชนมีส่วนร่วมในตัดสินใจแก้ไขปัญหา และการจัดโครงการต่างๆ ของชุมชน					
14	คนในชุมชนจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกับชาติพันธุ์อื่นได้					
15	คนในชุมชนสามารถใช้ความรู้และความสามารถของตนเองในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกับผู้อื่นได้					
16	คนในชุมชนสามารถประสานงานและขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกในการดำเนินงานของชุมชนได้					
17	คนในชุมชนมีการร่วมมือกับชุมชนอื่นในการดำเนินงานของชุมชน					
18	คนในชุมชนใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการตัดสินใจและกำหนดโครงการของชุมชน					
19	คนในชุมชนกำหนดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งส่งผลต่อวัฒนธรรมที่หลากหลายในชุมชน					
	การดำเนินงานตามแผนและโครงการ					
20	ชุมชนมีการเลือกผู้นำในแต่ละชาติพันธุ์					
21	ชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการของชุมชน					
22	ตัวแทนของชาติพันธุ์ต่างๆ เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของชุมชน					
23	ชุมชนมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้					

ข้อที่	การบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบ นวัตกรรมวิถีวัฒนธรรม	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
24	ชุมชนมีผู้ให้คำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน					
25	ชุมชนมีผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน					
26	ผู้นำแต่ละชาติพันธุ์จะประสานงาน และให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน					
27	ชุมชนใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการดำเนินงานของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เช่น การใช้สื่อโซเชียลมีเดียเผยแพร่วัฒนธรรม					
28	การดำเนินโครงการของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม					
29	การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์					
การติดตามประเมินผล						
30	ชุมชนมีการติดตามผลการดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค					
31	ชุมชนมีการนำผลการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ					
32	ชุมชนนำปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานมาประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อไป					
33	ชุมชนมีการวิเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อรูปแบบการใช้ชีวิตของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน					
34	ชุมชนมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามและประเมินผลโครงการต่างๆ ของชุมชน					
35	ชุมชนนำผลการประเมินมาวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจใหม่ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งส่งผลต่อวัฒนธรรมที่หลากหลายในชุมชน					

ข้อที่	การบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบ นวัตวิถีวัฒนธรรม	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
36	ชุมชนนำผลการประเมินมาวางแผนการจัดการจัดการชุมชนที่มีความ หลากหลายทางชาติพันธุ์					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอื่น ๆ (ถ้ามีโปรดระบุ)

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม

1. ประวัติชุมชน การก่อเกิดชุมชน และพัฒนาการชุมชนเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2. บริบทของชุมชน (เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม และด้านทรัพยากรธรรมชาติ) เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

3. วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละชาติพันธุ์มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร

.....

.....

.....

4. ปฏิสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชน (เช่น เชิงสร้างสรรค์ เชิงปัญหา) เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

5. รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเพื่อการอยู่ร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมควรจะเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

ลงชื่อ

(.....)

ผู้ให้การสัมภาษณ์

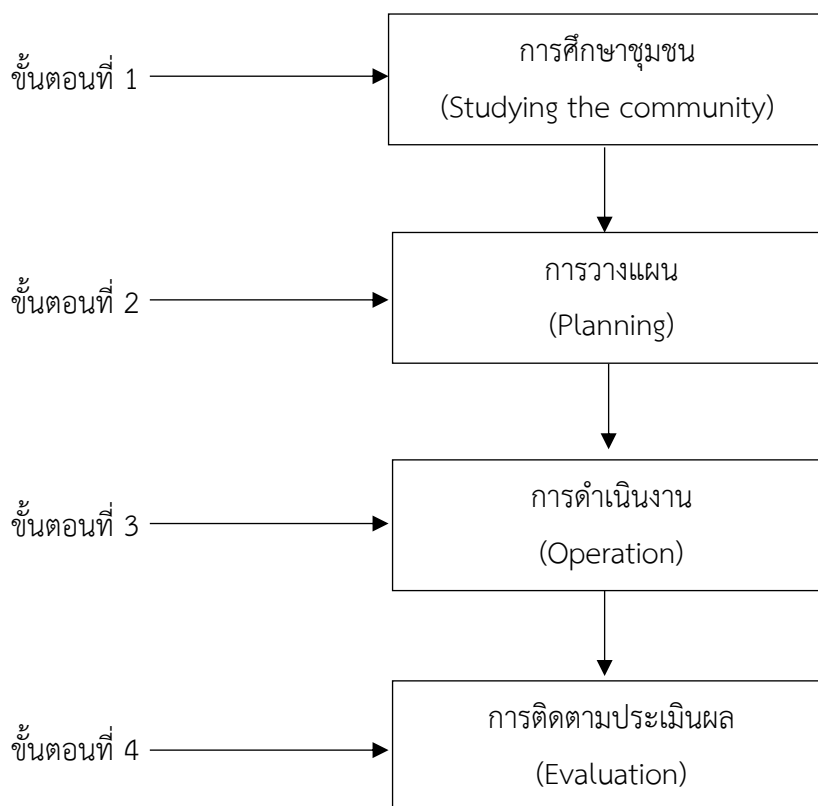
ภาคผนวก ค
แบบประเมินรูปแบบ

แบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชน

ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม 2. ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม และ 3. ประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม ซึ่งการทำวิจัยดังกล่าว จำเป็นต้องได้รับข้อมูลจากท่าน ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านในการประเมินรูปแบบเพื่อการวิจัย

โดยรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาชุมชน (Studying the community) ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงาน (Operation) และ ขั้นตอนที่ 4 การติดตามประเมินผล (Evaluation) แสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม

รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรม	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
4.1 ชุมชนมีการติดตามผลการดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค										
4.2 ชุมชนนำผลการประเมินมาวางแผนการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์										
4.3 ชุมชนมีการวิเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการใช้ชีวิตของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน										
4.4 คนในชุมชนสามารถบอกสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกับคนในชุมชนได้										
4.5 ชุมชนมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามและประเมินผลโครงการต่างๆ ของชุมชน										
4.6 ชุมชนนำผลการประเมินมาวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจใหม่ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมที่หลากหลายในชุมชน										
4.7 ชุมชนนำปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานมาประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อไป										
4.8 คนในชุมชนมีการร่วมมือกับชุมชนอื่นในการดำเนินงานของชุมชน										

ขอขอบคุณ

เป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการประเมินรูปแบบ

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย¹⁵⁸

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๕๐๙/๑๕๒๘

๑๖ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการประเมินรูปแบบ

เจริญพร ดร.พร้อมพล สัมพันธ์โน

ด้วย ผศ.ดร.สุธาสนี แสงมุกดา อาจารย์สังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบ นวัตกรรมวัฒนธรรม (Management model for ethnic diverse communities through Inno-Life cultural)” มีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์ให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการประเมินรูปแบบเพื่อเป็นข้อมูลในการเขียนงานวิจัย

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์มายังท่านในการประเมินรูปแบบดังกล่าว สำหรับรายละเอียดต่างๆ ผู้วิจัยจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูศรีวิรุณสุนทร, ผศ.ดร.)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อาคาร (B 7.7) ชั้น ๒ ห้อง ๒๐๒

โทร. ๐-๒๕๕๕-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๒-๑๑๕๔

ภาคผนวก จ

ผลการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC)

ผลการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC)

องค์ประกอบ	ประเด็นการประเมิน	คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนเฉลี่ย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
การศึกษาชุมชน	1. คนในชุมชนมีความรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ตนเอง	1	1	1	1
	2. คนในชุมชนมีความรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อื่น ที่ไม่ใช่ชาติพันธุ์ตนเอง	1	1	1	1
	3. คนในชุมชนเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์	1	1	1	1
	4. คนในชุมชนรับรู้และเข้าใจปัญหาของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน	1	1	1	1
	5. คนในชุมชนรับรู้ความต้องการของชาติพันธุ์ตนเอง และชาติพันธุ์อื่นๆ ในชุมชน	1	1	1	1
	6. คนในชุมชนศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจของชุมชนที่ตนอยู่ เช่น การค้าขาย การท่องเที่ยว เป็นต้น	1	1	1	1
	7. คนในชุมชนศึกษาข้อมูลด้านการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์	1	1	1	1
	8. คนในชุมชนศึกษาวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อื่นผ่านเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต	1	0	1	0.67
	9. คนในชุมชนศึกษาการเมือง และการปกครองที่เกี่ยวข้องกับบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของตนเอง	1	1	1	1
การวางแผน	10. คนในชุมชนสามารถบอกปัญหาที่เกิดจากชาติพันธุ์ตนเองและชาติพันธุ์อื่น	1	1	1	1
	11. คนในชุมชนสามารถบอกสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกับคนในชุมชนได้	1	1	1	1

องค์ประกอบ	ประเด็นการประเมิน	คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนเฉลี่ย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
	12. คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชนทั้งที่เกิดจากชาติพันธุ์ตนเอง และชาติพันธุ์อื่น	1	1	1	1
	13. คนในชุมชนมีส่วนร่วมในตัดสินใจแก้ไข ปัญหา และการจัดโครงการต่างๆ ของชุมชน	1	1	1	1
	14. คนในชุมชนจัดลำดับความสำคัญของ ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกับชาติพันธุ์อื่นได้	1	1	1	1
	15. คนในชุมชนสามารถใช้ความรู้และ ความสามารถของตนเองในการแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นร่วมกับผู้อื่นได้	1	1	1	1
	16. คนในชุมชนสามารถประสานงานและขอ ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกในการ ดำเนินงานของชุมชนได้	1	1	1	1
	17. คนในชุมชนมีการร่วมมือกับชุมชนอื่นใน การดำเนินงานของชุมชน	1	1	1	1
	18. คนในชุมชนใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการ ตัดสินใจและกำหนดโครงการของชุมชน	1	1	1	1
	19. คนในชุมชนกำหนดกิจกรรมต่างๆ ของ ชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งส่งผลต่อ วัฒนธรรมที่หลากหลายในชุมชน	1	1	1	1
การ ดำเนินงาน ตามแผน และ โครงการ	20. ชุมชนมีการเลือกผู้นำในแต่ละชาติพันธุ์	1	1	1	1
	21. ชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการของชุมชน	1	1	1	1
	22. ตัวแทนของชาติพันธุ์ต่างๆ เข้าร่วมเป็น คณะกรรมการของชุมชน	1	1	1	1
	23. ชุมชนมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการ ดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกัน ไว้	1	1	1	1

องค์ประกอบ	ประเด็นการประเมิน	คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนเฉลี่ย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
	24. ชุมชนมีผู้ให้คำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน	1	1	1	1
	25. ชุมชนมีผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน	1	1	1	1
	26. ผู้นำแต่ละชาติพันธุ์จะประสานงาน และให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน	1	1	1	1
	27. ชุมชนใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการดำเนินงานของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เช่น การใช้สื่อโซเชียลมีเดียเผยแพร่วัฒนธรรม	1	1	1	1
	28. การดำเนินโครงการของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม	1	1	1	1
	29. การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์	1	1	1	1
การติดตามประเมินผล	30. ชุมชนมีการติดตามผลการดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค	1	1	1	1
	31. ชุมชนมีการนำผลการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ	1	1	1	1
	32. ชุมชนนำปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานมาประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อไป	1	1	1	1

องค์ประกอบ	ประเด็นการประเมิน	คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนเฉลี่ย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
	33. ชุมชนมีการวิเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อรูปแบบการใช้ชีวิตของชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน	1	1	1	1
	34. ชุมชนมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามและประเมินผลโครงการต่างๆ ของชุมชน	1	1	1	1
	35. ชุมชนนำผลการประเมินมาวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจใหม่ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งส่งผลต่อวัฒนธรรมที่หลากหลายในชุมชน	1	1	1	1
	36. ชุมชนนำผลการประเมินมาวางแผนการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์	1	1	1	1

ภาคผนวก ฉ
ผลการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.955	36

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	137.23	286.461	.580	.954
a2	137.80	277.269	.816	.953
a3	137.27	297.306	.281	.956
a4	137.07	297.582	.305	.956
a5	137.23	288.806	.632	.954
a6	137.77	282.392	.719	.953
a7	137.77	280.047	.734	.953
a8	137.70	295.321	.411	.955
a9	137.73	288.685	.704	.954
b10	137.40	278.524	.867	.952
b11	137.67	284.782	.670	.954
b12	137.80	286.028	.614	.954
b13	137.90	290.024	.628	.954
b14	137.53	297.016	.285	.956
b15	137.77	291.082	.534	.955
b16	137.87	288.602	.650	.954
b17	137.57	292.254	.499	.955
b18	137.83	295.109	.379	.956
b19	137.83	296.489	.387	.955
c20	137.20	292.993	.533	.955
c21	137.20	282.441	.683	.954

c22	137.23	294.254	.376	.956
c23	137.20	286.648	.632	.954
c24	137.30	299.734	.224	.956
c25	137.70	284.148	.716	.953
c26	137.70	282.424	.827	.953
c27	137.93	288.961	.619	.954
c28	137.70	289.734	.621	.954
c29	137.77	284.323	.652	.954
d30	137.83	297.523	.379	.955
d31	137.60	286.455	.639	.954
d32	137.87	280.671	.753	.953
d33	138.00	284.897	.690	.954
d34	138.00	284.552	.745	.953
d35	137.90	283.955	.667	.954
d36	137.97	280.516	.743	.953

ภาคผนวก ช
ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย

ที่ จว. ๐๑๐๙ 168
๒๕๖๗

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง: รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แบบนวัตกรรมวัฒนธรรม
TITLE: MANAGEMENT MODEL FOR ETHNIC DIVERSE COMMUNITIES THROUGH INNO-LIFE CULTURAL

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธาสนี แสงมุกดา

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๖๗ วันอังคารที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ มติที่ ๗๕/๒๕๖๗ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง และผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในมนุษย์ฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๓๐ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

ออกให้ ณ วันที่ ๓๑ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

ลงนาม

(พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

- ชื่อ-สกุล : นางสาวสุธาสินี แสงมุกดา
- ตำแหน่ง : หัวหน้าโครงการวิจัย
- ประวัติการศึกษา : พ.ศ. 2544 วท.บ. (วิทยาการคอมพิวเตอร์)
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- : พ.ศ. 2550 คม. (การวัดและประเมินผลทางการศึกษา)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- : พ.ศ. 2555 คด. (การบริหารการศึกษา)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประวัติการทำงาน : พ.ศ. 2550 - 2552 อาจารย์ หมวดศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยธนบุรี
- : พ.ศ. 2555 - 2559 อาจารย์ และผู้อำนวยการสำนักวิชาการ
มหาวิทยาลัยธนบุรี
- : พ.ศ. 2560 - 2562 อาจารย์ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- : พ.ศ. 2563 – ปัจจุบัน อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- ผลงานทางวิชาการ : สุธาสินี แสงมุกดา. (2565). การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของ
ชุมชนเพื่อเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตสังคมผู้สูงวัยแบบ
วิถีพุทธ. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*. 13(2): 59-70.
- : สุธาสินี แสงมุกดา. (2565). การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของ
ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสาร "ศึกษาศาสตร์ มมร."*.
10(2): 240-252.
- : สุธาสินี แสงมุกดา. (2565). ภาวะผู้นำใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา
ในช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19). *วารสาร
สถาบันวิจัยญาณสังวร*. 13(1): 116-130.
- : สุธาสินี แสงมุกดา. (2564). *ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหาร
สถานศึกษา*. การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา
ระดับชาติ ครั้งที่ 19 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 3 ประจำปี 2564.
971-985.
- สถานที่ทำงานปัจจุบัน : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย